

DS
621
R28
1903

UC-NRLF

QB 578 266

VILHELM RASMUSSE

• JAPAN •

rida Libiger.

VILHELM RASMUSSEN

JAPAN

»FREM«

DET NORDISKE FORLAG

ERNST BOJESEN

1903

1897

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
OPDAGELSESHISTORIE, BELIGGENHED OG STØRRELSE.....	1—7
Opdagelseshistorien.....	1—5
Beliggenheden	5—6
Størrelsen	7
TILBLIVELSE OG LANDSKABSFORMER.....	7—12
Japansk Tilblivelses-Legende	7
Vulkanernes Virkninger	8—9
De hede Kilders Virkninger.....	9
Jordskælvenes Virkninger.....	9—10
Jordlagenes Foldninger og Forskydninger	11—12
Hævninger og Sænkninger	12
Ydre Kræfters Afgnavning	12
Landskabsformerne.....	12
KLIMAET.....	13—18
Varmeforholdene.....	12—14
De herskende Vinde.....	14—15
Nedslagets Form og Mængde.....	16—17
Vandløbene.....	17—18
Søer	18
PLANTEVÆKSTEN.....	13—23
Vegetationsformer (Skov, Hara osv.).....	18—20
Floraen	22—23
DYREVERDENEN	23—25
BEFOLKNINGEN OG DENS HISTORIE	25—
Folkeslagene i Japan	26—28
Japansk Sagn om Japanernes Oprindelse	28—29
Videnskabelig Formodning.....	29
Immu Tenno	29—30
Klanerne	30
Togt til Korea	31
Efterligning af Kina.....	31—32
Virkninger af Kinas Indflydelse.....	32—33
Fujivara-Ætten grundes.....	33
Lensvæsenets Spire	33
Lensadelens Kampe	34—36
Joritomo	35
Shogunatet oprettes	3J
Nobunaga	36
Hideyoshi.....	36—37
Iyeyasu.....	37—33
Politistaten oprettes.....	38—43

	Side
DAGLIGT LIV	43
Husenes Form og Indretning	44—46
Badeværelset og Badning	47
Japanske Haver og Blomstervaser	48—49
Maaltid og Fødemidler	50—61
Geishaer. Musik, Sang og Dans	51—52
Klædedragt og Frisure	52
Tobaksrøgning	53
Kvindens sociale Stilling	53—55
Adoption	55
Ægtevielse	55—56
Religiøse Forhold	57—66
»Bagvendte« Sædvaner	57—59
Shintolæren	59—61
Buddaismen	62—65
Konfucianismen	65—66
Malerkunst og Tegnekunst	66—70
Billedhuggerkunst	71
Bygningskunst	71
Kunsthåndværk	71—74
Skrifttegn og Skrivekunst	74
Sproget	75—76
Literaturen	76—77
REVOLUTIONENS FORSPIL	78—82
Opposition imod Shogunen	78—79
Amerikanernes Ankomst 1853	79—80
Forholdet til de Fremmede	80—82
REVOLUTIONEN	83—97
Krig mellem Shogunpartiet og Mikadopartiet	83
Mikadoen overtager Regeringen 1868	84
Residensen flyttes til Tokio	85
Politistaten ophæves	85—86
Moderne Hær og Flaade grundes	90—92
Reformer i det borgerlige Liv	92—95
Satsuma-Opstanden	95—96
Et Parlament indføres	96—97
NÆRINGSVEJENE I NUTIDEN	97
Agerbrug	97—100
Husdyravl	100—101
Skovbrug	102—103
Fiskeri	104—105
Håndværk og Industri	105—107
Bjærgværksdrift	107—108
Skibsfart og Handel	108
STORBYER	109
Kioto	110—111
Nagoya	112
Tokio	112—113
Nikko	114
Jokohama	114
Nagasaki	115
Kobe og Osaka	115
KULTURERNE BLANDES	116—121

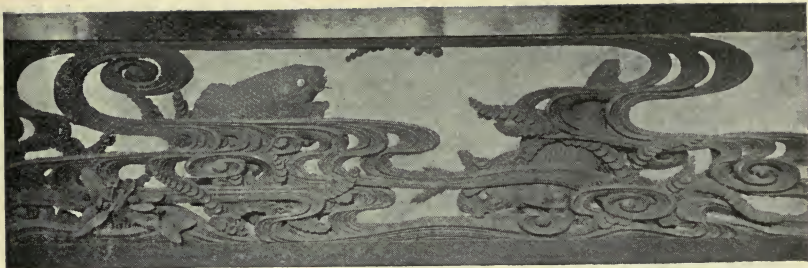

Fig 1. Japansk Snitværk.

OPDAGELSESHISTORIE, BELIGGENHED OG STØRRELSE.

I sin Tid var Middelhavet, det Farvand, omkring hvilket det europæiske Kulturliv havde sit Sæde. Der kæmpede de fremmeligste Stater om Magten og Guldets. Men efterhaanden flyttede det mest fremskredne Kulturliv mod nordvest; og Frankrig, England og Tyskland blev Europas førende Lande, samtidig med at Amerikas forenede Fristater rykkede frem i første Linie. Derved blev Middelhavet stillet i Skygge af det langt større Atlanterhav, i hvis Kystegne Kulturlivet nu naar højest.

Men i den aller nyeste Tid er der i det yderste »Østen« foregaaet to Begivenheder, som maaske er Begyndelsen til, at Atlanterhavet trænges tilbage i anden Linie. Amerikas forenede Fristater har jo nemlig sat sig fast paa Filippinerne og derved styrket deres Indflydelse paa det store Ocean; og Japan har i en Haandevending tilegnet sig Nutidens Kultur og sikret sig sin Del i Magten paa det største af Verdenshavene og i de Lande, det beskyller*). Og dermed er rimeligvis et nyt Afsnit af Historien begyndt og en virkelig Verdens-Historie indledet, da selv det stille Hav ikke er andet end et »Stræde« imellem to Verdensdele, og alle Jordens Egne staar i hurtig og bekvem Forbindelse med hinanden.

For saa vidt Amerikas forenede Fristater og Japan selv kan gøre det store Ocean til dette Kultur-Hav, vil Maalet snart naas; ti begge Lande er i en rivende Fremgang.

I Japan begyndte den i 1868 med en Revolution, stiftet af Adelen og Kejseren; og den vedvarer endnu bestandig under det højeste Aristokratis fulde Bevaagenhed og Anførsel. Og paa Grund af denne hastige Fremgang kunde Japan i en Haandevending besejre det store Kina midt i Halvfemserne, og kan det nu i det nye

*) Læserne anmodes om bestandig at have »Frem«s Verdenskort eller et andet Atlas ved Haanden.

Aarhundrede spille med i Stormagternes Koncert som Englands Forbundsfælle. Samtidig er der desuden paa det borgerlige Livs Omraade foregaaet saa store Omvæltninger, at Japanerne med nogen Ret kan brovte af, at Japan i 20 Aar har tilegnet sig det meste af den Kultur, som Europa har brugt 2000 Aar til at skabe.

Mærkeligere endnu er det dog, at det japanske Folks Udvikling i den sidste Menneskealder er fulgt ovenpaa en over 200 Aar gammel Afspærring fra Omverdenen; men saa stor var dette Folks Livskraft og Fremskridtsevne, at det til Trods for at det havde været overladt til sig selv næsten helt og holdent saa længe som fra Chr. d. IV's Død til Fr. VII's, dog som i et Nu kunde lade sig beruse af en vidt forskellig Kulturs Vidundere og lade sig overrisle og gennemsyre af den — og dog vedblive at være sig selv.

Lige fra det Øjeblik af, da »Oplysningens Tidsalder« begyndte i 1868, har den japanske Regering stadig sendt en Mængde af Landets dygtigste unge Mænd til de mest fremskredne Lande i Europa og til Amerikas forenede Stater, hvor de har studeret ethvert Omraade af Nutidens Kulturliv; og de har arbejdet grundigt. En Anekdote fra Pariserudstillingen

Fig. 2. Billeder af en Japaner i gammeldags Dragt og i moderne Dragt.

fortæller til Eksempel, at nogle Japanere i den danske Afdeling har spurgt, hvorfor man havde malet rødt og broget Kvæg paa ét Billede, da de to Slags Kreaturer jo blev holdt i forskellige Landsdele. Det vidste de om Danmark, der er saa lille bitte; og til Trods for at Kvægavl ikke har synderlig Betydning i Japan.

Uagtet den nøje Forbindelse mellem Europa og Japan saaledes først er kommen i Stand i den sidste Menneskealder, gaar dog deres ældste Kendskab til hinanden meget langt tilbage.

Europa for sin Del fik allerede Nys om Japan i Slutningen af det 13de Aarhundrede. Der opholdt sig nemlig den Gang en Italiener, Marco Polo, ved Kejserhoffet i Peking i Kina; og han omtaler Japan i sit store Rejseværk. Men han brugte lovlig stærke Farver. Han fortæller, at »det Guld, de har, er ubegrænset i

Mængde; ti de finder det i deres eget Land. Faa Købmænd besøger Landet; og det er derfor, at det har Guld i Overflod ud over alle Grænser. Kejserens Palads,« skriver han, »er tæget med det pure Guld . . . saa overdaadigt, at det neppe er muligt at bedømme dets Værdi. Al Brolægning i Paladset og Gulvene i Værelserne er helt og holdent af Guldplader, to Fingre tykke. Ogsaa Vinduerne er af Guld, saa at Paladsets Rigdom er over al Beskrivelse.«

Denne »Beskrivelse« var imidlertid noget overdreven. Japan var tværtimod et fattigt Land; og da Kolumbus et Par Aarhundreder senere end Marco Polo var saa ivrig optaget af at faa Fingre i Guldet, var Japan saa forarmet, at det ikke kunde bekoste en standsmæssig Begravelse for en afdød Kejser, men maatte lade hans Lig staa hen og vente over en Maaned, indtil de nødvendige Penge var skrabet sammen.

Kolumbus kom jo imidlertid aldrig til Japan; og det skyldtes et rent Tilfælde, at nogle Portugisere kom dertil, 1542. De var ombord paa et kinesisk Skib, som blev forslaaet af Storm og dreven i Land i det sydlige Japan. Om dette første Besøg er der dog ingen nøjere Beretning fra europæisk Haand; derimod meddeler en japansk Kilde meget lærerigt, hvordan man den Gang i Østen betragtede Europæere. Det hedder nemlig, at den Kineser, der forestillede Portugiserne, fortalte, at de var Folk, der var uvidende om Anstand og ikke kendte Brugen af Skrifttegn, Vinkopper og Spisepinde, og at de i Grunden ikke var stort bedre end Dyrene paa Marken.

Nogle faa Aar efter dette Besøg, maaske 1545, kom igen nogle Portugisere i Land; og deres Æventyr er beskrevet af deres Fører Fernão Mendez Pinto. Han fortæller, at de blev meget venlig modtaget af Fyrsten i den Landsdel, hvortil de var kommen, og at Fyrsten var meget videbegærlig med Hensyn til Portugal. Pinto fortalte derfor løst og fast og siger, at det var ham mere magtpaaliggende at more Fyrsten og give ham høje Forestillinger om Portugal end just at sige Sandheden.

Større Lykke end Skrønerne gjorde dog Portugisernes Vaaben særlig Bøsserne: ti Japanerne var Krigere alle Dage. Og da Pinto havde foræret Fyrsten en Bøsse og vist ham, hvorledes man laver Krudt, gav Japanerne sig ivrig i Lag med at lave Skydevaaben: og efter faa Aars Forløb var der alene i én Provins omtrent 300,000 Geværer.

Imidlertid var Pinto og hans Kammerater sejlet bort til de portugisiske Kolonier sydpaa. Og da Æventyret her blev bekendt, begyndte mange at begive sig til Japan for Handelens Skyld. Snart efter kom der katolske, jesuitiske, Missionærer, som ogsaa blev vel modtaget, saa alt tydede paa, at Japan allerede da vilde aabne sine Porte paa vid Gab for Europa.

Alle de lyse Udsigter fik imidlertid en brat og ubehagelig Afslutning; og det var til Dels Missionærenes Skyld. De anvendte

Bestikkelser for at omvende Japanerne. De brugte Trusler og Vold overfor de buddaistiske Præster og tilskyndede de Kristne til at stikke Ild paa Buddha-Templer. De overtalte flere Lensfyrster til at tvinge deres Undersaatter til at gaa over til Kristendommen. De blandede sig i Japans indre politiske Anliggender og spandt Rænker med det Formaal at fremskynde Japans Erobring af Spanien, som den Gang var forenet med Portugal.

Følgen af denne Missionsiver var, at Regeringen blev mere og mere uvenlig stemt overfor Europæerne; og i 1593 gjorde man en

Begyndelse til de senere Forfølgelser, idet man brændte 9 Missionærer. I 1600 udkom saa en Forordning, der udviste alle Missionærer; og de kristne Japanere, som den Gang var omtrent 2 Millioner, blev forfulgt paa mange Maader. Og Forfølgelsen blev mere og mere voldsom; og der anvendtes Midler, som Japanerne ikke før havde brugt, men som i en mærkelig Grad mindede om dem, den hel-

Fig. 3. Djunke.

lige, katolske Inkvisition betjente sig af imod Kættere i Europa. Man styrtede f. Eks. mange ned fra høje Klippetinder eller brændte dem levende i Bunkevis eller lod dem slide ihjel af Okser. Nogle fik endog først hugget Søm ind under Neglene; andre skar man dybe Flænger i Ryggen og hældte kogende Vand i Saarene, saa det rigtig kunde bide.

Alligevel forsøgte nogle Portugisere at gøre Landgang i 1640; men de blev straks dræbt. Og derefter afbrød Regeringen al Forbindelse med Portugal og andre europæiske Stater, og der blev sat Dødsstraf baade for at indvandre til Japan og for at udvandre. Forbedringer i den japanske Skibsbygning blev desuden forbudt, for at ingen ved hurtige Fartøjs Hjælp skulde stikke af (se Fig. 3).

Der blev dog gjort en Undtagelse med Hensyn til Kineserne og Hollænderne.

Kineserne fik Lov at bo i Nagasaki og Hollænderne paa en lille Ø, Deshima, i umiddelbar Nærhed af samme By.

Grunden til, at der saaledes blev vist Hollænderne en særlig Bevaagenhed fremfor andre Euvopæere, var deres Optræden. De kom til Japan 1610. Da de var Protestanter og hadede Spanierne og Portugiserne, bidrog de ikke ved deres Skudsmaal til at hæve disse katolske Folk i Japanernes Omdømme; og da Regeringen skulde kue et Oprør, som lededes af Kristne, stillede Hollænderne deres Kanoner til dens Tjeneste. Til Belønning fik de saa deres Opholdstilladelse, men dog ikke uden nærmere Betingelser. De maatte nemlig fornægte Kristendommen og, til Tegn paa at det var alvorlig ment, trampe og spytte paa et Krusifiks; men Hollænderne fornægtede og trampede og spyttede, — for der var store Penge at tjene; og de blev ene om det i over 200 Aar.

Midt i det forløbne Aarhundrede blev dog Japan paany aabnet for Handelen og i det hele for Samkvem med Freimede; og det skyldes Nordamerikas forenede Fristater. De sendte i 1853 en Flaade til Japan; og for at stemme Japanerne gunstigt bestod den af 4 store Krigsskibe, et Argument som Japanerne straks forstod. Dens Anfører havde dog ogsaa et og andet til Oplysning om den amerikanske Kulturs mere fredsommelige Egenskaber, f. Eks. Modeller af Jærnbaner og Telegrafanier. Japanerne, der er yderst videbegærlige, undersøgte alt med levende Interesse; men Amerikas forenede Fristater fik ikke »Ja«. Det følgende Aar, 1854, kom de imidlertid igen med en endnu større Flaade; og saa gik Japans Regering ind paa at aabne nogle Havne for den amerikanske Handel. Dermed var Isen brudt; og den ene europæiske Magt efter den anden mødte op for at slutte Traktater; Danmark i 1867.

En medvirkende Aarsag til, at Japan saaledes først i vore Dage er kommen i et nøje Forhold til Kultursamfundene i Europa og Amerika, er dets store Afstand fra begge disse Verdensdele.

Mellem S. Francisco og Japans Hovedstad Tokio er der ca. 96 Længdegrader eller godt en Fjerdedel af Jordens Runding; og i lige Linie er Vejen omtrent 1080 Mil tværs over det store Ocean. Selv med vore Dages Oceanflyvere varer derfor Sejladsen i henved 3 Uger. Og fra Europas Handelsmidtpunkt, London, er der ca. 140 Længdegrader eller over en Tredjedel af Klodens Omfang; og Afstanden er paa det nærmeste 1260 Mil. Men da der maa sejles sønden om Europa og Asien, forlænges Vejen i høj Grad og de hurtigste Dampere bruger 5—6 Uger for at tilbagelægge den. Japan ligger altsaa endnu langt borte fra den fremmeligste Kulturs Arne-steder; men jo mere Samfærdsmidlerne udvikles, desto »nærmere« rykker Landene hinanden, og Jorden bliver »mindre«.

Men selv om en Rejsende er kommen i Havn et Sted i Japan, er det ikke nogen ringe Sag at bese det hele Land; ti det er overmaade udstrakt. Det sydligste Punkt, Sydspidsen af Formosa, ligger nemlig omtrent 22° nord for Ækvator eller næsten lige som Mekka, men det nordligste Punkt, paa en af Kurilerne, findes saa nogenlunde 51° nord for Ækvator, i samme Afstand som Dresden. Imellem den nordligste og sydligste Breddekreds i Japan er der da en Længde paa det nærmeste paa 435 Mil; men da Japan strækker sig fra sydvest mod nordost er Vejlængden mellem dets Yderpunkter endnu større og omtrent som fra Nordkap til Lissabon eller ca. 570 Mil.

Paa denne lange Strækning ligger den japanske Perlesnor af Øer, ialt henved 3800, Asiens yderste Forposter imod det store Ocean.

Dette Hav har lige indtil den nyeste Tid i alt væsenlig sat en uoverstigelig Grænse for Japan. Saa vidt det vides, er der aldrig kommen Folk østerfra over Oceanet til Japan; og Japanerne er kun nu og da bleven forslaaet af Strømme og Storme og ført over til Nordamerika eller Hawai.

Imod Vest har derimod Japan ikke i saa høj Grad været afskaaret fra Forbindelse med Omverdenen; ti Havene imellem Fastlandet og Øerne er meget lettere at befare end det umaadelige Ocean. Men ogsaa disse Have, det okotske, det japanske og det østkinesiske, har lagt Samfærden imellem Øerne og Asiens Fastland store Hindringer i Vejen; ti de er hver for sig 2—3 Gange større end Nordsøen og vanskeligere at besejle.

Til de fleste Tider har derfor Japan været fri for fremmede Landes Indblanding og Paavirkninger. Ligesom England har det af de omgivende Have været beskyttet imod Fjender; og ved den af-sides Beliggenhed har de Indtryk, som nu og da kom udefra, faaet Tid til at sætte sig og omsmeltes efter Landets særlige Tarv. Japanerne afviger derfor ogsaa baade i Legemsbygning og i deres Aandsliv mere fra alle andre mongolske Folk, end disse er forskellige indbyrdes. I sin Ø-Natur har altsaa Japan Hovedaarsagen til, at dets Befolkning i de egenlig japanske Egne er en Type helt for sig selv baade legemligt og med Hensyn til Kultur.

Et Sted nærmer Japan sig dog nogenlunde til Kina, nemlig ved Sydspidsen af Korea; og her er da ogsaa Broen, over hvilken Japan har modtaget baade sin Hovedbefolkning og Grundlaget for sin Kultur. Og saa villige Elever af Kineserne har Japanerne været, at de endog har ladet dem døbe Landet. Paa kinesisk hedder det nemlig Djipon-quo, 倭: Solopgangens Land, ganske svarende til at Svenskerne har kaldt en østlig for dem beliggende Ø »Dag-Ø«. Men Djipon er paa japansk bleven til Nihon eller Nippon, sommetider med Bibetegnelsen Dai, 大: det store. Vi Europæere har før øvrigt ogsaa ladet Kineserne foreskrive os vort Navn paa Øerne; ti i Marco Polos Mund blev Djipon-quo til Zipangu; og det gik paa fransk over til Zipan og senere Japon, paa dansk Japan.

Da alle de større Øer er smalle, er deres samlede Flademaal ikke saa stort som den umaadelige Længde kunde vække Formodning om. Hele Rigets Areal er 417,400 □ Km. eller godt og vel $10\frac{1}{2}$ Gange Danmarks og næsten det samme som Sverrigs. Men Broderparten af det falder paa de faa store Øer. Den største Hondo er alene seks Gange større, Jesso to Gange større end Danmark og Kiushiu og Formosa hver omtrent som vort Land, Sikkok endelig halvt saa stor. Baade Kurilerne nordpaa og Riukiuøerne sydpaa er derimod alle smaa.

TILBLIVELSE OG LANDSKABSFORMER.

Om den Maade, hvorpaa deres Land er bleven til, har Japanerne lige til den aller seneste Tid haft en egen Mening, og den

Fig. 4. Fusi Yama. Efter Fotografii.

gaar ud paa; at to Guder engang i et lyst Øjblik skabte det Hele. Guderne mødtes paa Himmelbuen, men saa beklageligt nok kun Vand under sig. Isanagi, den mandlige Gud, stødte da sin Lanse i Havet; og da han tog den til sig igen, dryppede der nogle tunge Draaber fra den, som blev til Øer, ɔ: Japan.

Saadan er dog naturligvis Japan ikke bleven til. Det har haft Del i hele Jordens Historie; og Jorden er dannet lidt efter lidt i Løbet af et uoverskueligt Tidsrum og som en Følge af rent naturlige Kræfters Virksomhed. Og rundt om er der fra Tid til anden foregaaet dybt indgribende Forandringer.

Japan for sin Del har ingenlunde altid været en Gruppe af Øer. Paa et tidligere Tidspunkt, før Istiden, har det været den yderste Del af Asiens Fastland. Men ved omfattende Landsænkninger dannedes de nuværende Have vesterpaa, og tillige opløstes Kystlandskabet i de mangfoldige Øer.

Og ligesom det saaledes er Naturkræfterne, der har »dryppet« de japanske Øer ud i Havet, saaledes er det ogsaa dem, der har dannet Landets Overflade med dens Bjerge, Bakker og lave Sletter;

og disse Naturkræfter er paa mange Maader bestandig i Arbejde og ændrer Japan fra Dag til Dag.

Over hele Landet er saaledes den vulkanske Virksomhed i fuld Gang. Alene paa Kurilerne er der 16 virksomme Vulkaner og i det egenlige Japan 18; og af uvirksomme, der tidligere har haft Udbrud, er der ialt over 100. Som de fleste andre Steder ligger Vulkanerne i Rækker over Spalter i Jordskorpen; og disse Spalter findes i ældgamle Stenarter, der er dannede af Krystaller ligesom et Stykke Granit. Op gennem Spalterne er, fra Tid til anden de vulkanske Stoffer, Lava og Aske og andet, kommen for Dagens Lys

og har efterhaanden dannet Bjerge, der himlede sig højere og højere til Vejrs. Derfor rager Vulkanbjergene højt op over deres Omgivelser og gør sig saa stærkt gældende i Landskabet.

Den højeste, smukkeste og berømteste af dem alle er Fusi Yama. Dens regelmæssige Kegle naar 3780 M. eller godt $1\frac{1}{2}$ Mil op over Havfladen, og selv i Tokio ca. 14 Mil borte er den det mest iøjnefaldende i Omegnen. Særlig i de 10 Maaneder, da dens

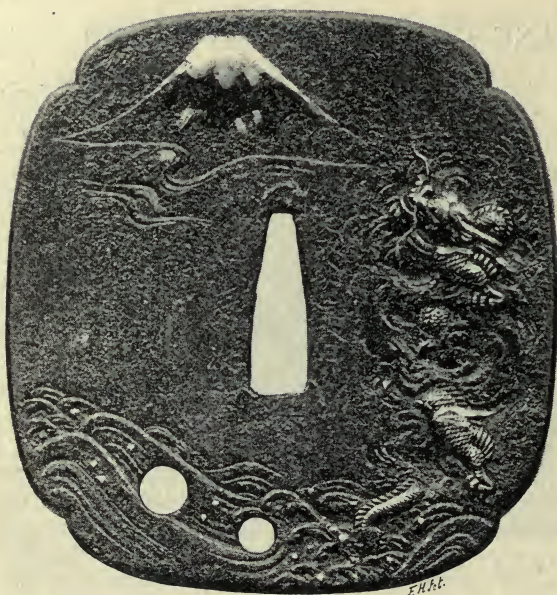

Fig. 5. Parérplade med Fusi Yama som Dekoration.

Top er dækket af Sne, er den meget smuk paa Grund af Sneens vekslende Farver fra blændende hvidt til ferskenrødt. Fusi Yama er da ogsaa bleven malet og tegnet de utalligste Gange og benyttet i høj Grad til Dekoration i Japans Kunstindustri. Den er Japans Symbol; og i et Digt til dens Pris hedder det: »Himlens Skyer tør ikke nærme sig, og de højt flyvende Fugle naar ikke dens Top. Dens brændende Ild er slukket af Sneen; og Sneen smeltes af dens Glød. Ord kan ikke beskrive den; noget Navn, der er godt nok til den, kender jeg ikke; men en Gud det er den . . . For Japan er den Fredbringeren, den højeste Skat, dets Guddom; paa Fusis Top i Suruga taaler jeg ikke at se.«

Om Fusis Oprindelse fortæller Sagnet, at Guderne dannede den paa en Nat og tog Materialet i Biva-Søen, der ligger ca. 40 Mil vesterpaa. Men Fusi er dannet som alle Vulkanbjerger af de Stoffer, der kommer op af Jorden, især af Aske, og dens sidste Udbrud fandt Sted 1707 og forandrede i en kendelig Grad Omegnen. Umaadelige Askemasser forvandlede mange Døgn til uafbrudt Nat i 20 Miles Afstand, den nærmeste Omegn dækkedes med et Lag Aske paa indtil 10 Alens Tykkelse, 40 rigt befolkede Landsbyer blev begravet og mange Tusend Mennesker omkom.

Nordligere ligger der en anden høj Vulkan, Asama Yama; og den er bestandig i Virksomhed. Fra Havene baade mod Øst og Vest ser man altid dens Dampsky; og i lang Afstand fra dens Krater bestaar Jordbunden af Lava og Aske. Det sidste, store Lavaudbrud havde Asama i 1783; der slyngedes da Blokke paa indtil 45 Alens Tværmaal højt op i Luften, og en Lavastrøm flød 8 Mil ud over et frugtbart Landskab og ødelagde sammen med Askemasserne 48 Landsbyer. Endnu den Dag i Dag ligger Lavaen som en øde Mark af store, uregelmæssig sammenhobede Klippeblokke.

Endnu mere voldsomt var dog paa sin Vis Bandai-San's Udbrud 1888. Hele Bjergtoppen sprang nemlig i Luften og splittedes i Tusender Stykker og skred ned over Omegnen og tildækkede et Stykke Land større end Amager og Saltholmen tilsammen. Vulkanbjerget selv fik derimod i Stedet for sin Top en mægtig Grube paa ca. 1500 Fods Dybde eller tre Gange mere end Himmelbjergets Højde; og to Floder i Omegnen blev ved Opstemning forvandlet til Søer.

Alene disse faa Eksempler viser da, at den vulkanske Virksomhed kan ændre et Lands Udseende og sætte sit Præg paa dets Terræn. Og i det lange Tidsrum, hvori Japans mange Vulkaner har arbejdet, er Resultatet deraf efterhaanden ophobet i meget iøjnefaldende Virkninger. Vulkanerne alene er derfor nok til at bevise, at der har været en geologisk Udvikling.

En Art Efterklang af tidligere vulkansk Virksomhed er oftest de hede Kilder; og af dem er der en stor Mængde i Japan. For Landskabets Udformning har de dog ikke synderlig Betydning, selv om der nok udsondres Mineraler ved deres Udløb. Derimod er de yderst vigtige for Menneskelivet; ti Japanerne benytter dem i stor Maalestok til Badning. Det er endog hændt, at Beboerne i Egne med varme Kilder har undskyldt deres Mangel paa Properhed, fordi de var saa optagne af Arbejde, at de kun havde badet — to Gange daglig.

En Naturkraft, der ligesom den vulkanske kan vende op og ned paa en Egn's Udseende, er Jordskælvene. Og de hører i Japan til Dagens Orden. Af let mærkelige Rystelser indtræffer der hvert Aar, gennemsnitlig, fordelt over hele Landet flere end der er Døgn; og af voldsomme Jordskælv er der gennemsnitlig et hvert 20de Aar. Særlig enkelte Strøg, f. Eks. Tokios Omegn, er meget udsatte; og i Hovedstaden og dens Opland ryster Jorden i en kendelig Grad gennemsnitlig én Gang hver 14de Dag.

For Menneskelivet har Jordskælvene den aller største og uhyggeligste Betydning; de kommer nemlig i et Nu uden mindste Forvarsel, og i Løbet af nogle Sekunder kan store Byer ødelægges og Tusender Mennesker gaa til Grunde. Midt i Halvtredserne i sidste Aarhundrede hærgede f. Eks. et voldsomt Jordskælv mange af de sydlige Provinser. Det var saa stærkt, at »Landjorden bølgede som en Havflade. Jordskorpen aabnede sig mange Steder, og Havet skyllede langt ind over Strandbredden og op i Floderne og voldte store Oversvømmelser. Og i Bjergene gav det Anledning til omfattende Bjergskred.« Alene i én Nat kom der 7 Stød og i 14 Dage tilsammen 800. Et af de stærkeste ramte Tokio og forvandlede en

Fig. 6. Virkninger af et Jordskælv 1891.

stor Del af Byen til en Grushob; 14 000 Beboelseshuse styrtede sammen og 104 000 Mennesker omkom. En russisk Fregat, der laa i Havnen, blev snurret 43 Gange rundt i Løbet af 23 Minutter og derpaa slynget op paa Land.

Samtidig med Jordskælvene foregaar der undertiden Forandringer i Jordlagenes Leje. Somme Tider lægges Overfladen i Folder, som Figur 6 illustrerer. Til andre Tider er der foregaaet baade Sænkninger og Sidebevægelser som f. Eks. et Sted i den vestlige Del af Hondo 1891. Der opstod da, som omstaaende Billede viser, en ca. 10 Mile lang Spalte i Jordbunden og paa den ene Side sank Landskabet indtil 18 Fod og blev desuden forskudt vandret indtil 12 Fod. Den lodrette Forskydning ses paa Billedet tydelig i den stejle Skrænt, og den vandrette er meget iøjne-

faldende ved Sammenligning imellem de to Stumper Landevej, der ikke mere ligger i Forlængelsen af hinanden, selv om de atter kommer i samme Niveau.

Ganske anderledes udstrakte Spalter, ved hvilke der er foregaaet Forskydninger, findes dog fra Fortiden. En af dem gaar paa langs igennem den nordlige Del af Hondo omtrent midtvejs mellem Øst- og Vestkysten. En anden strækker sig tværs over Øen, dér hvor Fusi Yama og andre Vulkaner findes; og paa dens vestlige Side taarner der sig mægtige Bjerge til Vejrs.

Endnu meget voldsommere Omlejringer af Jordlagene foregaar ved, at de lægges i Folder paa Grund af Sidetryk i Jordskorpen,

Fig. 7. Forskydninger af Jordlagene samtidig med et Jordskælv 1891.

der er saa stærke, at de kan ændre selv de fasteste Bjergarters Leje. Og i Japan har saadanne Sidetryk fra nordvest i Løbet af Aarmillioner foldet Jordlag, der oprindeligt var vandrette og taarnet dem op som Bjergkæder. Og den hele Bue af Øer er ikke andet end Resterne af et mægtigt Bjergland, meget længere end Himalaya og kæmpemæssigt i Sammenligning med Alperne.

Men disse Foldninger er ikke foregaaet lige stærkt til alle Tider. Der har tværtimod været Perioder med særlig stærke Omvæltninger og andre med forholdsvis rolige Forhold.

Fra den aller ældste Tid i Japans som i hele Jordens Historie stammer en Bjergart, der hedder Gnejs, og som ligner Granit. Den kommer kun frem paa Overfladen enkelte Steder; og dér kan

man se, at der allerede i Urtiden er foregaaet Foldninger i den faste Jordbund, hvorved nogle Dele er bleven skudt opad som Kammene paa Bølger, medens andre Dele til Gengæld er kommen til at ligge lavere ligesom Dalene imellem Bølgekamme. Men det vil sige, at Japan allerede den Gang var et bjergfuldt Land.

I senere Perioder har Japan snart været oversvømmet af Hav, paa hvis Bund der aflejredes umaadelig tykke Jordlag, f. Eks. af Kalk, og snart har Landet hævet sig op af Havet. Og alt imens saadanne Hævninger og Sænkninger er gaaet for sig, har Foldningen, d. v. s. Bjergdannelsen, nu og da været særlig stærk; og henimod den nyere Tid i Jordens Historie har desuden den vulkanske Virksomhed været meget voldsom.

Ved de stedfundne Foldninger, Forskydninger, Hævninger og Sænkninger og vulkanske Virksomheder, som alle skyldes Kræfter i Jordens Indre, er da Japan efterhaanden udviklet til det bjergfulde Ø-Land, som det er i vore Dage.

Men dersom de Kræfter, der har deres Arne i Jordens Indre, var de eneste virksomme, vilde et Bjergland som Japan komme til at se helt anderledes ud. Bjergene vilde nemlig da være bleven meget højere og Tinderne mere spidse og Væggene stejlere. Men der er ogsaa helt andre Kræfter i Arbejde, som virker ganske modsat. De gnaver udenpaa Skorpen, særlig højt til Vejrs; og derved bliver Bjergene ikke saa høje, som de ellers vilde blive; og efterhaanden formindskes deres Højde og Toppene afrundes og Siderne bliver mere jævnt skraanende. Og Japan er netop et Land, hvor saadanne Kræfter, saa som vekslende Frost og Tø, stærke Regnskyl. smeltende Snemasser, rindende Vand o. m. har virket meget stærkt.

Af den samlede Virkning af alle Naturkræfterne er da Japan bleven som det er: en Perlesnor af Øer, fulde af Bjergegne, hvis enkelte Bjerge har venlige, bløde, jævnt afrundede Former (se Fig. 7 o. a.).

Kun enkelte Steder, især nær ved Havet, findes der større lave Sletter; og tilsammen er det lave og nogenlunde jævne Land ikke saa stort som Danmark. Men alligevel er det for Menneskelivet den vigtigste Del af Japan; ti det er Grundlaget for Folkets Eksistens.

Næsten overalt er der smukt i Japan. Det er anset for et af de skønneste Lande i Verden; og Japanerne selv har givet denne Opfattelse et meget højtstemt Udtryk, ti de siger: »Den, der ikke har set Nikko, maa ikke tale med om Skønhed.« Dette saa højt lovpriste Landskab er en vulkansk Egn en Snes Mil nord for Tokio, hvor Kunst og Natur i Forening har frembragt et Vidunderland.

KLIMAET.

Da Japan er saa overordenlig udstrakt fra Nord til Syd, er det i sin gode Orden, at Varmen er meget uensartet i de forskellige Egne.

Formosa og de sydlige Riukiu-Øer har et tropisk Klima, d. v. s. at den gennemsnitlige Varme altid er over 20° C. Paa Sydkysten af Formosa er den gennemsnitlige Temperatur endog 23° C. og paa Nordkysten $21\frac{1}{2}^{\circ}$ C.

Hver Dag er dog ikke lige varm. Sommeren har ogsaa i de Egne Overtaget over Vinteren, men ikke i saa høj Grad som hos os. Paa Formosas Kyster er den gennemsnitlige Varme i den hedeste Sommermaaned ca. 28° C., d. e. som meget varme Dage hos os; men i den koldeste Vintermaaned er Sydkysten ca. 18° C. varm eller 2° varmere end vor Juli, og Nordkysten er i Gennemsnit 14° C. varm eller omtrent som de første Dage af Juni hos os.

Paa Formosa og Riukiu-Øerne er der altsaa altid meget varmt. Dér sveder man hele Aaret rundt, især dog om Sommeren.

I de nordligste Egne af det japanske Rige, paa Kurilerne og Jesso er der derimod temmelig koldt; og desuden er Forskellen paa Sommerens og Vinterens Varme meget følelig.

Paa de nordligste Kuriler er Gennemsnitstemperaturen kun ca. 3° C. og længst mod Syd ikke mere end ca. 6° C.; og paa Jesso varierer den fra ca. 6° C. længst nordpaa til ca. 10° C. imod Syd. Men det er et forholdsvis meget køligere Klima end det, der findes i tilsvarende Egne i Europa; ti de nordligste Kuriler ligger ikke længer fra Ækvator end Dresden, og Sydenden af Jesso er lige saa langt mod Syd som Rom.

Sommertiden er dog ikke særlig kølig, om end Varmen er lavere end i tilsvarende Egne i Europa; ti paa Kurilerne er den varmeste Maaned i Gennemsnit omtrent som Juli hos os, ca. 16° C.; og paa Jesso er den endog 21° C. Derimod er Vinteren meget kold; ti paa Kurilerne er Januar gennemsnitlig $\div 5^{\circ}$ C., eller der er 5° Frost; og paa Jessos Sydkyst er den kun $\div 3^{\circ}$ C., medens København, der ligger ca. 225 Mil nordligere, har $\div \frac{1}{2}^{\circ}$ C. eller $\frac{1}{2}^{\circ}$ Frost.

Paa Kurilerne og Jesso knagfryser man altsaa om Vinteren, men har det med Varme om Sommeren i de sydligste Egne.

Det egenlige Japan, de Egne, i hvilke Japanerne selv bor, har et Klima nogenlunde midt imellem Rigets nordligste og sydligste Landsdele, i det hele taget køligt i Forhold til Beliggenheden og navnlig med strænge Vintre.

Paa den sydligste Del af Kiushiu er Aarets Gennemsnitstemperatur ca. 19° C., d. e. omtrent som paa Malta i Middelhavet; og paa den nordligste Kyst af Hondo er Middelvarmen ca. 10° C.,

d. e. som i det sydlige Holland. Men Kiushiu naar rigtigt nok saa langt mod Syd som Alexandria i Ægypten, og Nordkysten af Hondo ligger lige saa nær Ækvator som Neapel.

Sommeren er dog meget varm; ti den nordligste Kyst af Hondo er i den hedeste Maaned i Gennemsnit 25° C., og sydpaa er det endnu varmere.

Til Gengæld er Vinterkulden stræng i Betragtning af Øernes Nærhed ved Ækvator. I Hovedstaden Tokio er f. Eks. Januar kun $2\frac{1}{2}^{\circ}$ C. varm, medens Tunis i Afrika, der ligger paa samme Bredde, er $11\frac{1}{2}^{\circ}$ C. i Gennemsnit; og selv Sydspidsen af Kiushiu har kun gennemsnitlig 10° C. Varme i Januar, medens Alexandria har 15° C.

I det egenlige Japans nordlige Egne kniber det altsaa med at holde Varmen om Vinteren. I Sommertiden sveder man derimod stærkt overalt.

Fig. 8. Japansk Hus; Væggene er skudt til Side en varm Sommerdag.

Grunden til, at hele den japanske Øbue har saa strænge Vintre og derfor en lavere Middelvarme end saa mange andre Egne i en lignende Afstand fra Ækvator, er at Japan ligger som en Dverg imellem to Kæmper, det store Ocean og Asiens Fastland.

Den store Landmasse vesterpaa og Havet imod Øst er nemlig bestemmende for de Vinde, der hyppigst blæser over Japan; og Vindene har en meget væsenlig Indflydelse paa Temperaturen Gang.

Om Vinteren, naar Asiens Fastland bliver overordenlig koldt, er samtidig det stille Hav forholdsvis meget varmt. Derfor strømmer Luften nede langs Jordens Overflade fra Fastlandet ud over Havet; men det vil sige, at der i Vintertiden blæser kold Luft, kolde Vinde, fra Nord og Nordvest hen over Japan. Og de gør Landet koldt; og var der ikke de forholdsvis varme Have imellem Fastlandet og Øerne, vilde det endda blive endnu koldere.

I Sommertiden er Vindforholdene stik omvendt. I denne Aarstid bliver nemlig Asiens Landmasser varme i Sammenligning med Verdenshavet østerpaa. Derfor strømmer Luften nu fra Havet ind over Land. Men det vil sige, at Japan bestryges af Havvinde

fra Syd eller Sydøst; og de svaler Sommeren en lille Kende, saa at Japan, selv om det nok er sommervarmt, dog ikke er saa hedt som Asiens tilsvarende Fastlandsegne. Tokio er eksempelvis i den varmeste Maaned ca. $25\frac{1}{5}^{\circ}$ C. varm; men Peking, som endda ligger omtrent 75 Mil nordligere, har $26\frac{1}{5}^{\circ}$ C.

Vindforholdene er dog ingenlunde regelmæssige altid. Især afbrydes Sommerens Havvinde ofte af andre Vinde eller stille Vejr. Mere regelmæssige er derimod Vinterens Landvinde; og de er til Tider saa voldsomme, at endog Dampskibsfarten paa det japanske Hav maa indstilles, i ethvert Fald for mindre Fartøjers Vedkommende

Fig. 9. Regnvejrsdag. Træsnit efter Hiroshige. I Baggrunden ses Fusi Yama.

Men disse Vinterstorme er dog for næsten intet at regne i Sammenligning med de Cycloner, der nu og da, gennemsnitlig 2 Gange hvert Efteraar, raser sydpaa i Japan, indtil lidt nord for Tokio. Japanerne kalder dem Tyfoner eller Taifuner; men de svarer ganske til Orkanerne i det vestlige Atlanterhav og skyldes ligesom disse, at Luften opvarmes stærkt over en varm Havstrøm, i Atlanterhavet Golfstrømmen, ved Japan Kuro-Sivo. I Reglen ledsages Tyfonerne af voldsomme Regnskyl; og en Gang, den 21de August 1874, faldt der under et Tyfon-Uvejr i Løbet af nogle Dage $15\frac{1}{2}$ Tomme Regn; det er $\frac{3}{4}$ af Danmarks Regnmængde i et helt Aar. Tyfonerne er derfor ikke alene ødelæggende ved deres Vindstyrke, men ogsaa ved den Skylregn og de Oversvømmelser, som de forårsager.

De mere spagfærdige og sædvanlige Vinde kan imidlertid ogsaa give Anledning til meget betydelige Nedslag af Regn eller Sne.

Al Slags Nedbør kommer nemlig, naar vandholdig Luft afkøles, idet den tvinges i Vejret enten af Bjerge eller paa Grund af Opvarmning; og da alle Japans Vinde kommer fra Havet, er de rige paa Vand, og de tvinges til Vejrs baade af de høje Bjerge og tillige i Sommertiden af den stærke Varme.

Den samlede Mængde Nedbør Aaret rundt er da ogsaa meget større end her i Danmark. I Tokio falder der f. Eks. aarlig i Gennemsnit 62 Tommer Regn, og det er 3 Gange saa meget som her; i Niigata paa Vestkysten 70 Tommer eller $3\frac{1}{2}$ Gange vor

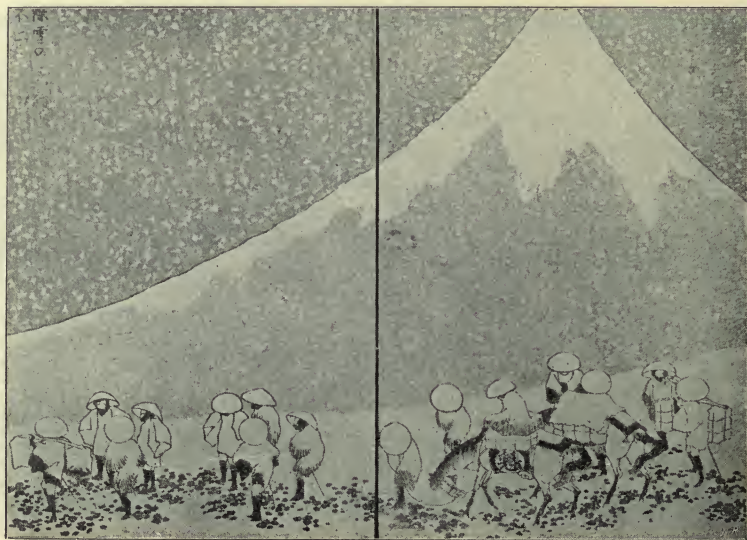

Fig. 10. Vinterlandskab: Pilegrimme paa Vej til Fusi Yama.

Regnmængde; og paa de sydlige Øer 4, 5 næsten 6 Gange mere end hos os.

Det enkelte Regnvejr giver da ogsaa langt mere Væde i Japan end her i Danmark. Hos os drysser Regnen skikkelig ned i smaa Draaber. Men naar det rigtig regner i Japan, skyller det ned i Tove. Paa Østkysten af Kiushiu faldt der til Eksempel i Løbet af September Maaned 1886 ialt 47 Tommer Regn, det vil sige over det dobbelte af Danmarks aarlige Nedslag. Og en anden Gang regnede det i det nordlige Hondo uafbrudt i otte Dage saadan, at alle Egnens Floder flød over deres Bredder, rev deres Diger bort, skyllede Veje og Stier væk og oversvømmede vidtstrakte frugtbare Marker med deres dyndede Vandmasser. Japans voldsomme Regn-

skyl har derfor ogsaa bidraget væsenlig til i Tidens Løb at jævne Bjergtoppene og derved at danne det japanske Landskabs bløde Linier.

Som en Følge af, at Japans Fastlandskyst er først udsat for Vindene i Vintertiden, medens derimod Oceankysten staar først for Tur, naar Havvinden sætter ind om Sommeren, falder Nedslaget ikke paa samme Aarstid overalt.

Ud mod Oceanet regner det især tidlig paa Forsommeren og om Efteraaret. I de Egne, der vender ind mod Fastlandet, kommer derimod den største Del af Nedbøren om Vinteren; og den er da oftest Sne. Til Trods for at Japan ligger saa nær Ækvator, kan der nemlig indtræffe Snevejr helt ned paa Kiushiu; og i den nordligere Del af Hondo ligger Sneen alentyk over hele den vestlige Skraaning. I Dalene et Par Tusend Fod til Vejrs er et Snetæppe paa 3 Alens Tykkelse en Undtagelse og derimod et Lag paa 9 Alens Tykkelse Reglen. For at komme ud i Dagens Lys maa Beboerne derfor i disse Egne flytte op i Husenes øverste Stokværk; og skal man udendørs, maa man bruge Snesko eller Ski.

Om Vinteren er der da en slaaende Modsætning imellem Landskabets Udseende i den vestlige og den østlige Del af det nordligere Hondo. Vesterpaa er Himlen altid overtrukken, det ser bele Tiden ud som om det skulde regne eller sne, og Landskabet er vidt og bredt dækket af dyb Sne. Men østerpaa er der en høj, klar, blaa Himmel og et snefrit, solbeskinnet Landskab.

Mest Sne falder der paa Bjergene, og dér bliver den liggende meget længere end i det lave Land, fordi Varmemængden aftager med Højden over Havfladen. For Menneskelivet har de snedækkede kolde Bjergegne dog ikke stor direkte Betydning i Japan, fordi de allerfleste bor i de lave Egne. Derimod er Bjerghøjdernes Sne-masser indirekte af den største Betydning.

Bjergenes tykke Snetæppe og de stærke Regnskyl bevirker nemlig, at der rinder utallige Bække ned ad de højeste Bjergskrænter; og Bækkene samler sig til Floder i Hobetal. Da Japans højeste Bjergkamme saa nogenlunde stryger paa langs gennem Øerne, tvinges imidlertid Floderne til hurtig at bane sig en Vej enten ned ad Skraaningene mod Oceanet eller ogsaa til de vestlige Have. Derfor er alle Japans Floder korte, den længste kun dobbelt saa lang som Gudenaen. Til Gengæld er de efter Snesmeltingen og Sommerregnskylleene overordenlig vandrige og buldrer afsted med en uhyre Hastighed oppe i Højderne og graver sig dybe Lejer imellem Bjergvæggene og danner mangfoldige Vandfald. I deres nedre Løb breder de sig derimod ud til Siderne og aflejrer deres Dragter af Sand og Ler; og Befolkningen maa værgе sig imod dem ved høje Diger.

Saadanne Floder egner sig naturligvis ikke til Sejlads i stor Stil som de europæiske, der siden Oldtiden har været Samfærdsveje og Kulturaarer. I Japan har hverken Vandløbene eller Terrænet været gunstigt for Beboernes Samkvem men tværtimod lagt dette

Hindringer i Vejen og tildels bunden de enkelte Landskabers Indbyggere til Pletten. I det mindre kan dog Floderne nok tjene til

Fig. 11. Vandfald.

Trafik, idet Japannerne befærder dem med lange, smalle, fladbundede Baade, som Færgemænd styrer med stor Sikkerhed.

For Agerbruget er derimod Flodløbene yderst betydningsfulde, idet de forsyner Bønderne med dyndholdigt Vand i rigelig Mængde til deres Markers Overrisling; og ved Hjælp af et vidt forgrenet Ka-

nalsystem spredes Vandet ud over store Flademaal.

I Modsætning til de mange, vandrige Floder er der kun faa nogenlunde store Søer i Japan. Den største er Biva, omtrent som Genfersøen.

PLANTEVÆKSTEN.

Det rigelige Nedslag og Sommerens store Varme fremtryller en yppig Plantevækst. Men i det lave Land har Agerdyrkerne, ganske som her i Danmark, næsten helt ændret Vegetationens Præg og erstattet de oprindelige Skovlandskaber med Kornmarker og Plantager.

Mest oprindelig og tillige frodigst trives Planterne paa Formosas varme og fugtige Kystegne særlig mod Syd og Øst. Der vælder de op af Jorden i tropisk Fylde som mægtige Skove med Palmer, træagtige Bregner, Bambusgræsser og mange andre varmekære Vækster. Og medens vore Skove væsenligst bestaar af én enkelt Træsart, f. Eks. Bøg

Fig. 12. En Færgemand i Regndragt.

eller Gran, er de tropiske Regnskove en broget Blanding af mangfoldige forskelligartede Træer. Da disse ikke alle er lige høje og ikke kræver lige meget Solskin, er der desuden flere Etager af Kroner over hverandre. Blade har Træerne hele Aaret rundt, og derfor er der bestandig dæmpet Lys i Skoven. Og som en Følge heraf trives der ikke i Skovbunden et Blomsterflor som i Foraarstiden i vore Bøgeskove. Til Gengæld er Træernes Stammer og Grene oversaaede med et Mylder af Planter, der klatrer eller slynger sig til Vejrs og gør Skoven tæt og spærrer den frie Udsigt.

I det egenlige Japan er Lavlandet overalt saa stærkt omdannet med Hensyn til Plantevæksten, at man kun hist og her, som i Tempellunde eller paa stejlere Skrænter, ser den naturlige Vegetation.

Paa Sydskraaningen af Kiushiu er den et ret frodigt Krat af nærmest tropiske Planter. Længere nordpaa er derimod det lave Land pletvis bevokset med stedsegrønne Løvskeve, der atter nordligere viger for sommergrønne Skove. Og disse, som blandt andet bestaar af Kastanie, Laurbær, Magnolie og flere Naaletræer, f. Eks. Chryptomeria, sydpaa, men nordligere af Ege, Ahorn, Elme, Birke o. a., er Japanernes Glæde og Stolthed.

Om Vaaren er de friske, grønne med deres nys udfoldede unge Blade; og hen paa Efteraaret er de et Væld af Farver. De døende Blades gule, brune og blodrøde Lød blandes da i mangfoldige Nuancer med grønt fra de altid løvbærende Arter. Kun ét Sted til i Verden, paa Alleghanybjergene i Amerika, findes Skove, hvis Efteraarspragt taaler Sammenligning med Japans.

Mange Steder afbrydes dog Skovens sammenhængende Masser af aabne Strækninger, som Japanerne kalder »Hara«. De ligner nærmest vore Enge; men er dog ingenlunde ganske saadan. Der er nemlig ikke et sammenhængende, friskt Grønsvær; og Græsset er isprængt med en Mængde Bregner og blomstrende Buske og Urter. Der er f. Eks. vore gode bekendte Ørnebregnen og Kongebregnen

Fig. 13. Rismarker. Bønder er ifærd med at udplante Ris. Mellem Markerne er der lave Jordballe, for at Vandet kan opstemmes. Hist og her er der Hak i Balkene til Vandets Gennemløb f. Eks. til venstre i Figuren.

og Violer, Snerrer, Klokke, Hør og Sværdlilie. Men ogsaa andre Former, der ikke lever vildt her tillands men kendes fra Haver og Drivhuse, saasom Kvæden med de blodrøde Blomster, Deutzia, Dierwillia og Azalea. Næsten hele Aaret rundt staar »Hara«en i Flor,

Fig. 14. Gæs og Palmer.

selv over Vinterens hvide Snetæppe hænger der nys udsprungne Blomster; og derfor staar Skovens aabne Pletter i høj Yndest hos Japanerne, der elsker og beundrer Naturens Skønhed i højere Maal end noget andet Folk.

Paa den store Ø Jesso fortsættes det nordlige Hondos Vegé-

tation, idet Øens lavere Egne næsten overalt er dækket af vidtstrakte Løvskove af mangfoldige Træsarter i broget Blanding. De kølige og vindblæste Kuriler har derimod selv i de lavere Egne en temmelig forkommen Plantevækst, særlig karakteriseret af lave Krat af en nordøstasiatisk Fyr.

Da nu Varmen i et Land, som tidligere nævnt, aftager opad Bjergskraaningerne, og da tillige Vinden faar større Magt i Højden og derfor virker mere udtørrende paa Planterne, ændres et Lands Vegetation fra Lavlandet op mod Bjergtinderne paa en lignende Maade som fra Syd mod Nord. Og da Menneskelivet ikke pulserer nær saa kraftigt i de høje Egne, er Plantevæksten her meget mere uberørt og naturlig.

Paa Formosa naar f. Eks. de tropiske Regnskove ikke ret højt til Vejrs. Allerede $1\frac{1}{2}$ Gang Himmelbjergets Højde over Havfladen erstattes de af stedsegrønne Løvskove; og disse er Hoved-Vegetationen paa Øen. Meget højt til Vejrs maa de dog vige Pladsen for løvfældende Skove, der dækker alle Bjerghøjderne.

I det egenlige Japan gentager noget lignende sig. Ved Biva-Søen kommer f. Eks. den, der foretager en Rejse i Bjergene, fra de stedsegrønne Løvskove gennem løvfældende Skove med

Fig. 15. Bambuskvist. Tuschtegning.

Fig. 16. Fasaner og en Græsart. Træplade med Lak og Perlemør.

sydlandske Former og derpaa ind i Skove med nordiske Træsarter som Bøg, Eg, Elm osv. Men ovenover disse breder sig atter Naaleskovene med Gran og Birk; og aller højst til Vejrs er Bjergene klædt med en Plantevækst, der nærmest minder om vor Hevevegetation og bl. a. bestaar af lyngagtige Buske som Mosebølle og Tyttebær.

For den kyndige og opmærksomme Iagttager er dog ikke alene den rige og smukke Vegetation af Interesse; ogsaa de Plante-Arter, hvoraf den bestaar, har deres særlige Tilløkkelser. Japan forener nemlig som i et Brændpunkt vidt adskilte Egnes Flora. Der er allerede nævnt mange Eksempler paa europæiske Planter, som forekommer i Japan; og mange flere kan føjes til. Men desuden har Øerne ogsaa Plantearter fælles med Mandjuriet, Korea og Kina; atter andre peger mod de ostindiske Øer og det fjærne Himalaya. Endnu mærkeligere er dog Slægtskabet med Floraen i det østlige Nordamerikas Skove paa Alleghanybjergene; ti til Trods for den

store Afstand mellem Japans Bjergskove og Alleghanys, saa har de dog 65 Slægter med ialt 250 Arter tilfælles.

Fig. 17. Bambusgren og Spurve.
Vandfarve-Maleri paa Papir.

Grunden til denne Sammenblanding af mange Egnes Floraer i Japan ligger i den Maade, hvorpaa Planterne er bleven til og har udbredt sig paa Jorden. Enhver Tidsalders Planter har nemlig paa en naturlig Maade udviklet sig af fortidige Planter; og under denne Udviklingsgang er der nogle Arter, der faar et Forspring fremfor andre i den indbyrdes Kamp, som Planterne fører for at udbrede sig saa meget som muligt og for at tilvende sig af Livsgoderne. De gunstigst stillede Arter tager da efterhaanden Luven fra de uheldigt udrustede; disse dør derfor til Slut ud eller holder sig kun med Nød og næppe oven Vand, medens de andre kommer ovenpaa og breder sig. Et Lands Plantevækst er da ikke alene afhængig af den

Mængde Livsgoder, som det byder, men ogsaa af Plantelivet i Omlandene og af Fortidens Forhold baade i Landet selv og andre Steder.

For Japans Vedkommende giver Betragtninger af denne Art Nøglen til Forstaaelsen af den blandede Flora. Det nære Slægtskab med de ostindiske Øers Flora skyldes saaledes den tidligere omtalte varme Havstrøm, Kuro Sivo, der har været Transportmiddel for mange Frø og Frugter sydfra. Fra det østlige og nordøstlige asiatiske Fastland har Havstrømme, Vinde og maaske ogsaa vandrende Fugle baaret Planternes Formeringsmidler fra Ø til Ø. I Fortiden har desuden Japan antagelig været landfast forbunden med Kina, og dengang kunde da en Fællesflora udbrede sig begge Steder; og

Resten af den findes endnu i enkelte gammeldags Arter. Endelig har Asien og Amerika formentlig i sin Tid haft en bred Landforbindelse; og den Gang kunde derfor Planterne vandre fra den ene Verdensdel til den anden. At dette virkelig er sket, antydes slaaende af, at man i nordlige Egne har funden Forsteneringer netop af de Planter, der nu er fælles for Japan og Alleghany. Disse to Omraader er da at betragte som en Art Tilflugtssted for ellers uddøde Plantearter; og netop disse to Omraader er ogsaa hinanden mere lig med Hensyn til deres Varmeforhold og Nedslag end andre Egne paa den nordlige Halvkugle.

DYREVERDENEN.

Hvor der, saaledes som i Japan, er en meget yppig Vegetation, udfolder ogsaa Dyrelivet sig med stor Rigdom, af den ganske naturlige Grund, at Dyrene alle til syvende og sidst ernærer sig paa Planternes Bekostning. Hvor der er nok af forskelligartede Planter, er der derfor rigelig Næring til talrige og forskelligartede Dyr.

Et Lands Dyreliv gør sig imidlertid langt mindre gældende end Plantevæksten, dels fordi Dyrene er meget smaa og faatalige i Sammenligning med Planterne, dels fordi saa mange af dem er paa Færde om Natten eller, for saa vidt de kommer frem i Dagens Lys, har saadanne Farver, at de forsvinder i Omgivelserne. Man maa derfor have Øjnene med sig, dersom man vil se et Landskabs Dyreliv blot nogenlunde grundigt; og selv da er det kun faa Dyreformer, som man faar Kig paa. Her i vor Natur ser man jo i Reglen ikke andet end nogle Fugle og Insekter, især Sommerfugle, og en sjælden Gang en Hare eller Ræv. De mindre almindelige Dyr, især Natdyrene, undgaar de allerflestes Opmærksomhed. Men ligesaa i Japan. Og derfor maa Læseren ikke faa det Indtryk, at det vrimler med Dyr i det japanske Landskab, fordi der i det følgende nævnes mange Dyrs Navne.

Fig. 18. Svaler.
Tuschteguing.

Fig. 19. Vildænder. Tuschtegning.

Ligesom med Hensyn til Plantevæksten er der ogsaa i Dyrelivet i en ikke ringe Grad et europæisk Præg. Ude ved Kysten og i de ferske Vandeses Ænder og Gæs, mange Slags Maager og Aalekragen.

I Skovene og paa det aabne Land træffer man Ræven og Vildsvinet; Spetten hamrer i Træerne og Gøgen kukker, og baade Urfugle og Vagtler og Ryper kan man træffe til at se. I det ferske Vand jager Odderen og der svømmer bl. a. baade Aborrer, Karper og Aal; og paa Land hopper

Skruptudsen og den brune og den grønne Frø. I Havene, særlig nordpaa, er der en stor

Mængde europæisk beslægtede Fisk saasom Hornfisk, Sild, Makrel og Thunfisk. I de japanske Byer kvidrer den almindelige Graaspurv, i Husenes Træværk bygger Svalen sin Rede, paa Gaderne ses Krager og Ravne, og Rotten er allevegne en slem Plage.

Fig. 20. To Sarn'er. Vandfarve-Maleri paa Silke.

og Kinas; og blandt de japanske Former, der har nære Slægtninge paa Fastlandet, er den rødkindede Abe, Saru'en, der forekommer helt op til den nordligste Del af Hondo; desuden et Par Arter Fasaner, en lille Antilope, en sjælden frugtædende Hund o. m. fl.

Længst mod Syd især er der mange tropiske Dyr. Der er Havskildpadder og Havslanger, som desuden forekommer ved de ostindiske Øer. En Flodskildpadder, en Gekko og en Giftslange minder om Indien.

Omvendt kommer der til Japans nordligste Egne, Kurilerne, nu og da paa tilfældigt Besøg en saa nordligt hjemmehørende Dyrform som Isbjørnen; og med Amerikas Fauna er Japan beslægtet dels ved en graa Bjørn, som lever baade i Japan og paa Nordamerikas Klippebjerge, og dels med en mægtig stor Salamander, hvis nærmeste nulevende Slægtninge findes i Alleghanybjergene.

Ganske som Floraen er da ogsaa Faunaen i Japan et Knytte af mange omgivende Egnes. Og Grundene dertil er ogsaa de samme: Nutidsdyrenes Afstamning fra Fortidens, Kampen og Konkurrencen mellem Arterne, alles Bestræbelser for at brede sig saa vidt omkring, som det er dem muligt. Og særlig den store Salamander, hvis Slægtninge findes i Nordamerika, leder Tanken hen paa den fortidige Landforbindelse mellem Asien og Amerika over Beringstrædet.

Fig. 21. Traner.

BEFOLKNINGEN OG DENS HISTORIE.

Kundskaben om de japanske Øers Beliggenhed og Naturforhold giver Nøglen til Forstaaelsen af de væsentligste Begivenheder i Japans Historie og kaster Lys selv over de højeste Udslag af Folkets Snille.

Mennesker lever nemlig ikke upaavirkede af den Natur, der omgiver dem, men er trods al deres Intelligens til syvende og sidst som blødt Voks i Naturens haarde Hænder. Endog deres særlige Art af Begavelse og deres Karakter er naturbaarne og rundne af den Jord, hvorpaa de sætter deres Fod, end mere deres daglige Sæder og Skikke.

For Japans Vedkommende har det først og fremmest Betydning,

at det nære Fastland har været Udgangspunktet for dets Befolknings Forfædre, idet smaa Menneskesamfund nu og da løsnede sig fra de større, satte over Havene og fæstede Bo paa de fjærne Øer. Ogsaa sydfra er der maaske desuden af og til kommen Tilskud fra de ost-indiske Øer.

Det hele Rige har dog ikke en ensartet Befolkning, men rummer fem forskellige Nationaliteter.

Paa det nylig erobrede Formosa bor der imod Øst malajiske Folk, der stammer fra Syd, og imod Vest Kinesere, som naturligvis er sat derover fra det himmelske Rige. Men da Formosa endnu langt fra er en folkelig og kulturel Faktor i Japan, er der ingen Grund til her nærmere at skildre dets Beboere.

Riukiu-Øerne har ogsaa et eget Folkeslag, dog nær i Slægt med Japannerne. Men Riukiuanerne er kun godt 400 000 i Tal og betyder ikke noget i Japans Aandsliv; Herredømmet over dem har foreløbig kun politisk Betydning. Deres Historie er heller ikke paa nogen Maade et Led i den japanske, undtagen for saa vidt at de tidlig er kommen i et Afhængighedsforhold til de sydlige japanske Fyrster; med Hensyn til Kulturlivet er de væsenlig Kinas Ætlinge.

Det fjerde, ikke-japanske Folkeelement findes længst imod Nord paa Kurilerne og den nordvestlige Del af Jesso. Dér lever Ainoerne; og til dem knytter der sig den særlige Interesse, at de en Gang har været Japans Herrer. Deres Spor mærkes endnu i mangfoldige Navne rundt om i Landet; og i Gravhøje og Køkken-

møddinger finder man Redskaber, der slaaende ligner dem, Ainoerne endnu betjener sig af. For et flygtigt Blik minder Aino-Mændene med deres lange Haar og Skæg og deres store Bastkittel om russiske Bønder; men de er af en helt anden Race og ernærer sig paa en ganske anden Vis end Russere. Uden Paavirkning af den ældgamle japanske Kultur og endnu mindre af den europæisk-amerikanske ernærer de sig kummerligt som Jægere og Fiskere. Deres Redskaber er gammeldags; blandt andet benytter de endnu Bue og Pil, og et Gevær er en stor Sjældenhed hos dem. Som vore Forfædre i Oldtiden bygger de deres Huse nær ved Havet i smaa Samlinger. Men det er blot simple Hytter af Træstave, Bark og Sivmaatter; og de er i høj Grad snavsede. Skrivekunsten kender

Fig. 22. Aïnofamilie og dens Hus.
Efter Fotografi. Rein: Japan.

Aïnoerne intet til, og deres Livsbetragtning, Religion, er meget barnlig. Himmelleger, Havet, visse Dyr, f. Eks. Bjørnen, o. lign. er deres Guder, til hvis Ære de ofrer. Bjørnene spiser de dog efter at have bevidnet dem deres Højagtelse.

I vor Tid trænges dette Folk haardt af de sydfra kommende Japanere og gaar sin sikre Undergang i Møde. Ialt tæller de højt regnet 17 000; og de er stærkt svækkede af Drik og mangler ganske Evne til at modstaa deres Histories Arveffjende.

Det japanske Riges Hovedbefolkning, Japanerne, bebor foruden den sydlige Del af Jesso tillige alle de egenlig japanske Øer; og de er et stort Folk. I Øjeblikket tæller de 44 Millioner eller 18 Gange mere end Danmarks Indbyggere. Da det egenlige Japan kun er $7\frac{1}{2}$ Gang større end vort Land, er det altsaa meget tættere befolket. Medens der hos os er gennemsnitlig 3500 Mennesker paa en □ Mil, er der i Japan godt 8000, eller mere end i Københavns Amt, som er vor rigest beboede Egn. Paa Grund af Landets bjergfulde Natur er dog dets Indbyggere endnu langt stærkere sammenstuede; ti Hovedmængden holder til i de lavere Egne. I Hondos tættest beboede Provins er der derfor gennemsnitlig 15 000 Indbyggere paa hver □ Mil og paa Sikkok stedvis 21 000, skønt der dér slet ikke findes større Byer. I de lave Egne myldrer det da med Mennesker i en ganske anden Grad, end vi er vant til at se paa Landet.

Fig. 23. Japanerinde.

Næsten alle Japanere er smaa. Mændenes Gennemsnitshøjde er kun 58 Tommer eller et lille Kvarter mindre end en middelhøj dansk Mand; og Kvinderne er ganske smaa bitte Skabninger, kun $54\frac{1}{2}$ Tomme i Gennemsnit. Deres Lød er varierende, men oftest lys-gullig-graa, deres Haar er fuldstændig glat og ravnsort, og deres Øjne er smalle og brune og hos nogle let skraatstillede. Men en typisk mongolsk Legemsbygning har de ikke; deres afsides beliggende Bostavn har, som allerede før bemærket, foraarsaget, at de har udviklet sig til noget for sig selv.

Trods den ringe Vækst er dog Mændene i de brede Lag stærke og udholdende. Overklassens Mænd er derimod ofte spinkle; og Kvinderne er meget spædlemede Puslinger. Men disse Lilleput-Damer har til Gengæld en saa indtagende Maade at opføre sig paa; altid stilfærdig afdæmpede antyder de endog stærke Sindsstemninger ved lette, stilfulde Bevægelser. En »sydlandsk« Gestikulation er dem fremmed og frastødende.

En helt ensartet Befolkning er dog den japanske ikke; og man skelner let imellem en aristokratisk Type og en Bonde-Type. Den aristokratiske er særlig almindelig mod Syd i de højere Stænder og udmærker sig ved et langagtig ovalt Ansigt, en høj, smal, noget buet Næse, lys, næsten »hvid« Lød og oftest skraat stillet Øjespalte. Bondetypen er derimod overvejende mod Nord selv i »Aristokratiet« og desuden i de brede Lag helt sydpaa; den har et mere bredt Ansigt med noget fremstaaende Kindben, temmelig flad Næse, stor Mund og mørkladen Hudfarve (se Fig. 12). Men der er dog talrige Overgangsformer mellem begge Typerne.

Hvorledes disse to særegne Typer er opstaaet, er det foreløbig ikke muligt at give en sikker Forklaring af. At det alene skulde komme af forskellige Livskaar, er neppe troligt; formentlig har Stamfædrenes Uensartethed en Hovedandel deri. Men om Japanernes Stamfædre er man endnu i Uvished.

Japanerne selv har dog fra gammel Tid efter deres egen Mening været godt paa det rene hermed. De har nemlig som saa mange andre Folk søgt at klare sig Gaaden om deres Oprindelse og formet deres Opfattelse i Sagn af stor digterisk Kraft. At deres Afstamning ikke er beskæmmende for dem er et Træk, som de har til fælles med alle andre mytedannende Folkeslag.

I deres ældste Literatur-Værker fortælles det, hvorledes Isanagi og Isanami skabte de japanske Øer (se S. 7). Derpaa besluttede de sig til at tage deres Paradis i Øjesyn, men gik hver sin Vej. Da de mødtes tillod Kvinden, Isanami,

sig at sige: »Hvor det dog er morsomt at møde en smuk Mand;« men det behagede ikke Isanagi. Som den Gentleman, en Japanner altid er, foreslog han imidlertid blot sin Hustru, at de skulde gaa nok en Tur; og da de paany mødtes, skyndte han sig at udbrude: »Hvor det dog er behageligt at møde en skøn Kvinde«, og efter det Mundgodt betydede han hende, at han for Fremtiden ønskede det første Ord, hun skulde da gerne faa det sidste. Som man ser, er dette et ældgammel Vidnesbyrd om den japanske Mands Overlegenhedsfølelse i Forhold til Kvinden.

Siden fødte Isanami et Barn, der voldte hendes Død. Isa-

Fig. 24 Gruppe af Adelsmænd og en adelig Dame. Den unge Mand i Midten er 19 Aar. Efter Fotografi. Rein: Japan.

nagi søgte dog at redde hende fra Underverdenen, men maatte flygte, og da han atter var kommen op i Dagens Lys og rensede sig ved et Bad, vældede der et helt Kuld Guder frem af hans Klædningsstykker og Legemsdele. Af hans venstre Øje sprang Solens Gudinde, Amateratsu, og af hans højre Maanens Gud; Næsen gav endelig Voldsomhedens, Ondskabens Gud. Alt ialt fødtes der fjorten guddommelige Væsener.

Fra disse Guder stammer atter Japanerne. Solgudinden, Amateratsu, er Moder til Kejsernes Æt, som med mange Digtninges Hjælp desuden danner Udspringet for den gamle Adel. De jævne Mennesker er derimod opstaaede af en Forbindelse mellem en af Guderne og en Krodille, d. v. s. ved en Forening af det ophøjede og det lave.

Saadan som disse Sagn fortæller det, er dog naturligvis Japanerne ikke bleven til. Efter alt hvad man nu ved om Menneskets Natur, maa man antage, at det stammer fra dyriske, abeagtige Forfædre; og ganske som enhver anden Art af Dyr efterhaanden søger at udbrede sig saa meget som muligt og i Tidens Løb varierer og danner nye Typer, saaledes har der ogsaa dannet sig forskellig beskafne Mennesker rundt om paa Jorden. Disse har kæmpet indbyrdes og hver især søgt at tilvende sig det mest mulige af Livsgoderne og derved er nogle bleven undertvungne, fortrængte til ugæstmilde Egne og udryddede, medens andre er kommen ovenpaa. Og saaledes kæmpes der jo bestandig for vore Øjne mellem Nutidens Folkeslag. Europæerne »civiliserer« hele Verdensdeles Beboere, Australierne, Indianerne, med en saadan Grundighed, at ingen af dem bliver tilbage; og indbyrdes bekriger de hinanden, som Englændere og Boere, for at afgøre, hvem Magten og Guldets skal høre til. Og ganske paa samme Vis maa man tænke sig, at Japan i Tidens Løb har været Skuepladsen for Kampe mellem Mennesketyper, der til forskellige Tidspunkter er kommen fra Omlandene.

De ældste Beboere, man kan spore, er en dværgagtig, uddød Stamme. De fortrængtes af Ainoerne og disse atter af senere Indvandrere, som formentlig er kommen fra Korea til Kiushiu. Dette antydes i ethvert Fald baade af legemlige og sproglige Overensstemmelser med asiatiske Folk og tillige af ældgamle kinesiske Overleveringer.

De seneste Indvandring danner rimeligvis Baggrunden for Japans ældste Sagnhistorie. Og i Følge den var det ingen ringere end Solgudindens Ætling, Immu Tenno, der var Erobrernes Anfører. Han betragtes af de ortodokse, japanske Historiekrivere som Rigets Grundlægger, og det siges, at han grundlagde sin Hovedstad omkring ved 660 før Kristus. Han var Japans første Mikado, 卩: »den store Port«; og ligesom han kaldes bestandig Kejseren Mikado og fører ogsaa Titlen Tenno, 天: »Himmelskongen«. Og endnu i 1869 skrev den nu regerende Kejser i en Proklamation: »Jeg staar bedrøvet imellem Solgudinden og mit Folk«; og senere

Græsk var det i Cæsars Rom. Der indvandrede fremragende Kinesere og Koreanere saasom dygtige Bygmestre, Læger, Musikere, Kunstnere og mange buddaistiske Munke. Agerbruget fik et betydeligt Fremstød, kunstig Vanding til Rismarkerne blev mere almindelig, der byggedes Veje og gravedes Kanaler, der indrettedes Skoler, Videnskab og Kunst blomstrede, særlig paa Grund af Budda-Klostrenes Virksomhed. Et blandt mange Vidnesbyrd om Buddaismens Indflydelse er den store Buddafigur, rejst i Nara, som var Hovedstad en Periode.

Japan var dog ikke en blind Efterligner af Kina, men valgte og vragede med Omtanke og efterhaanden sammensvejsedes det fremmede med det hjemlige, saa der til Slut dannedes et fornyet Japan. Forbindelsen med den kinesiske Verden løsnedes desuden til Slut saaledes, at Japanerne i deres afsides Beliggenhed ret fik Tid til at fordøje og omsmelte det modtagne.

Hvad Mikadoerne angik, saa steg og faldt deres Myndighed efterhaanden. I Begyndelsen voksede den, idet de stadige Krige med Korea bidrog til Overfelterherrens, Mikadoens, Anseelse og desuden ved at tilføre hans Klan Krigsfanger direkte forøgede hans Magtmidler. Buddaismen virkede derimod i modsat Retning og undergravede i al Stilhed Kejserens Myndighed. Denne beroede jo nemlig i Teorien paa, at han var Solgudindens Ætling; men det stemte ikke med Buddaismen. For den var Buddaerne højt hævede over alle Forfædre, og Troen paa Budda var Hvermands

Fig. 25. Nara-Budda. Bronze Statue. 17 Alen høj. Rejst omtr. 736 eft. Kr.

Pligt. Individet blev herved skudt langt stærkere i Forgrunden, end det før var. Lykken blev den enkeltes eget Værk. Før kunde desuden kun Høvdinge og Mikadoer leve evigt som Kami'er; nu derimod fik alle Del i Saligheden, saaledes som Buddaismen opfatter den. Spændingen mellem de gamle Doktriner og de nye blev endog saa stor, at der opstod en Religionskrig med politisk Baggrund; og da Mikadoen tabte, svækkede det yderligere hans Magt.

Men saa vendte Lykken sig atter, idet Mikadoerne tog Buddaismen under deres Vinger og benyttede den tillige med Kong-Tse's

Lære i deres Formaals Tjeneste; og ved en Forfatningsændring lykkedes det at indføre en absolutistisk Regeringsform. Mikadoen stod nu direkte overfor enhver Undersaat, i Hovedstadens Omegn umiddelbart og i de øvrige Provinser ved Hjælp af Statholdere. Enhver maatte betale Skat. Al Jord erklæredes for Kejserens Ejendom; kun Bearbejdelsen og Udbyttenden overlodes til de enkelte Familier. Disse blev de økonomiske Enheder i Stedet for Klanernes Underafdelinger.

I Længden undergravede dog de kinesiske Lærdomme og Skikke Mikadoernes Magt og medførte en helt ny Samfundsorden og Statsstyrelse. Og hertil bidrog mange Aarsager. Mikadoerne var saaledes ikke mere selv Hærførere, men levede ødselt i deres Palads; det stive kinesiske Hofceremoniel og den alt for yppige Levemaade tog Humøret fra dem, og i deres Kedsomhed optog de den kinesiske Skik i en ung Alder at frasige sig Tronen og gaa i Kloster, hvor de kunde leve mere bekvemt som buddaistiske Munke. Omvendt steg Rigets øverste Embedsmænds Magtbrynde og Evne til at sætte deres Vilje igennem; og en med Kejserhuset beslægtet Familie, Fujivara, kom faktisk til Magten.

Om denne Families Stamfader hedder det i Historieskrivningen, at han kom fra de himmelske Sletter til Japan. Sandheden er imidlertid, at han var en Søn af en Mikado og en af dennes Friller. Han beklædte et efter Kinas Mønster oprettet højest Statsembede; og af hans Æt blev det efterhaanden Skik at udtage »Regenter«, som styrede Riget i umyndige Mikadoers Navn, og dette varede fra ca. 930 til 1156.

Samtidig med disse politiske Forandringer var der foregaaet sociale af den mest indgribende Betydning. Med den stigende Kultur var nemlig Befolkningen taget til; og derfor blev nyt Land stadig opdyrket, fjærnere og fjærnere fra Regeringens Sæde. Jorden gik lidt efter lidt over til Privatejendom, og Grundbesidderne var ikke Provinsstatholderne undergivne og desuden skattefri. De passede imidlertid ikke selv deres Jord. Det overdrog de til Forpagtere og Bønder; selv var de derimod Krigere. Men derved udviklede der sig to skarpt adskilte Stænder, en jordøgende Kriger-Adel og en ejendomsløs, ofte forpagtende Bondestand. Og deraf udsprang atter Japans Lensvæsen. De store Adelsmænd holdt nemlig Livegne til deres personlige Forsvar; og jo flere vaabenføre Mænd de havde, des større var deres Magt. Men da det var dyrt at skaffe Underhold til saa mange Hustropper, søgte Adelsmændene at erobre Land fra hinanden og gøre Bønderne til deres ubetinget Hørige og Lydige. Og enkelte Ætter, der var særlig dygtige og havde Held med sig, gjorde sig efterhaanden helt uafhængige af Fujivara-Regeringen. Hver Grundbesidder blev Hersker paa en Ejendom; og imellem dem indbyrdes gjaldt kun Næveretten.

Mikadoerne havde faktisk slet intet at sige. Fujivaraerne havde tidlig sørget for enten at sætte Kvinder eller Børn paa Tronen, for

endnu: »Mit Hus, som fra Solgudindens Dage til den Dag idag har regeret over Japan, o. s. v.« Selv Nutidens dannede Japanere, der ellers forkaster Gudesagnene, tror paa Mikadoens guddommelige Oprindelse; i ethvert Fald siger de det.

For vor Tids kritiske Historiebetragtning kan dog selvfølgelig Immu Tenno ikke holde Stand. Hans Historie er først nedskrevet over 1300 Aar efter hans foregivne Regeringstid. Hvad der fortælles om ham og mange Aarhundreders senere Mikadoer er da blot fri Digtning om en Kærne af Sandhed.

Ad indirekte Vej kaster alligevel Sagnene meget Lys over Japans Oldtid. Naar det f. Eks. hedder om Immu Tenno, at han ikke alene var en stor Kriger men ogsaa en fremragende Fyrste i Fredstid, der fremmede Agerbruget og lod plante Løg og Hamp og Ingefær, saa viser dette, at Japanerne, da de skrev deres Krønikebog, forlængst maa være bleven et agerdyrkende Folk, selv om det ikke allerede var Tilfældet i den »første« Mikados Levetid. Da var nemlig Jagt og Fiskefangst Næringsvejene, og først lidt efter lidt kom Planteavl til. Et mellemliggende Hyrdeliv har der derimod ikke været. Japans Naturforhold tilskyndede heller ikke i mindste Maade til Nomadebrug.

En politisk Enhed var Japan heller ikke i de Tider. Landet var endnu langt senere delt imellem Grupper, Klaner, hver med sin Høvding. Og hver Klan havde sin særlige Organisation og sine egne Guder. Mikadoen havde derfor kun umiddelbar Indflydelse i sin egen Klan, der var den største og betydningsfuldeste og mest ansete. Men som Hovedgudinden, Amateratsu's, Efterkommer og i sin Egenskab af Overhoved for den fornemste Klan havde han visse Forrettigheder. Han kunde saaledes befale de andre Høvdinge at stille Soldater til fælles Forsvar og at være delagtige i Forfædrenes Dyrkelse. Japan var altsaa nærmest militært og religiøst forbundne Klaner, hvad der ogsaa var naturligt paa et Tidspunkt, da gode Veje var ukendt. I et saa bjergfuldt Terræn som de japanske Øers deles nemlig Landet i selvstændige Landskaber, mellem hvilke Samfærden vanskeliggøres af Bjergkammene.

Først efterhaanden som Vejbygningen begyndte og desuden Mikado-Klanens krigerske Overlegenhed blev større, kunde Japan siges at være et Rige styret fra ét Sted, Mikadoens Hovedstad. Første Gang, da der opkrævedes Skat af alle, indtraf da ogsaa først 86 Aar efter Kristus; det var til Bestridelse af Omkostningerne ved Forfædre dyrkelsen, saa den fælles Religion har været et stærkt sammenknyttende Baand dengang.

Med Ainoerne blev der stadig i den ældste Tid ført Krige; og de, der toges til Fange, blev gjort til Slaver. Og som en Pranger mærker sit Kvæg, taltoverede Herrerne den Gang deres Aino-Slaver hver med sit Tegn. Hver Klan havde sine Slaver, og Høvdingen havde ubegrænset Myndighed over dem saa vel som over Klanens frie Mænd. Individet gjaldt den Gang ikke noget ved sig selv men

kun som Medlem af en Gruppe. I politisk Henseende var hele Klanen en Enhed; med Hensyn til Næringslivet var derimod Underafdelinger Erhvervs-Enheder, saaledes at en Afdeling tog sig af Fiskeri, en anden af Jagt o. s. v.; og da flere Næringsveje efterhaanden kom til, var der en saadan Arbejdsdeling, at f. Eks. en Underafdeling polerede Metalspejle, en anden smeddede Sværd, en tredje sleb Ædelsten o. s. v. Et Hus med dets Beboere havde derimod ingen Selvstændighed, endnu mindre de enkelte Personer. Individet havde kun Ret til Andel i det fælles Udbytte af hele Klanens Arbejde. Japan var altsaa, i økonomisk Henseende, kommunistiske Samfund styrede af en Høvding og med Klan-Afdelinger som Individualiteter.

Efterhaanden opløstes dog disse Forhold og gav Plads for nye; og dertil bidrog især den Forbindelse, der kom til Veje med Korea og Kina, som den Gang stod langt højere i Kultur end Japan.

Efter de japanske Krønikebøger skal den første Tilnærmelse allerede være sket omtrent et halvt Hundrede Aar før Kristus; men de melder ikke noget om, hvad Japanerne lærte.

Senere, omkring ved to Hundrede Aar efter Kristus, kom imidlertid Japan paany i Berøring med den koreanske og kinesiske Kultur; og denne Gang fik det afgørende historisk Betydning.

I Følge Sagnhistorien var det en Kejserinde, der anførte den japanske Hær mod Korea. Dog, siger Krøniken, var det egentlig ikke hende, men hendes endnu ufødte Søn, der ledede Krigstoget og vandt Sejren. Ved et Tryllemiddel forsinkedes Sønnens Fødsel, for at Begivenheden ikke skulde forstyrre Moderens Hærfærd. Den Ære at være en fremragende Hærfører indrømmer den japanske Sagndigtning altsaa ikke en Kvinde, men sørger for ved et mærkeligt Mysterium at give Manden den hele Hæder. Siden blev for øvrig den omtalte Søn en stor Kriger og Japans Krigsgud.

Hvordan nu end Krigstoget foregik, saa er det vist nok, at Japanerne efterhaanden erobrede Korea; og det er for Japans Historie en Begivenhed af langt mere vidtrækkende Betydning end Alexander den stores Tog til Indien blev for Europas. Japanerne, som endnu da var lidet civiliserede og blandt andet ikke kendte Skrift, fik nemlig dels med Korea som Mellemed, dels direkte fra selve den østasiatiske Kulturs Moderland, Kina, de mest dybtgaaende og vidt rækkende Paavirkninger. De lærte det kinesiske Skriftsprog og stiftede Bekendtskab med Kinas klassiske Literatur, særlig Kong-Tse's Skrifter. De modtog Buddaismen, der den Gang spillede en meget stor Rolle i Kina; og i dens Kølvand kom baade Kunst og fremragende Haandværk. Japanerne lærte Silkeavl og fik Maal og Vægt og Tidsregning efter Maanen; og senere kom Bogtrykkerkunsten, Papirfabrikationen, Tilvirkningen af Tusch og Tedyrkningen. Baade Familielivet og Statsstyrelsen omdannedes efter kinesisk Mønster, og kinesisk Sprog blev de fornemmes Maal som

at de selv desto lettere kunde raade; og det er hyppig hændt, at Drengene paa 9, 8, 5 eller endog 3 Aar blev gjort til Mikadoer og atter tvungen til at trække sig tilbage til det særlig fine Embede som afgaaet Mikado. En Gang begyndte endog en Regent i 2 Aars Alderen, men holdt op igen mødig og mat af Embedets Glæder, da han var 4. Det hændtes derfor, at der samtidig levede mange Eks-Mikadoer; en Gang var der ikke mindre end fire foruden den regerende, virkelige Mikado.

Men heller ikke Fujivaraerne formaaede noget overfor de mægtige

Fyrster rundt om i Landet. De enkelte Egnes Adskillelse ved Bjergdrag og de tarvelige Veje gjorde Samfærden vanskelig; og hver Fyrste sad paa sin Gaard som en Ørn i sin Rede. Af Jordens Størrelse og hans Magt over dens Beboere afhang hans Evne til at føde Krigere. Den, der ingen Jord havde, maatte lyde. Derfor byggede Lensmændene sig stærke Fæstninger med dybe Grave og høje

Fig. 26. Borgtaarn.

Volde; og oftest paa en Høj inderst inde knejsede Borgtaarnet i mange Stokværk. Paa Voldene var der mindre Boliger. Og et levende Værn havde Fyrsten i sine Vasaller, der stammede fra frivogne Livegne.

I Tidens Løb samlede enkelte Adelsslægter ved fremragende Krigerdygtighed større og større Landomraader og overvandt de Hindringer, Japans Natur lægger i Vejen for en enkelt Herskers Magt over hele Øriget. Og deres indbyrdes Krige fik derved større Stil og blev undertiden hele Ætters Undergang.

I Slutningen af det 12te Aarhundrede havde en enkelt Slægt, Taira, over Halvdelen af det daværende Japan i sin Magt som

Grundejendom; og dens »Høvding« var faktisk Landets Regent. Han indsatte og afsatte Mikadoer efter eget Tykke. Alle Udmærkelser og Begunstigelser stod aabne for hans Slægtninge og Tilhængere. Hans Tyranni var næsten ubegrænset; og den rivaliserende Æt, med hvilken han ofte havde kæmpet, Minamoto-Ætten, var helt stillet i Skygge. Havde Tingene føjet sig efter hans Hoved, var den blevet helt udryddet.

Det gik imidlertid anderledes. Der var født en, som snart skulde knække Tairaernes Magt. Minamotoerne havde faaet en Fører af fremragende Snille i Joritomo, en af Japans største og betydningsfuldeste Mænd. Han bragte endelig de langvarige Krige til at standse og skaffede Japan indre Fred og Ro en Aarrække. Tairaernes Magt knækkedes ved deres Nederlag 1185; og alt hvad man siden kunde finde af deres Æt blev dræbt.

Minamotoerne med Joritomo i Spidsen havde nu al Magten; og Joritomo bestræbte sig for at sikre den for sin Slægt for lange Tider. Og ved sine Foranstaltninger understregede han Mikadoernes Magtesløshed, som varede lige til 1867, og gav Lensordningen fast Form, der holdt sig til ca. 1600.

Sig selv lod han af Mikadoen udnævne til »Shogun«, d. v. s. øverste Feltherre og verdslig Rigsforstander; og Embedet blev arveligt i hans Æt. Sine nærmeste Slægtninge fik han indsat som Stattholdere ude i Provinserne; men for at han kunde være vis paa, at de var ham hørige og lydige, blev der ved deres Side sat Krigere, der stod direkte under Joritomo; og de tilvendte sig efterhaanden Magten i Stedet for de civile Embedsmænd. Han bortgav i Kraft af sin Overejendomsret Jorden til sine Venner og grundlagde derved det egenlige Lensvæsen. Desuden ordnede han Retsplejen og bekæmpede Røveruvæsenet, som havde floreret under Krigene, og han forbød Præsterne og Munkene i de store Budda-Klostre at bære Vaaben og at beskytte bevæbnede Mænd. Saa længe han endnu levede var der da ogsaa Fred og Orden i Japan. Men aldrig saa snart var han død, 1199, før det begyndte at ulme; og snart var der atter Krig i Landet.

Joritomos Svigerfader og hans Æt, Hojo'erne, tilrev sig først Magten. Ved Siden af Shogunerne satte de en »Regent«; og hurtig fik de ved Mord og Rænkespil Joritomos Arvinger til Shogunatet udryddede. De lod da udnævne ganske unge Shoguner, som de tog fra Mikadohoffet, saa at Japan paa én Gang havde mindreaarige Kejsere og mindreaarige Rigsforstandere. Og saa stor var Hojo-Regenternes Magt, at de, da en Mikado forsøgte at afryste deres Aag, kunde stemple det som et »kejserligt Oprør«; saaledes var Tingene vendt paa Hovedet. De første Hojo-Regenter var imidlertid dygtige Mænd, og Japan havde i mange Henseender en lykkelig Periode. Men efterhaanden forfaldt ogsaa Hojoerne til Luksus. Deres Regeringsmyndighed gik over paa andre Hænder, saa man kom saa vidt, at der var en »Hovmester« for en mindreaarig

»Regent«, der styrede Anliggenderne for en mindreaarig Shogun, som gik for at være en mindreaarig Mikados Rigsforstander.

Andre Ætter søgte da at fravryste dem Magten; og i en lang Aarrække rasede Borgerkrigen, værre end nogensinde før. Særlig i Slutningen af det 15de og i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede var Forholdene ulykkelige. Der førtes ikke alene Krig imellem de øverste i Samfundet, men Besidderne af næsten enhver Borg i Landet bekæmpede hinanden. Klostrene blev Fæstninger, Munkene bar Vaaben, mange Soldater levede iblandt dem, og Røverbander søgte Ly bag deres Mure og Lagre for deres Bytte. Herreløse Riddere, der var værre end Europas Middelalders Røverbaroner, strejfedes om i Landet og holdt Veje og Ruiner besat. Paa Havene drev

Fig. 27. Hideyoshi.

de det frækkeste Sørøveri og gjorde Japanernes Navn til en Rædsel i Østasien. Bønderne maatte udrede uhyre Skatter og var dog hverken sikre paa Liv eller Ejendom. De joges fra Egn til Egn paa Grund af Krigene, og til disse Plager kom baade Pest og Hungersnød. End ikke i Hovedstaden Kioto var man tryg, og den blev næsten folketom.

De evindelige Krige og løse Relsforhold skabte imidlertid efterhaanden de Mænd, der fik Bugt med de uregelmæssige Lensfyrster og frie Bander. Ligesom i Italien i det 16de Aarhundrede oplugtedes der samtidig i Japan ved Forholdenes Magt handlekraftige, beslutsomme Mænd, der baade kunde herske og lide. Og det var oftest »nye« Mænd, idet de gamle Slægter forsvandt, medens andre grundlagdes. Riddere, Munke, Bønder kunde en Dag være

simple Røvere, en anden Dag Førere for en hel Bande og siden Fyrster af store Len.

Den første, der svang sig op til den højeste Magt i Samfundet, var Nobunaga. Han afsatte Shogunen 1573 og regerede selv i Mikadoens Navn; og der var omtrentlig Fred indtil hans Død. Vejene blev istandsat, Budda-Præsternes Magt stækkedes, og store Klostre med deres Munke og Kvinder og Børn blev jævnet med Jorden.

Efter Nobunaga († 1582), gik Herredømmet over til en af hans Feltherrer, Japans æventyrligste Skikkelse, Hideyoshi. Hans Fader var Bonde, og han selv havde været Staldkarl; men ved sin Krigerdygtighed var han i de urolige Tider stegen og stegen, indtil han blev den første Mand i Riget efter Nobunaga. Og da denne

var død, raadede Hideyoshi og skød Nobunagas Ætlinge til Side og var selv efter 10 Aars Krigsførelse Herre over hele Japan. Han besluttede da at erobre Korea og Kina, og i en Henvendelse til et koreansk Gesandtskab aabenbarer han, hvilke svimlende høje Meningen han havde om sig selv. Han sagde nemlig: »Jeg er den eneste Ætling af en ringe Slægt; men min Moder drømte en Gang, at Solen befrugtede hende, og siden fødte hun mig. Og en Spaamand har sagt, at overalt hvor Solen skinner, vil jeg komme til at herske . . . Min Løbebane har ogsaa været som den opgaende Sols, der lyser over den hele Jord.«

For Korea blev han ogsaa en farlig Fjende. I Japan selv havde han befalet over en Hær paa 250 000 Mand, af hvilke de rigeste var panserklædte Ryttere væbnede med Bue og Pil, Lanse og Sværd samt en Skindpose i Stedet for vore Ridderes Skjolde til at fange Fjendens Pile. Til Korea sendtes ogsaa store Hære; men under Krigen døde Hideyoshi; og hans Efterfølger sluttede Fred.

Men vandt Japan end ikke noget Land, saa var alligevel Krigstoget til Korea til stor Gavn. Den ældgamle Forbindelse med Korea og Kina var nemlig efterhaanden sygnet hen, og da Mongol-Kejseren Kublai Khan, der havde erobret hele Kina, i 1281 prøvede paa at erobre Japan, ophørte den næsten helt. Men efter Hideyoshis Hærtog rislede der en ny Strøm af koreansk og kinesisk Kulturliv over Japan; og Hideyoshis Arvetager gjorde, hvad han formaa-

Fig. 28. En japansk Ridder til Hest.
Fra ethnografisk Museum.

ede, for at Virkningerne kunde blive baade omfattende og dybtgaaende.

Denne Mand var Iyeyasu, Japans største Statsmand og fuldt ud jævnbyrdig med Europas aller betydeligste. Hans Maal var at skaffe Fred i Landet og sikre den højeste Magt for sin Æt; og han gennemførte det saa godt og klogt, at hans Slægt regerede Japan i over halvtredje Aarhundrede.

Da Hideyoshi døde, blev Iyeyasu Formynder for hans lille Søn, men han trængte ham hurtigt helt til Side for selv at tage Magten; og da han i et blodigt Slag, 1600, havde besejret de Fjender, som han herved havde paadraget sig, var han den virkelige Regent. I 1603 udnævnte Mikadoen ham til Shogun og gjorde Embedet arveligt i hans Æt, Tokugava-Ætten. Og for at sikre sig, at den ikke efter hans Død skubbedes til Side af andre, skabte han, ved omfattende Love, nye sociale, politiske og borgerlige Forhold, alle beregnede paa ved faste Former som en Spændetroje at hindre Anslag imod hans Hus. Tilsyneladende gav han dog blot de gamle Tilstande fast Form; i Virkeligheden tilintetgjorde han Landets Lensvæsen. I den forudgaaende Tid havde nemlig Lensfyrsterne været selvstændige hver paa sit Gods; nu ordnedes hele Landet som en Politistat med Shogunen i Spidsen.

Den mest afgørende Del af Iyeyasus Lovbestemmelser var den, der omhandlede Samfundsklasserne og deres Karakter.

Øverst stod Mikadoen, Solgudindens Ætling. Han skulde altid bo i sit Slot i Hovedstaden Kioto omgivet af Samfundets anden Rangklasse Hofadelen. Saa højt ophøjet over alle var han, at den, der stedtes for hans Aasyn, maatte kaste sig næsegrus i Gulvet; han selv derimod maatte ikke sætte sine Fødder paa Jorden, at han ikke skulde besmittes. Uden Tilladelse fra Shogunen maatte ingen Undersaat besøge Mikadoen, end ikke paa dennes udtrykkelige Befaling; og for at vaage over hans mindste Handlinger havde Shogunen sin Repræsentant i Hovedstaden. Shogunerne skulde nemlig altid beskytte Mikadoen imod de Farer, der truede; og hvis nogensinde en Shogun forsømte denne Pligt og ophørte at respektere Kejseren, »vilde det blive til Landets Ulykke«.

Iyeyasu forstod godt, at denne rørende Omhu for Mikadoen kunde tage sig ud, som om dens Hensigt var at berøve Mikadoen enhver Udsigt til nogensinde at gøre sig gældende og faktisk at fængsle ham i hans eget Slot; han siger i sine Love, at det jo nok kunde tage sig underligt ud, at han, en Undersaat, saaledes fastsatte Kejserens Levevis og Etikette ja endog bestemte hans aarlige Indkomsters Størrelse. Det var imidlertid alt sammen i sin gode Orden; ti Mikadoen vor en alt for hellig Person til at give sig af med denne Verdens Bekymringer; derfor paatog Skogunen sig at ordne alt paa det bedste for ham.

I Fremtiden var det da ogsaa rent pro forma, at Shogunerne udnævntes af Mikadoerne og søgte deres Bifald til Regeringshand-

linger. Det var en Indrømmelse til den nedarvede Indbildning, at den guddommelige Mikado var en Midler imellem Folket og Guderne. Som man i vore Dages England har et højt lovprist Kongehus, medens al Magten virkelig er i Parlamentsvælgernes Hænder, saaledes fik Japan, for over halvtredje Aarhundrede, i en endnu højere Grad en kejserlig Regering, hvis Magt var det blotte Skin, medens i Virkeligheden en selvbestaltet Embedsmand, Shogunen, og hans Raadgivere, styrede alle Anliggender.

Efter Mikadoen og Hofadelen kom nemlig den virkelig magtbesiddende Del af Folk, Ridderstanden. Men den var atter inddeelt i Underafdelinger.

Øverst stod Shogunen, Mikadoens fornemste Vasal, men alle Ridderses Lensherre. Til sin Residens valgte han Jeddo, det nuværende Tokio. Allerede 1456 var der her bygget et Slot, og 1590 gav Hideyoshi det til Iyeyasu tilligemed dets Omliggende. Og han lod nu rejse en hel By, et japansk St. Petersborg, hvor ca. 300 000 Arbejderes Hænder tildannede en sumptet Egn til Grund for en Stad, der snart talte flere Hundred Tusend Indvaanere.

Ved Siden af Shogunens Palads knejsede et Borgtaarn med fem Stokværk; rundt om begge løb tre Volde, flankerede af Taarne og skilte af dybe Grave. Indenfor den anden Vold laa Templer og en stor Have, og rundt om var der Boliger for det Ridderskab, der lejlighedsvis eller altid boede omkring Shogunen og var hans levende Værn. Det hele Anlægs Størrelse faar man ret Begreb om, naar man véd, at der nu efter Omvæltningen 1868 indenfor Voldene og Gravene findes baade Kejserens Palads og Haver, desuden Hovedstadens Kaserner og Eksercérpladser og dertil en Bydel med over Hundred Tusend Beboere.

Under Shogunen stod Lensfyrsterne, Daimioerne, ialt ca. 260. En stor Del af dem var Iyeyasus Slægtinge, andre derimod enten hans Vaabenfæller eller endog hans overvundne Fjender, hvis Ven-skab og Fredsælhed han vakte ved ikke at berøve dem deres tidligere Besiddelser.

Hver Daimio havde sin Borg med Volde og Grave og Fæstningstaarn. Sit Len forvaltede han efter eget Tykke; derimod var hans Lovgivervirksomhed begrænset til underordnede Spørgsmaal, i Hovedsagen gjaldt Shogunens Love og Forordninger for hele Riget. Overfor sin Lensherre Shogunen var enhver Daimio forpligtet til ubetinget Lydighed, hans Ægteskabsindgaaelser og Adoption af Sønner maatte bifaldes af Shogun-Regeringen ligesom hans Udpegen af sin Efterfølger eller Opførelsen af nye Borge, ja endog Ombygningen af gamle. Hver Daimio maatte betale Skat og stille Soldater; ingen af dem maatte træde selvstændig i Forbindelse med udenlandske Magter.

For at sikre sig, at Daimioerne virkelig lystrede, indrettede Iyeyasu et vidt forgrenet Spionvæsen, der vaagede over de mindste Tildragelser ude i Lenene. En Tid af Aaret opholdt desuden selve Lensfyrsterne sig i Shogunens Residensstad for at bevidne ham deres

Hengivenhed; og allerede 1634 blev det fastsat, at de hvert Aar skulde bo den halve Tid i Jeddo, og naar de tog hjem til deres Len, maatte de lade deres Hustruer og andre nær paarørende blive tilbage som Gisler, saa at Shogunen havde nogen at kappe Hovedet paa, hvis Fyrsten blev mistænkelig. Som Tegn paa deres Vasal-Eds Hellighed maatte de da ogsaa underskrive den med Blod.

Nederst i Ridderstanden kom de menige Riddere, Samurai (se Fig. 24). De var Japans egenlige Krigerstand; og efterhaanden som Shogunerne og Daimioerne svækkedes af for meget Velleavn, var det dem, der bestemte Tungens Plads paa Magtens Vægtskaal. Enhver Samurai skulde altid bære to Sværd; ti i Følge Iyeyasu er Sværdet Samuraiens Sjæl. Det største var ca. 2 Alen med næsten lige Klinge og et langt Fæste til begge Hænder. Dets Staal var saa fortræffeligt, at man i ét Slag kunde overhugge en Stabel Kobber-

mønter eller Søm, uden at Æggen satte Skaar, og i kunstnerisk Udsmykning var baade Fæstet og Klinge og især Parérpladerne (se Fig. 5) Mesterværker. Det andet Sværd var ganske kort og benyttedes kun, naar Ridderen maatte dræbe sig selv, begaa »Harakiri«. Dette var ingen Skam, men ofte en stor Ære baade for Selvmorderen og hans Æt. Havde nogen plettet

Fig. 29. Harakiri-Scene.

sit Navn, eller var han bleven fornærmet og ude af Stand til at hævn sig paa anden Vis, eller stod han i Fare for at blive dræbt, tog han Livet af sig med sit Harakiri-Sværd. Og da Krigernes Ære altid er ømfindelig og særlig i Japan var sart som en Mimose, rustede Harakiri-Sværdene ikke i deres Skeder; og mangen Gang blev der lagt vidunderlig Dødsforagt og Haardhed for Dagen. Selve Af-livelsesmaaden var allerede grusom; ti Samuraien sprættede sit Underliv op, hvorefter en af hans Venner afhuggede hans Hoved. Men det er ofte hændt, at en Samurai, efter at han havde snittet sig i Maven, har fremsagt et Digt eller skrevet sit Testamente med sit Blod eller selv afhugget sit Hoved med det store Sværd.

Krigernes Drengbørn fik da ogsaa en spartansk Opdragelse. Allerede tidlig blev de om Natten sendt ud paa Retterstederne for at hente afhuggede Hoveder. Foregik der en Henrettelse, tog man dem med derhen, for at de kunde faa Lejlighed til at se Blodet

flyde; og naar de saa kom hjem, fik de Ris, der var farvet blodrød, og den maatte de sætte til Livs uden at give det mindste Tegn paa Væmmelse. Frøs de om Fingrene, fik de det Raad at dyppe dem i Isvand, det hjalp; og var de kolde om Fødderne, blev de sendt barfodede ud i Sneen. Deres Lege var ofte: at dø, at begaa Harakiri og med Anstand at hugge Hovedet af deres Venner, som de voksne gjorde. Og i Skolen lærte de særlig at beherske deres Legeme og at haandtere Vaaben, Bue og Pil, Lanse og fremfor alt Sværd. Færdigheden, de opnaaede, var saa stor, at det var en almen yndet Idræt at bringe en Pind i Balance paa Odden af et Sværd og saa i en Hast at drage et andet og hugge Pinden over, inden den var falden ned.

Gennem Opdragelsen optugtedes der da en Ridderstand, som udmærkede sig ved mange »ridderlige« Dyder: lidenskabelig Nationalstolthed, frygtløs Tapperhed, den mest prikne Ærekærhed og ubetinget Lydighed opad i Rangstigen.

Overfor det menige Folk havde Samurai derimod store Rettigheder. De var skattefri; og tiltalte en jævn Mand dem uærbødigt, havde de Lov til at hugge ham ned paa Stedet.

Naar Daimioerne med deres Følge af Samurai var paa Rejse til og fra Jeddo, blev der da ogsaa vist dem den aller største Ærbødighed. Langs Vejene maatte man lukke Husene helt til, saa at intet borgerligt Blik kunde falde paa de høje Herrer; og det var ikke tilladt at lave en ret varm Mad. I langsommeligt Tempo og med højtidelig Holdning drog det lange Tog forbi, de fleste til Fods bærende deres Lensherres Tilbehør, men de fornemste til Hest eller i Bærestol.

I mange Henseender er det Europas ridderlige Middelalder, som man har set i Japan lige til 1868; og Samurairnes strænge Hengivenhedspligt overfor deres Lensherre og deres Dødsforagt har faaet et slaaende Udtryk i en af de Fortællinger, som læses mest i Landet. Den handler om 47 Ronins, 3: Riddere, der har mistet deres Herre. Deres Lensfyrste skulde lære Hof-Etikette, men blev fornærmet af sin Lærer, og i sin Vrede trak han blank for at slaa ham ned. Det lykkedes ikke; og da det var forbudt under Dødsstraf at drage Sværd i Paladset, hvor Begivenheden fandt Sted, blev Lensfyrsten dømt til at begaa Harakiri. Nu var hans Samurai forpligtede til at hævne ham; men det var ikke let. Hofembedsmanden, Lensfyrstens Lærer, var paa sin Post og holdt vaagent Øje med dem. De herreløse Samurai, Ronins, besluttede da at anvende List; deres Fører hengav sig til Sus og Dus, som en Ridder ellers ikke giver sig af med i Japan, og andre tog sig borgerlig Haandtering til. Det lykkedes dem da ogsaa at føre Hofembedsmanden bag Lyset, og en Nat faldt de over ham, og da han ikke vilde begaa Harakiri, dræbte de ham. Derefter begav de sig alle til deres Lensfyrstes Grav og begik Harakiri. Men nu var der en anden Lensfyrstes Samurai, som en Gang havde set de 47's Anfører ligge drukken paa Gaden

og i den Anledning havde spyttet paa ham og haanet ham. Denne Samurai kom til de 47's Grav og læste om deres Opførsel. Han forstod da, hvorfor deres Anfører havde levet saa uværdigt; og resolut trak han sit Harakiri-Sværd, gjorde ham de ærbødige Undskyldninger og dræbte sig, ti naar man havde fornærmet en saa tro Vasal, kunde man ikke mere være bekendt at leve.

Under Adelen kom, i Følge Iyeyasus Love, det store, menige Folk, Hejmin, de mange Millioner. Men det var atter delt i Klasser.

Øverst stod Bønderne, ti »Agerbrug er Landets Støtte«. Derefter kom Haandværkerne; og blandt dem var Vaabensmeddene højest

anset af den naturlige Grund, at de forsynede Landets Aristokrati med dets vigtigste Ejendele. Under Haandværkerne stod de Handlende, som nød ringe Anseelse og endnu har vanskeligt ved at hævde deres Stilling.

Helt udenfor de fire Samfundsklasser var endelig dels de »Uærlige«, f. Eks. Skuespillere og Danserinder, dels de »Urene« saasom Garvere og Slagtere og de, der lavede Læderfodtøj.

Hele Japans Næringsliv hvilede paa det menige Folks Skuldre; og det forstod Iyeyasu fuldt ud og sørgede ogsaa for at fremme den brede Befolkningens Kaar. Og det var der højlig Trang til.

De forudgaaende Aarhun-

dreders urolige Tider havde forarmet Landet. Lensfyrsterne havde hver paalagt deres Hørige saa store Skatter, som de behagede; og hvor der var indført nye Foranstaltninger til Landbrugets Fremme, var det blot sket, for at Herremanden kunde faa større Udbytte, ikke med den Hensigt at lette Bondens Kaar. Efter Iyeyasu blev det anderledes. Han lod anlægge Veje og bygge Broer og indrette Herberger for at fremme Landsdelenes Samfærdsel og Afsætningen af Landbrugets Frembringelser. Magasiner opførtes, hvori der i gode Aaringer oplagredes Ris, saa man i trange Tider kunde sælge det til næsten sædvanlig Pris. Risdyrkningen forbedredes, og Daimi-erne forpligtedes til ikke at plage Bønderne med haarde Skatte-

Fig 30. Japansk Bonde.

paalæg. Agerdyrkningen naaede da ogsaa en overordenlig Højde, og stod langt over Datidens europæiske Jordbrug. Og efterhaanden blev Bønderne, i Stedet for ufrie Hørige, forpagtende eller jordbesiddende frie Mænd. Ogsaa Haandværk og Handel gik det frem med, dels paa Grund af direkte Foranstaltninger, dels som en Følge af den langvarige Fredstid. Storbyerne, der var opstaaet ved, at en Daimio sammenlagde flere Landsbyer under sin Beskyttelse, blev Arnestedet for udmærket Haandværk og stor Indenrigs-Omsætning; og der dannedes »Gilder« med Forsamlingssale, Indsignier og Bestyrelser. Men det var hele Familier, ikke de enkelte Personer, der var Lavenes Medlemmer; og enhver maatte følge sin Fader i hans Haandtering, med mindre han kunde blive adopteret af en Mand af anden Profession.

For yderligere at bidrage til Japans økonomiske Opkomst og til lige for at skabe saa faste Forhold som mulig, traf Iyeyasu meget nærgaaende Bestemmelser angaaende sine Undersaatters daglige Livsførelse særlig med Hensyn til deres økonomiske Kaar.

Luksus blev i al Almindelighed forbudt. Kun Shogunen selv og de store Daimioer udfoldede Pragt. Den jævne Befolkning blev tvungen til stor Tarvelighed. Det var den f. Eks. forbudt at bære Klæder af Silke og at benytte en Paraply i Tilfælde af Regnveir. Det var foreskrevet enhver, hvor stort et Hus han efter sine Indkomster maatte bygge, og om det skulde tægges med Tegl eller Straa. Det var nøje bestemt, hvad man kunde give i Brudegave, hvilke Retter Bryllupsværten maatte sætte paa Bordet, og hvor mange Gæster han havde Lov til at indbyde; og lignende Regler var der for, hvordan man havde at forholde sig ved Begravelser eller det første Barns Fødsel eller de sædvanlige Fester, Drengenes og Pigernes Fest.

Ogsaa Kunst og Videnskab og Literatur havde Iyeyasus Bevaagenhed. Han lod flere kinesiske Værker oversætte og banede derved Vej for tildels nye Synspunkter i afgørende Spørgsmaal. Og Kunstnere og dygtige Haandværkere kom, som før omtalt, i betydeligt Antal fra Korea og Kina. Den lange Fred, som Japan opnaaede, gjorde det desuden muligt, at Iyeyasus Virksomhed i den følgende Tid kunde faa rigelig Fodfæste og bære Frugt.

DAGLIGT LIV.

Hvad et Folk oplever i sin Histories Løb, bundfælder sig i dets daglige Liv; og ved nøje Granskning kan man ofte udskille det, der skyldes dets egne, selvstændige Paafund, fra det, der er hentet udefra. Men ogsaa Naturen, som et Folk er omgivet af, virker baade direkte og ad Omveje og sætter sit Stempel paa Sæder og Skikke og præger Menneskenes Syn paa Tilværelsen og spores selv i deres Kulturlivs højeste Ytringsformer. Og af alle de forskellige Paavirk-

ninger væves det Mønster, der er Særkendet for hvert enkelt Folkeslag, og som giver det dets Karakter.

Paa mange Omraader træder dette frem i Japan. Man ser det blandt andet tydelig i den Maade, hvorpaa Japanerne bygger deres Hus; ti det bærer Mærker baade af Japans krigerske Historie, dets rige Plantevækst, dets Klima og dets Jordbundsforhold. Dybt indgribende Betydning for hele Bygningsmaaden har især de hyppige Jordskælv. De stærke Bevægelser i Grunden har nemlig trykket Husene flade og brede og, i Forbindelse med Landets Fattigdom, der skyldes Aarhundreders Krige, bevirket, at de er yderst tarvelige i enhver Henseende. Og ligeledes paa Grund af Jord-

Fig. 31. Hilsende Japanerinder.

skælvenes Hyppighed er Husenes Konstruktion en ganske anden end hos os. Vi fæster vore Bygninger solidt ved en fast Grund nede i Jorden; i Japan løsner man dem derimod saa meget som mulig fra Jordbunden.

Paa nogle store Sten anbringes de Søjler, der bærer Taget; og dette trykker dem ved sin store Vægt haardt ned imod Grundstenene. Saaledes opnaar man, at Jordskælvsbevægelsen, naar den ikke er usædvanlig stærk, glider bort under Huset. Grundstenene bevæger sig lidt, Søjlerne rokker paa Stenene, og Taget duver, men det hele holder sammen. Det

tunge Tag er derfor egenlig Bygningens Ballast og Fundament.

I Overensstemmelse med dette Bygningsprincip begynder Japanerne med at tømre Taget til et Hus. Derpaa rejses Søjlerne eller

Fig. 32. Dagligstue. Til venstre ses Papirsvægge og Hæderspladsen med to Kakemonoer.

de lodrette Bjælker paa Grundstenene, Taget samles og tægges med Tegl eller Straa, og derefter forsynes Huset med Vægge og Gulv.

Af Hensyn til den fugtige Jordbund er Gulvet hævet henved en Alen over Grunden (se Fig. 8). Væggene er som alt det andet, fraset Tagbeklædningen, af Træ og meget tynde; men kun i den ene Side af Huset er der en fast Væg. Paa de tre andre Længder kan Væggene forskydes i Riller i Loftet og Gulvet og fjernes helt, om man vil. Indenfor de tynde Trævægge er der imidlertid et andet Sæt Vægge eller maaske rettere Vinduer fra Gulv til Loft. De bestaar af et Tremmeværk af Træ bespændt med halvvejs gennemsigtigt Papir og kan forskydes ligesom Ydervæggene. Og naar Vejret tillader det skydes begge Slags Vægge til Side, saa at Husbeboerne kun har Tag over Hovedet og Gulv under Fødderne. Om Natten er derimod i ethvert Fald Ydervæggene lukket til.

Europæere synes i Reglen ikke om de lave enetages eller højest toetages Træhuse uden Skorstene og ydre Udsmykning. Men der er dem, der mener, at Japanerne netop har forstaaet at udvikle en simpel og smuk Bygningsstil, som passer til det Materiale, Landets Natur gør det nødvendigt at anvende, og den urolige Jordbund.

Som det Ydre er ogsaa det Indre tarveligt og stilfuldt; og paa Grund af de løse Vægge er det ikke nogen Hemmelighed. Fra Gaden ser man inden Døre allevegne, naar der ikke er stillet Skærme op for at dæmpe Nysgerrigheden, eller Væggene er skudt for. Ofte overser man hele Husets Indre paa én Gang; ti der er ingen faste Vægge, som deler det i Værelser. Har man Brug for flere Rum, benytter man forskydelige Vægge med Ruder af gennemsigtigt Papir eller ogsaa helt løse flersløjede Skærme, der kan opstilles hvorsomhelst.

Den hele Gulvflade er dækket af Maatter, der ligger tæt op til hinanden, saa de danner ét sammenhængende Gulvtæppe, yderst propert og hos rige Folk af kostbart Materiale. Iøvrig er der næsten ingenting indendørs. Den Overdaadighed af Møbler, Malerier, Billeder, Nipsgenstande o. lign., som findes i Europæernes Stuer, huer ikke Japanerne. Deres Gulv bruger de baade til Stol og Seng, næsten ogsaa som Bord. Skabe og Skrin og lignende Møbler er yderst sjældne; ti paa Grund af Jordskælvene og Husenes Materiale

Fig. 33. Kakemono.

er Faren for Ildsvaade saa stor, at de Genstande, der ikke netop benyttes, maa gemmes i en særlig ildsikker Bygning ved Siden af det egenlige Hus. Men ogsaa i Henseende til Udsmykning er Japanernes Stuer i en sørgelig Grad »tomme« efter europæiske Begreber. Medens vi pynter alle vore Værelser, saa godt vi evner, samler nemlig Japaneren hele sin Opmærksomhed om Udsmykningen af en enkelt Del af Husrummet, »Hæderspladsen, der saa til Gengæld undertiden koster lige saa meget som hele det øvrige Hus. Denne »Hædersplads« er bygget af særlig smukke Træsorter, forarbejdede med stor Omhu, og dér alene findes, hvad der er beregnet paa at pynte op i Huset. Dér hænger Malerierne, et, to eller højest tre, lange smalle »Kakemono«er; neden under dem er der en Vase med afskaarne Blomster og maaske desuden en lav Opstander, hvorpaa der staar en eller anden lille Kunstgenstand.

Hovedgrunden til denne særegne Smag, der samler den hele Interesse paa ét Sted og om faa Ting, er Husets lette Konstruktion. De løse Vægge kan naturligvis ikke behænges med mange Billeder som vore. og selv »Hæderspladsen«, der har fast Væg, er ikke stærk nok til at bære tunge Vægte.

Fig. 34. Badelønde.

Til Trods for de faa Genstande Japanernes Værelser rummer, er de dog ikke uden Afveksling. De skiftende Indtryk, som vi faar af de mange Ting, der samtidig findes i vore Stuer, opnaar Japanerne ved at ændre Udsmykningen. Efter de forskellige Aarstider, eller f. Eks. naar de vil vise en Gæst særlig Opmærksomhed, ombytter de de ophængte Kakemonoer med andre og skifter de fremstillede Kunstgenstande; og Blomsterne er af rent naturlige Aarsager afhængige af Vejret.

End ikke en Kakkellovn eller Kamin er der i en Japaners Stue. Om Vinteren holder man Varmen indendøre dels ved at tage flere Klædninger paa, dels ved Hjælp af smaa Ildgryder, oftest af Træ foret med Ler og med Trækul til Brændsel. Somme Tider benyttes ganske smaa Haandvarmere med gennembrudt Laag, og en Gang imellem er der en større Ildgryde i Gulvet. I Betragtning af den forholdsvis kolde japanske Vinter er det kun smaat bevendt med saadanne Varmemidler, men Japanerne er i Aarhundreders Løb hær-

dede mod Kulden. Deres Hus kan derfor nok yde dem den Beskyttelse mod ondt Vejr, som de behøver; og det egner sig med sin luftige Konstruktion fortræffeligt til Opholdssted i et saa sommer-varmt Land som Japan.

Hvor der paa nogen Maade er Raad dertil, hører der til ethvert Hus en Badeindretning. Hos rige Folk er der et stort Bassin, hos mindre bemidlede blot en Tønde; og hver Dag tager en Japaner sit Bad. Det er altid varmt og efter vore Vaner meget hedt, ti Vandets Temperatur bringes op paa 40—50° C. Men foruden de private findes der i Byerne en stor Mængde offentlige Badeanstalter, i 1885 i hele Japan 27 000, og dertil kommer Naturens hede Kilder. Japanerne er da utvivlsomt Jordens propreste Folkefærd; og denne Renlighedssans er et af deres faa originale Tilskud til Verdensskulkulturen og ikke en Vane, de har fra Kina. Formentlig er det Naturens hede Kilder, som oprindelig har vænnet dem til hyppig at bade, blandt andet for at varme sig om Vinteren; efterhaanden er saa denne Sædvane bleven almindeligere og har faaet religiøst Stempel som en Guderne velbehagelig Handling, indtil

Fig. 35. Et Parti af Shiba-Parken i Tokio.

den er bleven en almen Skik uden Religionens nødvendige Godkendelse.

En Indvending er der dog at gøre imod den japanske Badning. Alle i en Husstand benytter nemlig samme Sæt Vand. Først kryber Husets Herre i Tønden, derefter de andre efter Rangforordningen. Men enhver har dog rensat sig inden Tøndebadet ved at overhælde sig med Vand og dertil i vore Dage benyttet Sæbe.

Nogen Blufærdighedsfølelse overfor hinanden har Japanerne ikke. I rummelige Basiner bader Mænd og Kvinder ugenert sammen, og hvor der benyttes en Tønde, hændes det endog, at den sættes ud paa Gaden for alles Øjne. Det nøgne Menneske er derfor ikke et usædvanligt Syn i Japan, men ingen beglor eller forarges over Nøgenheden.

I den Aabenhed, hvormed Japanerne saaledes stiller deres intimeste Forehavender til Skue og lader enhver faa et frit Indblik i deres Husliv, og i den store Renlighed, de udfolder baade med Hensyn til deres Legeme og deres Hjem og Gader, er de en slaa-

Fig 36. Fyrretræ; 250 Aar gammel.

Fig. 37. Fyrretræ; tildannet som Djunke.

ende Modsætning til Kineserne. Men ellers har disse i de fleste af det daglige Livs Forhold været deres Mønster.

Helt kinesisk i sin Oprindelse og sit Anlæg er f. Eks. Japanners Haver og deres store Forkærlighed for Blomster. Enhver, der paa nogen Maade har Raad til det, har sin Have. Men den benyttes ikke som vore oftest til Frugtdyrkning og Urteavl; det hører i Japan hjemme paa Markerne. Den er heller ikke som vore Lysthaver bestemt til Op-

holdssted i længere Tid, for at man kan trække frisk Luft. Den er blot til Øjnernes Lyst, beregnet paa at ses fra Husets Stuer. Derfor er der ingen brede, grusbelagte Gange og Græsplæner med Blomsterbede; derimod efterlignes et Stykke Natur.

I store Parker er der som hos os høje Træer, men ogsaa Bække med Vandfald og Søer med Fisk og Skildpadder; og smalle stenbelagte Stier

vinder sig rundt omkring. Men ogsaa de smaa Haver er anlagt som Parker blot i Vestelommeformat. I en Have, der var 15 Alen lang og bred, var der en lille Sø paa $1\frac{1}{2}$ Alens Længde og Bredde. Ved Randen af denne Sø stod et 50-aarigt Fyrretræ kun 15 Tommer højt, og i dets Skygge laa der et lille Budda-Tempel, saa stort som en Mursten og skaaret ud af ét Stykke Træ. Et andet Sted ved Søens Bred knejsede en Klippetinde paa 33 Tommers Højde, og paa dens Top tronedes en 15-aarig Løn paa 12 Tommer.

Dvergræer som disse benyttes dog ikke udelukkende i de smaa Haver, men plantes ogsaa i de store; og ofte er de foruden ved deres ringe Størrelse tillige mærkelige ved deres aparte Former, idet de tildannes som Skildpadder, Skibe, Hjorte o. lign.

Selv i en lille Kasse eller Urtepotte anlægger Japaneren sin Lille-puthave. Og en Gang saa en Europæer saadan en lille Kasse, der var 4 Tommer lang, $1\frac{1}{2}$ Tomme bred og 6 Tommer høj, og som rummede en Fyr, en Bambus og et blomstrende Mandeltræ; og den blev betalt med ca. 1800 Kr.

Har en Mand ikke Raad til at holde Have, véd han dog ofte at klare sig paa anden Vis; ti er hans Hustag lidt fladt oventil, sætter han dér Liljer og Iris. I ethvert Fald sørger næsten enhver for at have friske Blomster i Vase i sin Stue. Og i den Kunst at ordne Blomster smukt er Japanerne store Mestre og har til deres Vejledning illustrerede Bøger. Men de har helt andre Formaal end vi. Vore Farvesammensætninger falder ikke i deres Smag, heller ikke de mange Blomster vi bundter sammen. De lægger alene Vægt paa Liniernes Skønhed og stræber efter at give en enkelt eller nogle faa Stængler en saadan Stilling, at det ser ud, som om de staar og gror op af Vasen. Særlig yndet er fremfor alt en blomstrende Kirsebærgren; ti »Kirsebærblomsten er den første blandt Blomster som Krigeren er den første blandt Mænd«; men ogsaa blomstrende Grene af Blommetræet, Mandeltræet, Azalea, Snerle og andre er højt skattede og om Efteraaret særlig Chrysanthemum og Grene af Løn med farveskiftende Løv.

Fig. 38. Dame, der sætter en Gren i Vase.

I alle Stænder er denne Sans for smukke Blomster levende udfoldet, og i Digtekunsten kan den spores mindst Tusend Aar tilbage i Tiden.

Ligesom Japanerne har lært Havekunsten af Kineserne, har de ogsaa været deres Elever med Hensyn til Mad og Drikke. Oprindeligt spiste Japanerne blandet Kost, især Udbyttet af Jagt og Fiskeri; men allerede ca. 680 ef. Kr. blev det paa Grund af kinesisk-buddhistisk Indflydelse forbudt at spise Kød, og af Pattedyr og Fugle, og nu spiller Planterne langt den største Rolle i den daglige Diæt.

Fig. 39. Middag. I Baggrunden ses Hæderspladsen med en Kakemono og Blomster Vase.

Der er Millioner af Mennesker, der saa godt som aldrig smager Kød af Husdyr; og Mælk, Smør og Ost anvendes slet ikke. Den væsenligste Del af sin Næring faar Japaneren af Ris i forskellige Tilberedninger; men er han fattig, maa han nøjes med andre Kornsorter som Byg og Hirse eller med Boghvede. Til Risen hører mange Slags Fiskeretter og Æg, og desuden benyttes mangfoldige Urtesager især Bønner, Tarro, Yams o. m. fl.

Somme Tider modstaar Japa-

nerne dog ikke Fristelsen til at spise »rigtigt« Kød; ti man ser undertiden Skilte paa Restaurationer, som tilbyder »Bjerg-Hval«, d. v. s. Vildt. Tankegangen, hvormed man hjælper sin daarlige Samvittighed, er denne: Hvaler er Fisk, altsaa maa de spises. Men kalder man Vildt for Bjerg-Hval, bliver det ogsaa til Fisk og kan derfor uden Græmmelse sættes til Livs. For øvrig er der nu ingen Forbud mod Kødspiser.

Madens Anretning er næsten helt kinesisk. Gulvets fine, rene Maatter er Dug, og Deltagerne i Maaltidet lægger sig paa Knæ paa deres Puder i hinandens Nærhed. Hver faar sin lille Opstander, sit

Bord, sat foran sig. Paa Bordet er der smaa Skaale hver med sin Ret. Hvad der er flydende, drikkes af bitte smaa Kopper eller lakerede Bægere. Faste Fødemidler, der ved Anretningen er fint skaarne, spises med to Pinde, der holdes mellem Fingrene paa højre Haand. 'Skeer, Knive og Gaffler er unødvendige og bruges ikke.

Til Maden drikkes der Te. Men Japanerne benytter kun den grønne Sort og kommer hverken Sukker eller Fløde i Teen. Naar de er fattige, maa de dog ofte nøjes med tarvelige Stedfortrædere eller blot med varmt Vand.

Berusende Drikke nydes som Regel ikke i det daglige Samvær, men nok ved festlige Lejligheder. Man drikker da en Ris-Vin, Sake, der skal smage omtrentlig som Sherry, og som oftest nydes varm. Men medens man i Europa klinker flittig, medens Maaltidet staar paa og fortsætter siden, naar man er grundig, er det Skik i Japan at drikke Vinen før Middag; og ved en »høj« Middag kan det hænde, at man slet ikke naar til Fødevarerne. Japanerne er dog paa ingen Maade drikkfældige; i det Stykke staar de meget højt over Europæerne.

Til et festligt Maaltid hører der dog ikke alene Mad og Drikke. Naar det skal være et rigtigt Lag, maa der ogsaa spilles og danses. Men det gaar anderledes for sig end i Europa; ti baade Musiken og Dansen besørges af unge Piger, Geishaer, der lejes til at forlyste Selskabet. Den japanske Mand anser det nemlig for at være under sin Værdighed at synge og danse; og Musiken er ligeledes saa godt som helt overladt til Kvinder. Kun blinde Mænd og Præster giver sig af med den.

De Instrumenter, Geishaerne oftest anvender, ligner vor Guitar og kaldes en Samise. Strængene anslaaes med et Plekter og giver kun en spinkel Tone. Undertiden benyttes dog et andet og større Strængeinstrument, Koto; og den spillende har da til Anslag lange Tutter af Metal paa Fingrene. Ofte ledsages Musiken af Sang; og til dette dobbelte Akkompagnement udføres Dansen. Med bløde, smukke Armbevægelser og Bøjninger med Kroppen udtrykker Gei-

Fig. 40. Kvinder, der spiller Samise og Koto.

shaerne mimisk en eller anden Begivenhed, alt imens de af og til stolprer rundt eller falder ned paa Knæ eller staar og dingler med det ene Ben paa en alt andet end skøn Maade.

Under Dansen optræder Geishaerne i spraglede og tit kostbare Dragter og har en Hærskare af Naale til Pynt i Haaret. Men ellers er Japanerne ikke overdaadige i deres Paaklædning; og dens Farve er i Almindelighed afdæmpet, i ethvert Fald hos Voksne.

Den vigtigste Del af Yderdragten er baade hos Kvinder og Mænd en lang Kappe eller snarere Slaabrog; ti den slaas over kryds paa Brystet. Helt afvigende fra det beslægtede europæiske Klædningsstykke er dog de uhyre vide Ærmer, der er syet sammen for neden, saa de danner rummelige Lommer, hvori forskellige Brugsgenstande saasom Papirlommestørklæder eller Skrive-materiel har deres Plads. Sommetider listes der ogsaa lidt Kage

eller lignende ned i dem, naar man ikke kan spise op, og Skik og Brug kræver, at der ikke levnes.

Til at fastholde Kappen anvender Mændene et smalt Baand, der bliver skødesløst bundet. Kvinderne har derimod et mægtigt Livbælte, der er den eleganteste Del af deres Dragt. Saafremt der er Raad til

Fig. 41. Dansende Geishaer.

det, er det altid af Silke og godt og vel $6\frac{1}{2}$ Alen langt og $\frac{3}{4}$ Alen bredt. Tre Gange vindes det om Livet og bindes derefter i en stor Sløjfe paa Ryggen; og den Kunst at kunne binde sit Livbælte smukt er et Tegn paa Velopdragenhed og hører med til de Lærdomme, der erhverves i Skolen.

I det hele taget er Japanerinderne yderst omhyggelige med deres Paaklædning og ganske særlig Omhu anvender de ved Haarsætningen. En Kvinde kan ikke klare sig dermed ved egen Hjælp, og fornemme Damers Frisering tager mange Timer. Men saa sidder Haaret ogsaa elegant med brede Vinger paa Siderne, en Bukkel paa Issen og en stor Knude i Nakken. Da meget faa Kvinder har Tid og Raad til et saa omstændeligt Toilette hver Dag, nøjes de fleste med at faa Haaret sat én eller to Gange om Ugen. Alligevel er de ikke uglede; ti om Natten, da der er Fare for at deres Stads kunde

komme i Ulave, sover de paa en let Træskammel med en blød Pølle paa, som skydes helt ind under Nakken.

Baade til Mændenes og Kvindernes Udstyrelse hører en Vifte og en Tobakspibe. Men deres Pihe er ganske anderledes end vor; ti Hovedet er ikke større end det halve af en Hasselnød og kan lige akkurat rumme en opsvulmet Ært. Tobakken er derfor meget finskaaren. Men alligevel kan der ikke stoppes mere i Hovedet, end at der kan suges to højst tre Gange efter en Stopning. Piben giver derfor Japanerne uafbrudt Arbejde. De stopper, tænder og ryger i et Væk.

Den Frihed, som de japanske Kvinder nyder med Hensyn til Tobaksrygning, maa ikke forlede nogen til at tro, at de iøvrig er Mændenes jævnbyrdige. Japan er ingenlunde Kvindernes Paradis. Østasiaterne gør i det hele taget ikke Kvinderne mange Indrømmelser. I Kina, som i dette Forhold har været Japans Læremester, regnes Kvinden for saa lidt, at en Mand ikke en Gang ser sin Hustru, før han er bleven gift med hende. Og spørger man en Kineser, hvor mange Børn han har, nævner han blot Drengenes Antal. Har han kun Pige-børn, er han til sin store Beklagelse »barnløs«. Kvinden tæller slet ikke.

Fig. 42. Japanerinder gør Toilette.

Fuldt saa galt er det dog ikke i Japan; men ogsaa der anses Kvinden for Mandens Undermaaler.

Lydighed er hendes første Pligt og største Dyd. Hun skal adlyde sin Fader, medens hun er Barn, sin Mand, naar hun er Hustru, sin ældste Søn, naar hun er Enke, og har hun ingen Søn, falder hun ind under en mandlig Slægtning Myndighed. Staa paa egne Ben kan en Kvinde ikke i Japan.

Den gifte Kvinde er egentlig kun sin Mands første Tjenerinde. Hun holder ikke Maaltid sammen med ham, men overrækker ham

i Ærbødighed hans Mad. Og hun føder ham i Ærbødighed deres Børn, d. v. s. hans Børn. Hun løs-rives ved Bryllupet helt fra sin egen Familie og betragtes som hørende til Mandens Æt. Og da Pigebørn intet arver i Japan, er de henvist til enten at leve som Glædespiger eller at lade sig forsørge af en Mand. Derforsiger Ord-sproget: »Ægte-skabet er for Kvinden lige saa uundgaeligt som Døden.«

Fig. 43. Sovende Japanerinder.

I Overensstemmelse med hele denne Tankegang er »Kyskhed, Mildhed, Barmhjertighed og stille Eftergivenhed« Egenskaber, som passer sig for en Kvinde. Og blandt syv Grunde, i Følge hvilke Manden kan forlange Skilsmisse, findes saadanne som Ufrugtbarhed, Ulydighed overfor Svigerforældrene, og for megen Tale, der kan forstyrre Hjemmets Fred. En Hustru maa derfor aldrig vise sig pirrelig eller genstridig. Hendes Optræden overfor Manden skal være præget af underdanig Ydmyghed. Skulde han nedlade sig til at gøre hende et Spørgsmaal, maa hun straks samle sig til et forstandigt Svar og ikke plapre hen i Vejret. Hun maa være paa det rene med, at hun altid er udsat for de fem slemme Sygdomme:

»Dumhed Utærvillighed, Sladder, Misfornøjelse og Skinsyge«; og hun maa bestandig bruge de passende Helbredelsesmidler: »Selvprøvelse og Selvanklage«. Hun maa aldrig glemme, at hendes Mand er ophøjet som Himlen og i Grunden en Engel, selv naar han er hende utro.

Foruden at en japansk Kvinde saaledes bør have mange ideelle Dyder, ses der dog ogsaa paa hendes Ydre. Og om den Ting dømmes der ogsaa anderledes end hos os. En japansk Skønhed skal have et langt, smalt Ansigt; Panden skal være høj og smal oventil og brede sig til Siderne forneden, saaledes at dens Linier kommer til at ligne Fusi Yamas. Hendes Haar skal være skinnende sort og glat; kruser det en lille Kende, er hun derfor meget omhyggelig med at skjule denne Fejl. Øjnene skal være lange, smalle og skæve; Munden lille men Læberne fulde og røde. Og Hovedet og Skuldrene bør bæres i en lidt fremskudt Stilling for at give den rette, elegante Holdning.

I Overensstemmelse med at Manden er saa meget mere anset end Kvinden, vækker Fødslen af et Drengbarn en ganske anden Glæde, end naar der kommer en lille Pige. Og enhver Husfader maa have en Søn, der kan vise ham og Forfædrene de skyldige Æresbevisninger og fortsætte Familien og bevare dens Navn. Hvis derfor en Hustru ikke føder sin Mand en Søn, er han i sin lovlige Ret til at tage sig en Medhustru, og han opfordres ofte dertil af sin første Kone. Vil denne derimod ikke gaa ind paa Arrangementet, kan Manden lade sig skille fra hende.

Men der slaar dog ogsaa en anden Udvej aaben for en Familie, der ikke har nogen Søn. Manden kan nemlig adoptere en Dreng, naar blot Drengen har Brødre. Og denne Skik er bleven benyttet i vid Udstrækning, hvad der bl. a. forklarer, at Japans Mikado kan være en Efterkommer af Immu Tenno, som maaske levede ca. 650 Aar før Kristus.

Retten til Adoption er dog ikke helt ubegrænset; ti Adoptivfaderen maa i det mindste være 15 Aar. At denne Aldersgrænse er saa lav hænger sammen med, at Ægteskab indgaas meget tidlig. Man har endog engang maattet udstede et formeligt Forbud imod at bortgifte Børn, som nok var undfangede, men endnu ikke fødte.

Det siger sig selv, at saa tidlige Formælinger ikke kan være Inklinationspartier. Men det er i det hele taget det japanske Ægteskab ikke. Det er væsenlig Forældrene, der træffer Bestemmelsen paa Brudens og Brudgommens Vegne, men ofte er der en professionel Mellemand, en mandlig Kirsten-Giftekniv. I Reglen bliver vel nok de to unge spurgt, om de vil ægte hinanden; men for den unge Piges Vedkommende ventes det ubetinget at hun siger ja. Til den unge Mand tages der derimod i Almindelighed noget Hensyn, selv om man ogsaa gaar ud fra, at han giver sit Samtykke til Forældrenes Bestemmelse.

Selve Ægteskabets Indgaaelse er en rent borgerlig Handling uden

mange Omsvøb. Den unge Pige slettes blot i sin Families Mandtalsliste og overføres til sin Mands. Bryllupsceremonien er ligeledes simpel og paa en morsom Maade præget af den Opfattelse, Japanerne har af Kvinden. Naar Bruden føres til Brudgommens Hjem, er hun nemlig klædt i Sorg; og Tanken, der ligger bag ved, er, at hun nu dør bort for sin egen Familie. Men naar hun saa har taget nogen Del i Bryllupsceremonierne i Brudgommens Hjem, lægger hun sin Sørgedragt og optræder i glade Farver, for nu er hun indgaaet til Livet igen i sin Mands Æt.

Vielsen bestaar blot i, at Brud og Brudgom, deres Forældre og

Fig. 44. Japansk Tehus.

Mellemmanden drikker lidt Sake, og at Mellemmanden synger en Sang. Naar det er overstaaet, er de to unge ægteviiede, Gæsterne kommer ind, og der holdes Fest til langt ud paa Natten. Og saa lever de to for Eftertiden saa godt med hinanden, som det kan falde sig. Men kan de ikke enes, er det let for dem at komme fra hinanden.

Den samme Myndighed, som Forældrene har med Hensyn til deres Børns Giftermaal, har de i alle andre Henseender. En Fader har uindskrænket Magt over sine Børns Ejendom og Person. Men til Gengæld har han overfor de offentlige Myndigheder et stort Ansvar for sin Families Opførsel. Lydighedspligten indprentes derfor

i Børnene lige fra deres tidligste Ungdom. Og om de mange unge Piger, der opholder sig i Tehusene som Geishaer eller i Utugthusene, siger en Forfatter, at ikke én Procent af dem er der i Følge deres egen Vilje og Tilbøjelighed, men at det er Forældrene, der sælger Børnene for at skaffe Penge. Og selv om Japanerne nok ser anderledes end vi og mere lempeligt paa dette Forhold, saa er dog de unge Geishaer almindelig beklagede. Men satte de sig imod deres Faders Ønske, gjorde de sig umulige i deres Samfund.

Denne stærkt udviklede Lydighedspligt staar ligesom Japanernes andre Leveregler i Forbindelse med deres Religion eller Helhedssyn paa Tilværelsen.

Det er imidlertid meget vanskeligt at trænge til Bunds i, ja blot nogenlunde at komme til at forstaa, hvorledes det egenlig er fat i religiøs Henseende i Japan.

Allerede indenfor ens eget Samfund og nærbeslægtede Folkeslag er det svært nok at tilegne sig en ikke alt for misvisende Opfattelse af, hvad der er et Folks Religion. Kristendommen er spaltet i saa mange Trosbekendelser; hver af disse har atter adskillige Sekter, og indenfor hver Sekt har igen det enkelte Menneske mere eller mindre sin særegne Opfattelse af Tingene. Man maa derfor om mulig faa fat paa den Brøk, der er det fælles inderst inde i de mange Afskygninger, det som sætter alles Sind i religiøs Stemning. Det er Folke-Religionen; hvad der er udover det, er derimod flere eller færre enkelte Personers Særeje.

At faa Tag i denne Brøk er dog, hvor det gælder om helt fremmedartet Religion, meget vanskeligere end, naar Tanken kredser om de religiøse Forestillinger, hvormed man fra Barndommen af bestandig er gjort fortrolig, og i hvis Luft man ligesom har draget al sin Aande. Et Studium af den fremmede Religions hellige Bøger, dens »Bibel«, forslaaer ikke; ti hvad vidste f. Eks. Japanerne om Danmarks religiøse Forhold, dersom de blot raadspurgte Biblen. At ty til de fremmedes religiøse Cereemonier og stole paa, at man kan lære meget deraf, vilde ogsaa kunne føre til Vildfarelser; ti har man ikke de samme Tanker og Følelser som den, der tager Del i Cereemonierne, er man meget udsat for at opfatte dem som rent udvortes Handlinger. Det virkelige, daglige Liv, som det leves, er heller ikke en ufejlbar Rettesnor; ti Menneskenes Handlinger er jo meget ofte alt andet end overensstemmende med de Anskuelser, som de bekender sig til eller dog giver sig ud for at have. Man maa da forsøge ad alle brugelige Veje at naa sit Maal og bestandig med aarvaagen Kritik at vogte sig for Vildfarelser.

Men for Japans Vedkommende er Opgaven ganske særlig besværlig af den Grund, at Japanerne er saa vidt forskellige fra os i smaat og stort, saa at man aandelig talt næsten maa staa paa Hovedet for at se Tingene med deres Øjne.

Det er ikke det eneste Modsætningsforhold mellem dem og os, at de først bygger Taget til et Hus og senere forsyner det med

Vægge. Det Værktøj, de anvender ved Bygningen, haandterer de »bagvendt«, som vi umiddelbart siger. De trækker deres Høvle ind imod sig og saver opad. Deres Skruer og Bor gaar til venstre, og Nøglerne vender de op og ned paa og drejer dem avet om. De traader ikke en Naal, naar de skal sy, men naaler en Traad; og i Stedet for at trække Naalen gennem Tøjet, holder de ofte Naalen stille og bevæger Sytøjet. Skal en Japaner indendørs hos nogen, affører han sig sit Fodtøj, men beholder derimod sin Hat paa, dersom han bærer Hovedbeklædning. Vi rejser os op for at hilse; de sætter sig ned og hilser (se Fig. 31). Vi antyder ved en Haand-

明治廿三年五月十五日印刷 全年今月廿日出版
 全年三月廿日改正再版印刷 全年今月廿五日全断出版
 明治廿四年十一月十五日改正再版 全年今月廿五日全断出版
 明治廿七年六月三日印刷 全年今月五日全断出版

版権
 印刷
 兼發行
 東京市平民
 松下鐵之助
 芝居芝草町五十二番地

正價三錢

廣告
 每年四月六日ヨリ五月五日マテ
 四十七義士例期祭典アリ
 義士遺物陳列アリ
 芝高輪 萬松山泉岳寺

Fig. 45. Sidste Side og første Side af en japansk Bog.

bevægelse at en skal gaa sin Vej; i Japan betyder det samme Tegn-sprog, om han vil komme. En Bog trykkes i Japan saaledes, at der staar »Slutning«, hvor der i vore Bøger findes Tittel; en japansk Bog læses følgende bagfra. Hver Side læses atter fra højre til venstre; og skal der et Sted anbringes en »Fodnote«, sættes den øverst paa Siden. Er Bogen forsynet med Billeder, da er disse tegnede, før Teksten er bleven skrevet. Udskriften paa et Brev skrives efter denne Type: Danmark, København, Bredgade, Sørensen, Hr. Paa Ure staar Viserne stille, medens Skiven drejer sig rundt; og den gaar modsat i Forhold til vore Visere. Timerne tælles efter gammeldags Skik i »bagvendt« Orden fra det højeste Timetal 9 til 8, 7, 6, 5, 4 og derefter atter 9. Medens vi anretter vore Maal-

tider saaledes at f. Eks. Gaasen eller Fisken bringes hel ind og derefter skæres for til den enkelte i Selskabet, som saa atter sonderdeler Maden paa sin Tallerken, kommer Relterne i Japan ind i en saa findelt Tilstand, at de straks kan spises llot med Hjælp af Spisepindene (se Fig. 39). Medens vi især passiarer efter Bordet, er det i Japan Skik at samtale, før man sætter sig til Bords. En anden Mærkværdighed er, at de ogsaa drikker deres Vin før Maaltidet, somme Tider saa grundig, at de slet ikke naar til Maden. Vi bærer Smaabørn foran os paa Armene; i Japan sidder de paa Ryggen fastbundne med en Snor i Knæleddet. Vi har vore bedste Værelser til Gaden; i Japan findes de bagtil, og dér er ogsaa Haven. Vi siger nord-øst og syd-vest; Japanerne øst-nord og vest-øst. Hos os »peger« Kompassnaalen mod Nord; i Japan mod Syd. Vi sætter en Hest i Baas, saa dens Hale vender ud mod Staldgangen; i Japan rykkes den ind med Halen inderst og Hovedet udad. Vi sidder op fra venstre Side; i Japan fra højre. Vi har Hestens Manke til venstre, Japanerne har den til højre. I Japan gaar en Mand altid foran en Kvinde; og skulde en Mand nedlade sig til at tage sin Hustru med ud, sætter han sig op at køre først og hjælpes af hende; siden kommer hun saa godt til Vogns, som hun kan. I Tilfælde af Sorg klæder vi os i Sort; Japanerne bruger Hvidt. Vi bærer en Ligkiste i vandret Stilling; Japanerne holder deres lodret. Vi stikker Opvarterne Drikkepenge; Japanerne giver dem til Værten. Vore Damer vil helst være unge; de japanske higer efter at blive tidlig gamle. Ved smaa Finesser i deres Dragt antyder Japanerinderne omhyggelig deres Alder, og jo ældre de er, des bedre; de faar da rigeligere Del i de ældres Æresbeviser. Indtil den nyeste Tid ragede en Japanerinde sine Øjenbryn og sværtede sine Tænder sorte, for at det endelig ikke skulde overses, at hun var indtraadt i den hellige Ægtestand. Efter et Bad bruger vi et tørt Haandklæde; Japanerne derimod »tørre« sig i et vaadt Klæde. Ogsaa deres Sprogs Bygning er en ganske anden end hos os. Siger vi f. Eks. til en: »Gaa og spørg«, underforstaar vi: »og hør efter, hvad der siges, og kom saa og giv Besked;« men i Japan udtrykker man akkurat det samme Ønske i den omvendte Orden, idet man siger: »Lyt og kom« og underforstaar: »gaa hen og spørg«. Og dette er karakteriserende for hele deres Sprogs Art i Sammenligning med vort; og derfor kan en Bog ikke udenvidere oversættes fra et europæisk Sprog til japansk eller omvendt, men dens Tankegang maa helt omskrives.

Men naar et Folk saaledes i alle Livets Ytringsformer er noget helt andet, og endog modsat af en anden Folketype, tænker de ogsaa hver paa sin Vis og vurderer ikke Livet efter samme Maalestok. Baade deres Forudsætninger og Resultater er meget forskellige. Og i Japan er da ogsaa de religiøse Forhold helt anderledes end i Europa.

Saa vidt det kan ses af Literaturen, er det særlig Shintolæren,

der har almen Betydning. Den synes at være den Kærne, der danner det væsenlige i hver enkelt Menneskes inderste Overbevisning, og som sætter ham i religiøs Stemning.

Men Shintolæren er ikke en Religion paa samme Maade som f. Eks. Kristendommen. Den har ingen Dogmer og ingen bestemt Trosbekendelse. Den hviler ikke paa ufejlbare Bøger og har ikke noget egentligt Præsteskab eller nogen Gudebilleder. Den har ikke bestemte Moralforskrifter og virker ikke paa sine Tilhængeres Sindelag ved noget Løfte om en Tilværelse i Himlen eller ved Trusler om evig Pine i Helvede.

Det, som bevæger Japanerne og sætter deres Sind i Svingning, og som danner Baggrunden for deres Handlinger, er da noget ganske andet end det, der er Indholdet i den Kristnes religiøse Liv.

Det er Naturen, som de har en ganske anderledes Samfølelse med end noget andet Folk; og dersom man kan drage en Slutning af den Maade, hvorpaa de i deres Kunst gengiver Naturen og Mennesket, saa maa de føle Naturen som noget langt mere op-
højet og fuldendt end Mennesket.

Det er deres Fædreland og Nationalitet, for hvilke de er glødende lidenskabelige; og man maa søge sig en Parallel til dette Forhold saa langt tilbage som hos de gamle Hebræere, der ansaa sig for Guds Udvalgte og mente, at deres Land var bleven dem særlig udpeget som det bedst skikkede Hjemsted for Jordens Ypperste.

Det er Kejseren, Mikadoen, som i en troende Japaners Øjne er saa højt ophøjet og mønster-
værdig, at kun det Menneske, der ikke følger hans Eksempel og anerkender hans ubetingede Autoritet, behøver nærmere udpenslede moralske Leveregler.

Endelig er det de afdødes Aander, Forfædrene; om dem tror Japanerne, at de stadig vaager over de levendes Vandel, ikke som et mystiskaarvaagent Øje i det ubestemmelige Fjerne, men nærværende og nøjeseende, blot usynligt. Det er da de døde, der regerer de lyslevende.

Derfor ærer man de døde; ti det formilder dem, hvis de er vrede, og glæder dem, dersom de er i godt Lune. Og endnu i vore Dage (i 1895) har Statsmænd og Officerer umiddelbart efter deres

Fig. 46. En Shintoist i Præstedragt.

Død faaet tildelt højere Rang. De døde er altsaa lige saa virkelige som de levende. De tager Del i Folkets daglige Liv, baade de mindste og de største Begivenheder. De er til Stede ved Familiens Maaltider, ved de religiøse Fester og militære Skuespil; og de finder Behag i det, der ofres til dem. Det er ogsaa Aanderne, der raader over Aarstidernes Vekslen, over det daglige Vind og Vejr og over Statens Held og Uheld.

Det onde skyldes onde Aander, som alter har deres Oprindelse i onde Mennesker; og de er tit saa mægtige, at ingen Indflydelse faar Bugt med dem. Men de fleste Guder er dog gode; og i Vekselvirkningen mellem dem alle er det det gode, der har Overtaget. Japanerne ser altsaa lyst paa Tilværelsen, for saa vidt Shintolæren er den fremherskende i deres Bevidsthed.

Af denne Grundanskuelse har der derfor udløst sig en Følelse af Taknemmelighed imod Fortiden. Og denne Følelse er maa-ske den dybest og stærkest virkende Drivfjeder i Folkets Liv og det, der særlig kendetegner dets Karakter. Den er det til Grund liggende; og deres Patriotisme og Loyalitet og den stærkt udviklede Lydighed er afledede af den.

Et synligt Udslag af denne Religiøsitet er de mange Æreporte, Torii, som findes rundt om i Japan. De er byggede af meget forskelligt Materiale, Træ, Sten eller Metal, og de er højst uensartede med Hensyn til Udførelsens Kunstfærdighed; men Formen er i Hovedsagen den samme hos dem alle. I Jorden staar der to Søjler, som hælder svagt imod hinanden, tværs over dem ligger en Bjælke med opadsvajede Ender, og nedenunder den er der endelig en vandret Bjælke.

Somme Steder ligger disse Torii som Indgang til et Shintotempel eller et lille Kapel, der er yderst tarveligt udstyret; men oftest staar en Torii alene i Landskabet blot som en Mindelse om, at her er der særlig smukt, og at Naturen er en Helligdom.

Om Shintolæren fra først af er en oprindelig japansk Livsbetragtning, eller om den er kommen fra Kina over Korea i en fjærn Fortid er man ikke paa det rene med. Derimod er det sikkert nok, at den i sin nuværende Form er meget stærkt paa-virket af kinesisk Tænkning og af Buddaismen.

Fig. 47. En Torii.

Denne sidste kom allerede ca. 550 Aar e. Kr. fra Kina over til Japan; men den er ikke opstaaet i Kina, men stammer fra Forindien. Dens Grundlægger var i Følge Sagnhistorien en Kongesøn, der her Siddharta, men som senere blev kaldt Buddha, 卐: Læreren, den Vise, den Fuldkomne.

Fra først af var Buddaismen en ren og skær Rationalisme uden nogen Gud. Fornuften, sagde Buddha, bør være den højeste Dommer i alle Spørgsmaal. Og med den til Værktøj kom han til det Resultat, at Livet kun er idel Tant og en evindelig Kæde af

Fig. 48. Budda-Statue i Kamakura.

Lidelser. Derfor gælder det først om at forstaa, at Livet er saa sørgelig værdiløst, og derefter om at udsukke alt jordisk Begær, saa man hører op med at føle Lyst og Smerte. Saa staar man overfor Tilværelsen i ophøjet Upaavirkelighed, saa er man lykkelig. Men Vejen til dette Maal er dog ikke alene den indadvendte Grublen. Man maa ogsaa være dydig, d. v. s.: at man maa vise Kærlighed til alt levende. tale Sandhed, føre et kysk

Levned, ikke dræbe noget Dyr, og ikke nyde berusende Drikke; og sagt i én Sum maa man have et rent Hjerte.

Saa højt kunde imidlertid ikke alle naa; men det tjente dem da til Trøst, at Sjælelivet ikke udslykkes med Døden, og at den, der beflittede sig paa et dydigt Levned, genfødtes i en højere Tilværelse og derved kom den højeste Lykke nærmere. De, der førte et slet Levned, fortsatte derimod deres Livsløb i ringere Former, maaske ikke engang som Mennesker, men i et eller andet Dyr.

Der er da i denne Sjælevandringslære ikke blot en folke-pædagogisk Opmuntring til det gode, men ogsaa en advarende Trusel for at afdæmpe det slette.

Saa ren og klar er dog den nu eksisterende Buddaisme ikke. Budda selv er bleven en overnaturlig Personlighed; og en Mængde

Fig. 49. Budda-Munke.

gold Overtro og et yderst broget Ceremoniel er udviklet af talrige Trossamfund, som bekæmper hinanden,

Allerede da Buddaismen naaede til Japan var den uddannet til et fuldstændigt teologisk System; og i Tidernes Løb har den hos

Japanerne formet sig paa en særlig Maade og spaltet sig i flere Sekter, Sin Blomstringstid havde Buddaismen i Japan i det 13de Aarhundrede, i hvilket der bl. a. opstod flere nye Sekter, som endnu har Betydning. En af disse, Nichiren, anser sig bestandig for den eneste rettroende buddaistiske Menighed og bebrejder især de andre, at de udtaler en vigtig Bøn forkert, hvorfor deres Tilhængere nødvendigvis maa havne i Helvede. Men denne intolerante og selvbehagelige Sekt er nu lidet anset, bl. a. fordi den har Ord for at forlede Befolkningen til al Slags Overtro og selvbeundrende Veltilfredshed.

Fælles for alle Sekterne er deres mange Templer fulde af Relikvier og Helgenfigurer. Og ligesom i den katolske Kirke spiller Valfarter, Rosenkransbønner, Afslad, heligt Tiggeri og Klosterliv en stor Rolle. Og Klosterne har tidligere øvet en mægtig Indflydelse i Japans Historie. De var store som Byer med Tusender Beboere, ikke alene Munke, men ogsaa Tyende, Friller og deres talrige

Fig. 50. Tempeltaarn fra en Park i Tokio.

Børn. Ofte havde Klosterne deres egen Hær; og Regenterne kunde derfor med god Grund beklage sig over deres trodsige Opsætsighed. Til Tider hævnede derfor ogsaa stærke Regenter sig som f. Eks. Nobunaga, der lod flere Klostre brænde med alle deres Munke og Munkenes Kærester og hele Børneflokk.

Nu er den buddaistiske Kirke ikke saa mægtig; men i ethvert Fald hele den store brede Befolkning er gennembrængt af buddaistiske Anskuelse; og selv de højest udviklede Japanere er vist nok endnu paa mange Punkter i Buddaismens Ledchaand. Særlig synes dette at gælde med Hensyn til Troen paa Sjælevandringen, som farver enhver Tanke og Handling hos Japanerne. Men den budda-

istiske Ringeagt for Livet her paa Jorden er ikke trængt igennem. Japanerne har en sund og lys Tro paa Livets Værd.

I sin ydre Optræden er Buddaismen langt mere pragtelskende end Shintolæren; og de buddaistiske Templer er ikke blot meget større og mere imponerende end Shintotemplerne, men ogsaa langt mere udsmykkede med Snitværk og anden Dekoration. De er altid byggede med særlig Hensyntagen til det omgivende Landskab, saaledes at Bygningskunst og Natur er stemt sammen i et Hele. Nogle af dem er høje, taarnagtige Bygninger, der blot er til Pryd, som vore Kirketaarne; og de har ingen større Rum i det Indre, men bestaar blot af et Netværk af Bjælker.

Foruden Buddaismen fik Japanerne en helt anden Livsbetragtning fra Kina. Den er endog kommen tidligere til Japan, allerede ca. 200 Aar ef. Kr. Men sin dybeste Virkning har den øvet efter Jyeyasus Dage, altsaa fra omtrent 1600. Denne Livsbetragtning er Konfucianismen eller Kong-fu-thés Lære.

Kong-fu-thé er Kinas betydningsfuldeste Tænker og levede ca. 500 Aar f. Kr. I en Tid, da alt omkring ham var Opløsning og Virvar, vilde han styrke Samfundet og give det Form og Fasthed; og hans ledende Tanke var Pligten. Og Kina har indtil den Dag i Dag hyldet hans Anskuelser. Pligtens Begreb er da ogsaa betegnende nok udarbejdet i fine Afskygninger, medens man til Gengæld end ikke har noget Ord for den personlige Frivillighed og Selvbestemmelsesret.

Det store Forbillede for alt Menneskeliv søgte Kong-fu-thé i Himlen. Ligesom den efter hans Mening altid er regelmæssig i sin Virken, idet Solen gaar op og gaar ned hver Dag og Stjernerne tændes hver Nat, saaledes skulde ogsaa blandt Menneskene den strænge, regelbundne Orden anses for den højeste Dyd. Men saadan, strængt regelbundet, levede de Gamle; og derfor er Fortidens Mennesker det mere nærliggende Mønster. Ærbødighed for Forfædrene, den fromme Lydighed overfor deres Anvisninger og Formaninger blev da den anden store Dyd. Desaaarsag skal man leve i Mindet om Fortiden og ikke som vi Europæere, til Dels i ethvert Fald, i Forventningerne om Fremtiden.

Men som en videre Følge af denne Tankegang skal Børnene vise

Fig. 51. Visdommens Gud Fukurukujiu.

from Lydighed overfor Forældrene og Undersaatten overfor Herskeren. Faderen var i sin ceremonielle Korrekthed en lille Himmel paa nært Hold og derved Rettesnoren for sine Børns Levevis. Og synlig for det hele Folk var den fælles Fader, Kejseren, det store Himmelbillede paa Jorden.

Kong-fu-thés Lære er, som man ser, blot en Sædelære. Om Guderne erklærer han sig uvidende; og han siger om Døden og hvad der ligger bag ved den: »Hvorledes skulde man kunne kende Døden, da man ikke engang ved, hvad Livet er.« Al hans Stræben gik ud paa at ordne Livet alene af Hensyn til de menneskelige Interesser; og han begrundede ikke sine Leveregler med Henvisninger til nogen Gud, som skulde have paabudt dem.

Alligevel har hans Krav om den fromme Lydighed overfor Fyrsten, Forfædrene og Forældrene i omtrent halvtredje Tusend Aar været Kinas moralske Rettesnor. Og det er den deraf følgende overordentlige Respekt for Fortiden, der gør Kina saa konservativt.

I Japan passede denne Tankegang som Haand i Handske. I de store Grundtræk ligner den Shintolæren og noget alvorligt Modsætningsforhold er der næppe paa noget Punkt. Og særlig paa Jyeyasus Foranledning vakttes der en levende Interesse for Kong-fu-thés Lære og Kinas klassiske Litteratur, hvis Hovedværker blev omplantet paa japansk. Og indtil Omvæltningen i 1868 har i de sidste Aarhundreder den højest dannede Del af Japanerne været Konfucianere.

Men selv om man nu ved, at der i Japan findes disse tre forskellige Livsopfattelser, hvis Tankegang mere eller mindre er vævet ind i hinanden i hver enkelt Persons Overbevisning, saa har man dog endnu ikke det japanske Folks religiøse Liv paa det rene. Paa Folketællingslister erklærer nemlig de aller fleste Japanere, at de er konfessionsløse eller uden Religion; og deres Ofringer til Guderne og Besøg i Templerne sker samtidig med rent verdslige Adspredelser. Det er som om de i Mindelighed vil affinde sig med de gode Guder, før de besøger Bryderne, Danserinderne og Tehusene eller hengiver sig til deres Glæde over Naturen. Det hele Folk gør da Indtryk af at være denne Verdens Børn uden dybere religiøs Interesse, og de dannede Japanere er aabenlyst Ateister og hylder Kong-fu-thés Filosofi eller moderne europæiske Tænkere.

Ligesom Japanerne har faaet meget væsentlige Bidrag til deres Livsopfattelse fra Kina, saaledes har de ogsaa derfra modtaget de første Tilskyndelser til deres Kunst. Og selv om Japanerne i denne Henseende har overfløjet deres Læremestre, saa bærer dog deres Kunst bestandig sit Modernmærke.

Det er særlig Malerkunsten og Tegnekunsten*), der er fremragende. Men de afviger i rent udvortes Henseende stærkt fra de tilsvarende Kunstformer i Europa. Der anvendes ikke Skygger,

*) Se alle foregaaende Billeder af Dyr og Planter.

og der er ikke nogen Dybde, Perspektiv, i Billederne. Den store Rolle, som Lyset og Skyggerne og deres Farvetoner spiller i europæisk Kunst, kommer derfor slet ikke frem i den japanske. Den Øjenforblændelse, Illusion, som det europæiske Billede fremkalder

Fig. 52. Rovfugl.

paa Grund af dets Perspektiv, saa man tror at se ud over et stort Landskab eller ned ad en lang Gade, kan Japanerne heller ikke bibringe nogen. Men han har heller ikke sat sig det til Maal. Den japanske Kunst er nemlig udelukkende dekorativ. Man ser altid det Materiale, f. Eks. Silke eller Papir, hvorpaa der er malet eller tegnet;

og Billedet har næsten altid kun Forgrundsfigurer. Der er derfor ingen Trang til Perspektiv og Skygge.

Ogsaa med Hensyn til Kunstens Indhold, det der males eller tegnes, afviger Japanernes fra vor. Medens nemlig i Europa Fremstillingen af Mennesket og Menneskelivet langt overstraalet Gengivelsen af Naturen, er det lige omvendt i Japan. Der er det netop Landskaber og særlig Planter og Dyr, der tegnes og males. Og den japanske Kunstner har en i aller højeste Grad blændende Evne til at gengive Livet, Bevægelsen baade hos Dyr og Planter og den skære Stemning, Naturen har frembragt i hans modtagelige Sind.

Man ser f. Eks. nogle Spurve paa en Gren, saa livagtige, at man formelig synes at høre deres pludrende Kvadder. Et Par Vildænder

Fig 53. Daikokos Mus. Hokusai.

kommer og slaar sig ned i en Sump; og deres Vingers Susen staar ud af Billedet; eller nogle Gæs er bleven opskræmt, og deres anspændte Lytten og Spejden er truffen paa en Prik. Selv en Stump Bambus eller Tagrør, hvis Blade duver i Vinden, er gengivet med et saa spillende Liv, at man kan høre Vindens Brus i de tørre Blade.

Japans Malere behøver altsaa ikke store Motiver i deres Kunst. De kan nøjes med en lille Gren af blomstrende Mandel eller Kirsebær og maler da med særlig Forkærlighed Blomsternes mangfoldige bløde Farvetoner. De har nok i en enkelt Trane, der har hørt en trækkende Floks, Kalden, og som sender dem sin Hilsen.

Men Japanerne gengiver ikke med udførlig Nøjagtighed, hvad de maler eller tegner; thi et Billede, siger de, skal være et Digt i Form og Farve, kortfattet og faamælt, men dog meget sigende. Derfor lader de sig nøje med lette Antydninger. Nogle faa Streger ned

over et Billede forestiller Regnvejr. Et Par Siv og nogle buede Linier hen imod dem er en Sø med Vegetation. Ja somme Tider nøjes de endog med at stemple det afbildede f. Eks. Fusi Yama eller Maaneskiven.

Med al deres Sans for Naturen er de japanske Malere dog ikke Friluftskunstnere. De sidder ikke ude og maler deres Indtryk, medens de modtager dem. De enkelte Store, de banebrydende Kunstnere har derimod malt og tegnet deres Erindringsbilleder ude fra Naturen og søgt at give deres Stemning det stærkest mulige Udtryk; og den større Mængde af mindre fremragende Kunstnere har saa efterlignet dem og tegner efter deres Forbilleder. Derved er Fremskridtene blevne langsommelige; og det har givet Anledning til en mærkelig Specialisering, saaledes at én Kunstner f. Eks. særlig giver sig af med at male blomstrende Mandelgrene, næsten altid i samme vedtægtsmæssige Form, o. s. v. Tillige har det ført med sig en aldeles forbløffende Sikkerhed i Penselstrøgene. Og det anses for en stor kunstnerisk Dyd at kunne male en Figur med saa faa Streger som muligt. Men derved har Billedet oftest vundet i Livfuldhed; og engang gik det saa vidt, at en Maler tegnede en Hest saa fuldkomment, at den løb sin Vej, da den blev færdig.

Fig. 54. En Hest tegnet med faa Penselstrøg.

I Modsætning til den Beundring, Japanerne nærer overfor Naturen, er Mennesket en ynkelig Skabning i deres Malerkunst. De tegner det oftest som en Karrikatur. Hænder og Fødder, til Dels ogsaa Ansigtet, er altid slet og skødesløst gengivet. Og det nøgne Menneskelegemes Skønhed i Linier og Farve har de end ikke søgt at fremstille.

Den samme Mangel paa Respekt, som viser sig overfor Mennesket, gør sig ogsaa gældende overfor de høje Guder. Især de 7 Lykke-Guder har de deres Spas med. Den morsomste er Visdommens Gud, en lille Knark med lave Ben og et uhyre Hoved, der rummer al hans Lærdom. Han er ufrivillig komisk ved sit blotte Udseende; men for at det rigtig skal batte, afbildes han desuden i Situationer, der er meget nedværdigende for en Visdomsgud. Han har f. Eks. Katzenjammer efter et Sold og i den Anledning Bind om sit umaadelige Hovede, eller han danser Blindbuk med et kunstigt Ansigt malet øverst paa Panden og en Trøje som et Fugleskræmsel om det øvrige Hovede. Og de andre Lykkekuder gaar det ikke bedre. Børnenes Gud er altid umaadelig lasket med blottet Mave; og somme Tider maler han et ekstra Ansigt paa denne trive-

Fig. 55. Karrikaturer af fede og magre. Hokusai.

lige Del af sit Korpus for at more Børnene, eller han lader dem trække sig i Slæde paa sit brede Agterspejl. Al denne Haan maa Lykkeguderne taale, til Trods for at de skænker Menneskene saa

fortræffelige Ting som Talent, Berømmelse, Rigdom, Kærlighed, Føde, Tilfredshed og høj Alder.

Endnu en særegen Ejendommelighed ved den japaniske Malerkunst og Tegnekunst er, at Billederne altid er smaa. Det store, monumentale har Japanerne ikke lagt Vægt paa at tolke med deres Pensel saa lidt som med noget andet

Fig. 56. Hotel. Børnens Gud.

kunstnerisk Middel, naar nogle faa Tilfælde undtages. Og formentlig er dels Husenes lette Konstruktion, som tidligere omtalt, dels Landets Aarhundreder gamle Fattigdom Hovedaarsagerne til, at næsten al deres kunstneriske Stræben har faaet et lilleputagtigt Præg.

Lige saa paafaldende som i Malerkunsten er denne Dukkestuekunst i de plastiske Frembringelser eller om man vil kalde det Billedhuggeriet. Der er jo nok enkelte store Arbejder som f. Eks. Nara-Buddaen (se S. 32) og Kamakura-Buddaen (se S. 62), der er noget mindre, men et betydeligere Kunstværk. Men som oftest er de japanske Billedhuggerarbejder en Statuette-Kunst. Fremstillinger i Marmor eller Metal, der forherliger det menneskelige Legemes Skønhed og fremstiller det i naturlig eller overnaturlig Størrelse, findes overhovedet næppe. Men Smaafigurer skaarne i Elfenben eller Træ eller støbt i Metal forarbejdes med stor Dygtighed og som i Malerkunsten spiller de af Liv.

Selv Bygningskunsten har som Kunst sin Styrke i de smaa Ting. Store, imponerende Bygninger findes slet ikke; og ingen høje Taarne stræber med deres Spir mod Himlen. De forholdsvis faatallige Tempel-Taarne (se Fig. 50) er ikke meget høje og skjules delvis af de omgivende Træer; og de egenlige Temppler er kun lave, toetages Huse. Men hvad der fattes i Storhed og Vælde, findes i rigt Maal i Udsmykningens Tusend Smaating. Særlig Mindesmærkerne over Jyeyasu og hans Efterfølgere er vidunderlige Kunstværker ved deres Rigdom paa skønne Træskærerarbejder.

Om et saadant Træskærerarbejde eller Elfenbensfigur skal regnes til Kunsten eller til Haandværket kan imidlertid være tvivlsomt. Det er allerede hos os næsten umuligt at sætte en fornuftmæssig Grænse mellem Kunst og Haandværk; og i Japan er det ganske umuligt. Der glider de to Virksomheder helt over i hinanden; og ofte har berømte Malere tillige arbejdet i Haandværkets Tjeneste. Men netop derved er Haandværket, eller om man vil Kunstindustrien, kommen til at indtage en saa høj Rang. Bag alle Frembringelser ligger den Tanke, at en Genstand hellere maa være smuk end grim. Kunstsager er derfor enhvers Ejendom. Ogsaa Bønderne har kunstnerisk Sans og opbevarer med stor Omhu de Genstande, der er gaaet i Arv i Familien. Og hos Japans rigeste Slægter, særlig Shogunerne, har Kunstnerne nydt en udstrakt Beskyttelse og faaet afsat deres Ar-

Fig. 57. En Mand med en Skruptudse, skaaret i Elfenben.

bejder i stor Mængde, ligesom ogsaa Klostrerne har haft den største Betydning.

Begyndelsen til det japanske Kunsthaandværk maa, som saa meget andet, søges i Kina. Derfra kom der sammen med Buddaismen baade dygtige Kunstnere og Haandværkere, som enten lærte Japanerne helt nye Ting eller forbedrede, hvad de selv saa smaat var begyndt paa, som f. Eks. Pottemageriet.

Efterhaanden voksede dog Japanerne paa de fleste eller maaske paa alle Omraader deres Læremestre over Hovedet. De arbejdede med ganske anderledes Smag og tillige med større teknisk Dygtighed. Og da det japanske Kunsthaandværk havde naaet sin højeste Udvikling (1600—1868), stod det uovertruffet i hele Verden. Og til Trods for en mindre heldig Paavirkning fra Europa i den sidste Menneskealder er det vist endnu paa de fleste Punkter i Spidsen.

Mest fremragende er Lakindustrien; og i den Slags Arbejder sagde Japanerne sig tidlig løs fra deres Læremestre og gik deres egne Veje. Og det, de har naaet, er lige ypperligt kunstnerisk og teknisk. De japanske Laksager er baade solide og smukke og yderst elegante i Udførelsen. Laken er haard uden at slaa Revner. Den har en stærk og kraftig Glans, som kan holde sig i Aarhundreder. Den kan taale kogende Vand, salt Suppe, Alkohol og kolde Syrer ja endogsaa varm Cigaraske. Og Dekorationen er næsten fuldkommen. Selv de berømteste Malere har ikke følt sig for gode til at levere Tegninger til lakerede

Fig. 58. Netsuke af Elfenben.

Sager; og paa Kunstindustrimusæet og det etnografiske Musæum i København er der en betydelig Samling af udmærkede Ting baade af sort og rødt Lak og af Guldak.

Udmærket er ogsaa det japanske Silkehaandværk. Ikke blot Silken selv som Stof er fortræffelig, men ogsaa den videre Forarbejdelse. Særlig Silkebroderierne sætter alt, hvad vi præsterer af kunstnerisk Broderi, helt i Skygge.

Væsenlig af teknisk Interesse er Papirfabrikationen. Men ogsaa den er naaet en høj Fuldkommenhed. Det japanske Papir er baade sejt, blødt og bøjeligt. Det kan derfor anvendes endnu mere alsidig end det europæiske, f. Eks. til Traade og som Voksdug, Læder, Træ, Blik, Glas til Vinduesruder og Lamper, Lommetørklæder, Paraplyer, Børnetøj, vandtætte Kapper, Hatte o. m. m.

Baade i teknisk og kunstnerisk Henseende udmærker de japanske udskaarne Arbejder sig. Materialet kan være Elfenben, Træ eller Stenarter, og paa de før nævnte Musæer er der adskillige udmærkede Stykker, særlig af Elfenben. De udskaarne Ting er oftest ganske smaa, som f. Eks. en Slags Knapper, Netsuker, hvori

Japanerne hænger deres Tobakspung og Pibe; men derfor er de ligefuldt fortræffelige.

Overmaade fremragende er endvidere Metalhaandværket. Sværdenes Staal er saa haardt at de kan hugge Søm over uden at der kommer Skaar i Æggen; og deres kunstneriske Udsmykning særlig Parérpladernes er overordenlig smagfuld. Men ogsaa mangfoldige andre Metalvarer forarbejder Japanerne udmærket. De forstaar f. Eks. uovertræffeligt den Kunst at indlægge Tiaade af ægte Metal f. Eks. Sølv paa uægte Metaller. Og de er saa omhyggelig med Enkeltheder, at endogsaa Mønstret i en Klædedragt gengives ved de fine Traades Netværk. I andre Arbejder indlægger de f. Eks.

Fig. 58. Gaas af Bronze.

Fig. 59. Vase af Porcellæn.

Elfenben imellem Traadvævet, og dekorerer t. Eks. derved en Skaal med en hvid Hejre paa en Gren, saaledes at den hvide Hejre laves af en Mangfoldighed af smaa Elfenbensstykker, der hver forestiller en Fjer. Lige saa dygtigt er de japanske Emaillearbejder og Metalvarer indlagt med Perlemor; og den aller bedste Forstaaelse af, hvad der i den Retning kan ydes, faar man af to meget store Vaser paa etnografisk Musæum, som bl. a. er prydede med nogle Høns og Haner i skinnende Perlemor.

Endelig er som alle véd ogsaa japansk Porcellæn og Fajance ypperligt. Ligesom Kineserne laver de bl. a. det yderst tynde, halvt gennemsigtige »Æggeskal«-Porcellæn; men de er i den kunst-

neriske Udsmykning langt mere smagfulde end Kineserne, der overdænger med Dekoration over alle rimelige Grænser.

Ogsaa Kurvefletningen indtager en meget høj Rang og overstråler alt, hvad man i Europa kan yde paa det Omraade. Baade i Formen og i Udførelsens Akkuratess er f. Eks. Blomsterkurvene særdeles smukke. Og ligesaa fremragende er Forarbejdelsen af Gulvmaatter, af hvilke de bedste heller ikke giver Brysseler-tæpper noget efter i Prisen.

Ligesom smukt forarbejdede Brugsgenstande er højt skattede i Japan, vurderes ogsaa smuk Skrift i langt højere Grad end hos os. Japanerne hænger endog undertiden smukke Skriftegn op som Kakemonoer. Men de »skriver« ganske anderledes end vi; thi de maler deres mærkelige snirklede Skriftegn (se Fig. 45) med Tusch. Denne Maade at skrive paa kræver og udvikler en overordenlig Sikkerhed i at føre Underarm og Haand; og dette har formentlig i Løbet af Aarhundrederne bidraget til at uddanne den Dygtighed, hvormed de egenlige Malere og Tegnere arbejder.

Fig. 60. Blomsterkurv.

Fra først af har Japanerne, som tidligere omtalt, faaet deres Skrift fra Kina; og derved havde de bl. a. den Fordel, at de uden videre kunde læse kinesiske Skrifter, og ogsaa udtrykke deres egne Tanker. Men der var ogsaa store Ulemper ved den kinesiske Skrift. Den er jo nemlig en Tegnskrift saaledes, at hvert enkelt Ord har sit særegne Tegn. Og dette, der er saa naturligt for et Sprog som det kinesiske Enstavelsessprog, er meget ubekvem for et Flerstavelsessprog som det japanske. Derfor har Japanerne i Tidens Løb foruden de kinesiske Tegn opfundet en hel Del særegne, japanske. Disse er dog ikke Bogstaver som de europæiske men derimod Betegnelser for enkelte Stavelser som f. Eks. ka, sa, ta, na o. s. v. Da der nu imidlertid ikke anvendes én enkelt Slags Skrift, men derimod samtidig kinesiske Ord-Tegn og japanske Stavelse-Tegn, er det en højst besværlig Opgave at lære at læse Japansk. Selv flinke Skolebørn bruger 7 Aar dertil.

Foruden den Vanskelighed, der saaledes følger af de mange Skriftegn, er der dog ogsaa en anden Aarsag til, at det tager Tid at lære Læsning, og særlig for Europæere er svært at komme til at magte en japansk Tekst. Det skrevne Sprog er nemlig ikke det

saamme som det talte. Skriftsproget og Bogsproget er meget gammeldags; og derfor maa Læseren »oversætte«, hvad der staar, til sit Talesprog. Naar en Japaner læser for sig selv, foregaar en saadan Oversættelse dog naturligvis ganske som naar vi læser en tysk eller fransk Bog for os selv; men hvis en Japaner vil læse højt for andre, maa han oversætte, akkurat som naar en af os vil læse højt paa dansk af en tysk Bog.

Er det nu, som før nævnt, svært for en Europæer at lære at læse japansk, saa volder det ham ikke mindre Hovedbrud at sætte sig ind i det talte Sprog. Det er nemlig af en ganske anden Støbning end vort.

Meget forskellig fra vore Begreber er den mærkværdige Rangforordning i Sproget, der medfører, at der paa en Maade tales flere forskellige Sprog. En Japaner betjener sig nemlig af et Sprog, naar han taler til en Ligemand, men et andet, naar han henvender sig til sit Tyende; ja der er endog Forskel paa Sproget, som man gør Brug af overfor Opvarterne i en fin Restauration og i en mere tarvelig.

Men ogsaa paa en anden Maade er Sproget præget af det vidt drevne Høflighedshensyn. Vil f. Eks. en Japaner fortælle, at han har set et eller andet paa Gaden, kan han sige, at han har »set« det og det; men ønsker han, at en anden skal se noget hos ham, maa han bede ham om »elskværdig at betragte det«, og dersom han selv gjerne vil se noget hos en anden, maa han bede, om han »beundrende maa beskue det«.

Endog i Talordene er der en Art Rangordning. For Tallet 1 bruges saaledes mindst 10 forskellige Udtryk, og de veksler t. Eks., naar det gælder en Paraply, en Time, en Bog, et Digt, et Dyr eller en Mand.

Men er det japanske Sprog saaledes indviklet med sit Rangvæsen, er det til Gengæld saare simpelt i en anden Henseende, hvad der dog paa ingen Maade letter Europæerne Tilegnelsen. Det hele Sprog er nemlig præget af, at Japanerne kan hjælpe sig med Antydninger og derfor bestandig kun benytter halvkvædet Vise og smaa Vink. En stor Del af Sætningerne udtales slet ikke, og ofte er det første Ord nok til at udtrykke hele Tanken. Der er altsaa saa meget underforstaaet, at man maa være godt inde i den hele Tankegang for at kunne følge med.

Til alt dette kommer for Europæeren den uhyre Besværlighed, at Japansk er bygget ganske anderledes end vore Sprog, eller at det med andre Ord har en helt anden Grammatik. Medens Ordene i de fleste europæiske Sprog kan bøjes, saa man eksempelvis kan sige Huset, Husets, Husene og Husenes, er der ikke nogen Bøjning i Japansk, men i Stedet for sættes der særlige Betegnelser til Ordene Grundstamme. Dernæst bestaar Sproget praktisk talt kun af Hovedord og Gærningsord, men har hverken Kendeord eller Stedord o. lign.; og der er ingen Adskillelse mellem første, anden og

tredje Person eller nogen Slags Køn og Kasus. Ja end ikke et Grundord findes der altid i en Sætning. »Jeg drikker ikke Vin«, hedder blot: »Vin ikke drikke«. Sammenhængen maa saa afgøre, hvem det er, der ikke vil drikke Vinen.

Paa dette ejendommelige Sprog er der skrevet en omfangsrig Literatur, der gaar over 1200 Aar tilbage i Tiden, idet det ældste bevarede Værk antagelig er samlet ca. 628 e. Kr.

Den videnskabelige Del af Bogavlen er dog for en meget stor Parts Vedkommende forfattet paa Kinesisk, ganske som man i sin Tid i Europa skrev lærde Værker paa Latin; og hele den videnskabelige Virksomhed har været grumme lidt bevendt i Japan. Der er end ikke skrevet nogen betydelig buddaistisk Bog og ikke een selvstændig Forklaring af de kinesiske Tænkeres Værker. Originalitet og Dybde i filosofiske eller religiøse Spørgsmaal kan altsaa ikke spores i den japanske Literatur.

Af den Del af Literaturen, der er skrevet paa Japansk, er den lyriske Digtning, Stemnings-Digtningen det mest interessante og fremragende efter en europæisk Maalestok. Men ligesom i Malerkunsten er de lyriske Digte blot lette Antydninger, altid ganske korte og oftest kun ett Vers paa 31 Stavelser. De forherliger især Naturen, Blomsternes skære Farver og liflige Duft, Fuglenes Sang og yndefulde Puslen med Fjerene, Bækkenes Mumlen mellem Stene eller Fusis snebedækkede Top; men der er dog ogsaa Digte, der priser Kærligheden eller klager over skuffede Elskovshaab.

Et Digt om Fusi er allerede anført Side 8. Om Japan selv hedder det i et Digt fra ca. 750 e. Kr.:

Jamoto's*) Land**)
 har talrige Bjerge;
 højt blandt dem rager
 et, Kaguyama.
 Jeg staar paa dets Tinde
 at skue mit Rige.
 Tyk Røg fra Landsletten
 stiger i Vejret,
 Taager fra Havfladen.
 hæver sig nu og da.
 O, Du Jamato's Land!
 Hil Akitsuhima!
 Dyrebar er Du mig.

Mere betegnende er dog dette ganske lille Digt om Foraaret:

»Fald mildt
 o du Foraarsregn
 og spred ikke
 Kirsebærtræets Blomster,
 før jeg har set dem«.

*) Jamato er et gammelt Navn for Japan.

**) Georg Brandes's Oversættelse i »Samlede Værker« XI S. 490.

eller dette om Taagelandskabets bløde Stemning: »Jeg tænker paa et Skib, der sejler, halvt skjult i den taagede Morgen, forbi en Ø ved Akashis Strand«.

Et lille Kærlighedsdigt, i hvilket Gøgen har overtaget Nattergalens Rolle, lyder saaledes: »Idag til Morgen hørte jeg Gøgens Kukken; hørte Du den, min Elskede, eller sov Du endnu;« og et andet: »Det dages, og jeg kan ikke falde i Søvn af at tænke paa hendes Kærlighed. Naar blot dog Gøgen vilde standse med sit Kuk-Kuk«.

Endnu langt flygtigere er Stemningen i et rent Natur-Digt som dette: »Maanen lyser om Efteraarsnatten paa alle de mange Vildgæs, hvis Vinger glipper op og ned imod de hvide Skyer«.

Dette er i Ordets Kunst den samme Tagen-til-Takke med ubetydelige Emner og lette Antydninger som det, man finder baade i Malerkunst og Tegning o. a.; og det er derfor sagt med Rette om Japanerne, at de er smaa i de store Ting men store i det smaa. De har ingen himmelhøje Spir, ingen umaadelige »Lærreder« med store Scenerier, ingen omfangsrige Digtninge som »Faust« eller »Don Juan«; men i Udsmykningens Enkeltheder paa et Tempel, i en lille, let henkastet Tegning, en Netsuke eller Lakæske og og i 5 korte Linier paa kun 31 Stavelser evner de at sammendrage et betagende men spinkelt Skønhedsindhold, flygtigt som Duften af en Æbleblomst og Overgangene i de skære Farvetoner paa dens Kronblåde.

Blandt de mange andre Særegenheder ved den japanske Poesi er ogsaa det værd at mærke, at den er bleven dyrket lige saa ivrig af Digterinder som af Mænd, om end disse i dette Stykke som vel nok i alle andre er naaet højere end Kvinden.

I Sammenligning med den lyriske Digtning er det japanske Drama og Prosalitteraturen at ringe Interesse. I Dramaet er det væsenlig de udvortes Hændelser, der er lagt Vind paa; de sjælelige Bevæggrunde er Digterne ikke naaet rigtig ind til; og baade Noveller, Romaner og andre Prosafortællinger er oftest alt for omstændelig langtrukne efter vore Begreber. Hvor de naar højst er det deres Stemning, det lyriske i Indholdet, som er virkningsfuldt.

Fig. 61. Digtende Dame og Kirsebærblomster.

REVOLUTIONENS FORSPIL.

Det var i Iyeyasus Japan, at det daglige Liv formede sig saaledes, som det ovenfor er skildret i store Træk; og den nærmeste Tid efter hans Død var en af Glansperioderne i Japans Historie.

I de forudgaaende seks Aarhundreder havde der været saa hyppige Krige, at Kunst og Videnskab og den Dannelse, som de medfører, ikke kunde komme til at udfolde sig. Den langvarige Fredsperiode efter Iyeyasus Sejr, den nye Paavirkning fra Fastlandet og Regeringens Foranstaltninger var omvendt i Stand til at skabe det højt kultiverede Japan, som Europa og Nord-Amerika gjorde grundig Bekendtskab med midt i det forløbne Aarhundrede.

Iyeyasu selv førte an med Hensyn til Videnskabens Fremme. Allerede 1601 grundlagde han en Skole for Udviklingen af Litteraturen og i 1614 endnu en; og han paabød Oversættelsen af flere kinesiske Hovedværker, især Kong fu-thes Skrifter. Han sendte et Skib til nogle af Spaniens Besiddelser for at lære dem at kende og Udsendinge til Italien for at granske dets Religion og Skikke. Og hans Iver for Videnskabens Fremme gik i Arv til hans Efterfølgere, saaledes at der navnlig efter 1700 var den mest levende Interesse for det kinesiske Aandsliv.

Men med den vaagnende Sans for Kundskaber vendtes ogsaa Blikket imod Japans Historie; og den nøjere Viden om Fortiden, som Shogunerne ogsaa ivrig befordrede, blev Pinden til Shogunatets Ligkiste og en Hovedaarsag til hele den revolutionære Bevægelse. Særlig Betydning fik et Værk, redigeret af en af Iyeyasus nære Slægtninge, en stor Japans Historie; thi den fremdrog Mikadoernes oprindelige Magt i Landets Styrelse og fastslog deres Souverænitæt.

Og efterhaanden som Shogunerne blev mindre og mindre fremragende Mænd og svagere Regenter, blev Kritiken af Tokugawa-Familiens Magt-Ran, som det nu ansaas for, mere og mere hvas; og snart saa næsten alle, at det i Grunden var skammeligt, at Mikadoen var en rent intetsigende Topfigur, da han jo dog var Guderens Ætling og de gamle, virkelig magtbesiddende Mikadoers Efterfølger i lige Linie.

Særlig indlysende var denne Skændighed for Fyrsterne i de sydlige Provinser. De havde nemlig mistet store Dele af deres gamle Len, dengang Iyeyasu ordnede Forholdene; og derfor pønsede de altid paa Hævn over hans Æt og iidsaa hurtig, at de blandt andet kunde gøre Brug af den opdukkede Tanke om Mikadoens Ret til selv at regere. I de sydlige Provinser fik da ogsaa alle Bestræbelserne for at komme Shogunatet til Livs deres egenlige Tilholdssted.

Et helt Antal Lærde angreb da efterhaanden Iyeyasus Statslære, i Følge hvilken Shogunen skulde regere paa Mikadoens Vegne; og deres Tanker fandt villigt Ørenlyd hos de mere selvstændige Personligheder, som Forholdene efterhaanden havde bragt til Udfoldelse,

dels blandt de herreløse Riddere, Ronins, dels i det nyskabte, forholdsviis velhavende Borgerskab og endelig for en Del ude iblandt Bønderne. Særlig ét Omslag i Opfattelsen af Regeringsmagten er interessant, fordi det viser, hvorledes en og samme Kilde kan benyttes i helt modsatte Hensigter. Selve Kong-fu-the, som jo Shogunerne havde henvist til for at styrke deres Magt ved hans Paabud om from Lydighed overfor Fyrsterne, blev nemlig ført i Marken imod Shogunatet, da dette var bleven saa svagt, at det kunde gaa an at drive aabenlys Opposition. Og dertil egnede Kong-fu-the's Tankebygning sig godt. Den paabyder nemlig ikke Lydighed uden Vilkaar. Fyrsten maa for Eksempel føre et eksemplarisk Liv, for at Undersaatten kan være forpligtet til at lyde. Fyrstens Handlinger er altsaa Maalestokken for hans Ret til at regere; og i den blotte Omstændighed at han en Gang er Fyrste ligger der i og for sig ikke nogen Hjemmel for at han kræver Lydighed. Og dette blev i Japan fortolket saaledes, at Mikadoen, den egenlige Kejser, havde Krav paa at lydes ubetinget, medens derimod Shogunen og Daimioerne blev betragtet som Magt-Ranere, man ikke behøvede at være følgagtig, og hvem man lidt efter lidt baldyrede med alle Tyranners Laster.

Der var da en stærk indre Spænding i det japanske Samfund, og dets Fuger var i Færd med at sprænges af indre Aarsager, da Amerikanerne kom dertil midt i det 19de Aarhundrede og gav det ydre Stød, der fik Omvæltningens Kugle til at rulle.

Men de kom ikke til et helt uforberedt Folk. Af Hollænderne havde den japanske Regering faaet Kundskab om Europa og Amerikas forenede Fristater; og Opiumskrigen fra 1840—42, som bragte Kina en saa stor Ydmygelse, var dem en Anskuelsesundervisning i europæisk Statskunst og Krigsførelse, der ikke var let at tage fejl af. I Japan begyndte man da ogsaa allerede 1842 at forberede sig til Krig baade med ydre og indre Fjender; og Lensfyrsterne lod deres Samurai oplære grundig i Vaabenbrug, navnlig i de oppositionelle, sydlige Provinser. Og omkring 1850 benyttedes europæiske Vaaben, og der blev bygget Krigsskibe efter europæisk Mønster.

Saa kom Amerikanerne i Juli 1853. Allerede forinden havde der dog været mange Udsendinge fra europæiske Stater for at opnaa Handelssamkvem med Japan; men de havde søgt Foretræde for Myndighederne i Nagasaki, som japansk Statsskik krævede det, og kom derfor hverken i Berøring med Shogun-Regeringen i Jeddo eller Mikado-Hoffet i Kioto, og alle Forsøgene var slaaet fejl. Den amerikanske Udsending, der kommanderede en stærk Flaade paa 4 store Skibe gik derimod lige paa og ankrede op i Jeddo-Bugten, fast besluttet paa, dersom det var nødvendigt, at bruge Trusler og Magt. De forenede Fristater maatte nemlig i Samkvem med Japan. Allerede i 1848 var Guldet funden i Kalifornien og de vestlige Stater stegne i højeste Grad i Betydning indenfor Unionen; men dermed øgedes ogsaa det store Oceans Betydning; og Amerika var for

Alvor bleven vendt mod to Verdenshave. Men det store Ocean voldte Dampskibsfarten mere Besvær end Atlanterhavet, fordi Skibenes Forsyning med Kul til den lange Rejse er saa meget besværligere. Og derfor blev det en Livssag for den amerikanske Handel med Kina, at der paa Vejen hertil kunde indtages Kul i Japan; og desuden var Japan selv et værdifuldt Marked.

Som det blev fortalt i Indledningen havde dog den amerikanske Flaades Anfører ogsaa et og andet til Oplysning om sin Tids fredelige Kulturværdier, f. Eks. Modeller af Jærnbaner og Telegrafanlæg, Bøger og Kort o. lign. Og Japanerne forstod meget godt, at de fremmede var dem overlegne. Men Regeringen var i en saadan Knibe, at det næsten ikke var den muligt at slippe helskindet ud af den. Der var jo nemlig et yderst regeringsfjendtligt Parti, der ikke alene søgte at skubbe Mikadoen frem i første Række, men som ogsaa var fjendtlig sindet overfor fremmede Folkeslags Samkvem med Japan. Hvis Shogunen derfor sagde Ja til Amerikas forenede Fristater, vilde han øge Spændingen i Japans indre Politik og sagde han Nej vilde han støde Fristaterne for Hovedet. En Forespørgsel til Lensfyrsterne blev tilstrækkelig tydelig besvaret; thi de allerfleste stemte for at afslaa Anmodningen og føre Krig med Fristaterne.

Imidlertid var den amerikanske Flaade sejlet bort med den Bænk, at den vilde komme igen Aaret efter for at hente endeligt Svar; og denne Frist benyttedes til i feberagtig Hast at sætte Landet i Forsvarsstand. Klostrenes Klokker og andre Metalgenstande blev støbt til Kanoner. Forter byggedes ved Hovedstaden, og Soldaterne indøvedes i europæisk Vaabenbrug. Men alt til ingen Nytte. I Februar 1854 var nemlig en meget større amerikansk Flaade atter i Jeddo-Bugten; og dens 10 Krigsskibe overbeviste Shogun-Regeringen om, at der nu ikke var andet at gøre end at imødekomme den amerikanske Regerings Ønske; og der sluttedes da den 31te Marts en Traktat, i hvilken det bl. a. blev bestemt, at to Havne skulde staa aabne for amerikanske Skibe.

Aldrig saasnart var dette sket, før europæiske Magters Udsendinge sværmede løs paa Japan, først England, siden Rusland og saa Holland og saaledes videre.

Men da brød der et Uvejr løs i Japan. Shogun-Regeringen havde nemlig valgt den Taktik, at føre de fremmede Magter bag Lyset med Hensyn til Regeringsmyndigheden. Paa Grund af en tidligere Misforstaaelse troede de fremmede Magter, at Shogunen var Japans verdslige Kejser, medens Mikadoen blot var et religiøst Overhoved; og denne Fejltagelse benyttede Shogunen sig af og undertegnede Traktaterne, som om han var verdslig Kejser. Og dette, i Forbindelse med selve Traktaternes Oprettelse, bragte det fremmedfjendtlige Mikadoparti i Kog. Shogunen blev beskyldt for aabent Brud paa Grænserne for sin Myndighed, og Traktaterne blev erklæret for ugyldige. Føreren for Shogunpartiet blev myrdet af Ronins, og hans Hoved blev hængt frem paa offentlig Gade. Og

dette Mord drog andre efter sig; og desuden rettedes Fjendtlighederne imod de fremmede Gesandter og Handlende, som i Følge Traktaterne var kommen til enkelte af Havnestæderne. En amerikansk Legationssekretær blev dræbt 1861; og senere i samme Aar blev den engelske Legation angrebet af Ronins og paany 1862.

Endnu ubehageligere for Regeringen var det, at nogle ubetænksomme Europæere, der ikke fulgte Landets Skik og holdt sig borte fra den Vej, en Lensfyrste passerede med sit Følge, blev angrebne af Fyrstens Samurai, som dræbte en af dem; thi ligesom Europa har plaget Kina i den aller seneste Tid i Anledning af lignende Selvtægt fra Befolkningens Side, benyttede ogsaa dengang de europæiske Stater, særlig England, sig af Lejligheden til at kræve Bod og Vederlag for den lidte Tort. Og Shogunregeringen, der ikke kunde ave sine Undersaatter, maatte finde sig i den ene Ydmygelse efter den anden, hvad der naturligvis svækkede dens Anseelse. Særlig det sidst omtalte Drab blev hævnnet paa en for Regeringen yderst ydmygende Maade. Da nemlig den »skyldige« Lensfyrste ikke vilde erlægge noget Sonoffer, blev hans Hovedstad bombarderet og ødelagt; og tre Krigsskibe, som han nylig havde købt, blev brændt, hvorefter han alligevel maatte betale de forlangte Penge.

Den Nytte havde Japanerne imidlertid af denne grundige Behandling, at de forstod, at deres gammeldags Forsvarsmidler ikke slog til overfor Europæere og Amerikanere. Følgelig maatte de tilægge sig de forhadte Fremmedes militære Dygtighed, dersom de skulde kunne holde dem tre Skridt fra Livet.

Denne Erkendelse bestyrkedes af en endnu uhyggeligere Begivenhed end den nys omtalte. I 1863 blev nemlig en amerikansk Damperskib beskudt i det snevre Shimonoseki-Stræde, hvor den var paa forbudne Veje, og det gik senere ligedan med en fransk Kanonbaad og derefter med et hollandsk Krigsskib; og disse Angreb, der muligvis var foranlediget af Mikado-Hoffet i Kioto, kom, fra en af de sydlige Lensfyrster, meget imod Shogun-Regeringens Ønske. Til Straf angreb saa franske, amerikanske, hollandske og engelske Krigsskibe

Fig. 62. Keiki. Den sidste Shogun.

Lensfyrstens Hovedstad og tvang ham til fuldstændig Underkastelse; og bagefter maatte Shogun Regeringen gaa ind paa at betale godt og vel 11 Mill. Kr. i Skadeserstatning — og til Bestridelse af de fremmede Magters Omkostninger til Straffeekspeditionen.

Under alle disse Forviklinger med de Fremmede voksede Spændingen mellem Hofferne i Kioto og Jeddo; og man foregav fra konservativ Side især, at Shogunregeringens Maskepi med Europæerne og Amerikanerne var foragtelig for Japan, Gudernes Land. Men de konservative i Kioto talte ganske vist af deres Hjærters Uvidenhed, thi dér havde endnu ingen fremmede Krigsfolk vist sig. Og de sydlige Lensfyrster, der stod bag ved Oppositionen mod Shogunen, og som vidste god Besked, tav klogelig stille og lod, som om ogsaa de stadig var stemt for, at Japan paany skulde lukkes i Laas og Slaa.

Imidlertid trængte de fremmede Magter paa og ønskede, nu da de havde opdaget, at Mikadoen var den virkelige Regent, hans Bifald til de afsluttede Traktater; og efter megen Besvær lykkedes det i Oktbr. 1865 Shogun-Regeringen at erholde Mikadoens Samtykke.

Kort forinden var imidlertid Shogunen død; og i Begyndelsen af det følgende Aar, i Februar 1866 døde Mikadoen; og disse to Dødsfald fik en afgørende Betydning for Tingenes videre Forløb.

Den afdøde Shogun, der var barnløs, efterfulgtes af en Slægtning, som var en klog og erfaren Statsmand, og som hurtig indsaa, at Japans Ulykke baade indadtil og i den ydre Politik var dets to Regeringsmidtpunkter. I

Fig. 63. Kido Takeyoshi.
Hovedmanden for Lensvæsenets
Ophævelse (se S. 86).

Følge denne Indsigt nedlagde han da sit Embede som Shogun den 19de November 1867; og dermed ophørte dette Embede, der i Aarhundreder havde spillet saa stor en Rolle, at eksistere.

Samtidig mistede Iyeyasus Æt, Tokugawa, sin store Indflydelse i Statstyrelsen; og dermed var et af Omvæltningens mest betydningsfulde indre-politiske Omslag iværksat. Medens Revolutionerne i Europa har bestaaet i en Kamp mellem Samfundsklasser, er nemlig den japanske en Kamp mellem Adels-Ætter; og den øvrige Befolkning er kun berørt direkte for saa vidt som den enten hørte til den ene eller den anden Lensfyrstes Klan. Saa snart Tokugawa-Ætten var ophørt at beklæde Shogun-Embedet, kom da ogsaa ny Ætter i Skud i Japans Statsstyrelse og for øvrig i hele det offentlige Liv; og disse Ætter er især hjemmehørende i de sydlige Provinser.

Men det gik dog paa en ganske anden Maade med de sydlige Adelsslægters Politik end de fleste havde tænkt. Man skulde jo nemlig have ventet at disse Ætter, der havde været det konservative Mikadopartis Førere, vilde blive i det en Gang traadte Spor og navnlig iværksætte en hidsig Kamp mod enhver, der havde fremmed-venlige Følelser, og at de vilde lukke Japan igen, dersom de magtede det. Men nej. Den helt unge, 15-aarige Mikado, Mitsu Hito, der havde efterfulgt sin Fader i 1866, slog fuldstændig om tilligemed, eller vel nok stærkt tilskyndet af sine Raadgivere, de sydlige Lensfyrster og besluttede at reformere Japan. Den ny Regering paabegyndte derfor den Lovgivervirksomhed og den deraf nødvendiggjorte forandrede Administration, som i en Menneskealder har vendt op og ned paa saa mangfoldige Forhold og forvandlet det japanske Samfunds Fysionomi i en langt højere Grad, end den store franske Revolution ændrede Frankrigs og lidt efter lidt det øvrige Europa.

REVOLUTIONEN.

Da den sidste Shogun havde nedlagt Embedet, udstedte Mikadoen en Bekendtgørelse om, at han nu havde overtaget Regeringen i Japan. Men for at faa Forholdet til de europæiske Magter og de nordamerikanske Fristater bragt i Orden, overdrog Mikadoen disse udenrigske Forhandlinger til den afgaaede Shogun. Dette vakte imidlertid Mikadopartiets Misfornøjelse. De Mænd, der nu stod ved Statens Ror, saa ikke gerne, at en af deres Ætters Arvefjender, en Tokugawa, fik saa stor Meddelagtighed i den ny Kurs, og derfor bevægede de Mikadoen til at tilbagekalde sin Opfordring til den afgaaede Shogun. Som rimeligt er vakte dette hans og hans Tilhængeres Forbitrelse; thi de saa nu, at deres Planer var helt strandede. De havde gjort Regning paa, at Tokugawerne ogsaa under Mikado-Regeringen skulde faa den afgørende Indflydelse paa Sagerne Gang; og saa var det nu kommen saa vidt, at endog det eneste Hverv, der var bleven Klanen tildelt, skulde fravristes den af de hadske sydlige Klaner.

Shogunpartiet nægtede derfor Mikado-Regeringen Lydighed, og det kom til Krig.

Den begyndte morsomt nok. Mikadoen havde nemlig indbudt den afgaaede Shogun til at komme til sin Hovedstad Kioto, for at de dér kunde forhandle om Forligsvilkaarene, og Eks-Shogunen begav sig ogsaa paa Vej derhen. Men under sine Tilhængeres Pres lod han sig ledsage af 10,000 velbevæbnede Samurai; og dette Følgeskab af fjendtlige Soldater faldt Mikado-Regeringen en Smule tungt for Bystet. Den søgte derfor at spærre den indbudte Gæst Vejen og mødte ham med 1500 Mand, som i en 3 Dages Kamp ved Hjælp af europæisk Artilleri slog den langt større Oprørshær.

Eks-Shogunen maatte saa vende om og trække sig tilbage til Jeddo. hvorfra han senere blev forvist.

Med denne Sejr havde Regeringen faaet fri Banc for sine Planer; og allerede i Februnr 1868 knndgjorde den da for de fremmede Magter, at Mikadoen nu havde overtaget Styret i Japan; og i Marts

modtog Mikadoen Gesandterne i højtidelig Audiens.

Dermed var der sat Streg under Bestræbelserne for en ny Kurs i Japan; thi Mikadoen havde i ca 1200 Aar blot været en

Topfigur i Samfundet og i ethvert Fald i flere Aarhundreder sat ud af Samkvem med andre under det Paa-skud, at han var for ophøj- et og hellig til at kunne befatte sig med almen-menneskelige Fore- taender; nu derimod stille- de har sig aa- benlyst i Ræk- ke med euro- pæiske Monar- ker, hævdede sin Ligeberetti-

Fig. 64. Mikadoen Mutso Hito.

gelse med dem men indrømmede samtidig, at han heller ikke var noget mere, hvor meget Regeringen end i den indre Politik fastholder hans Guddommelighed.

Med Hensyn til Landets Styrelse var en af de første Reformers Oprettelsen af en foreløbig Regering med 8 Ministerier; og for at tilkendegive den ny Kurs tydelig nok blev Regeringens Sæde forlagt

fra Kioto, hvor Mikadoerne havde boet lige siden 794 e. Kr. og oplevet alle Omskiftelser i deres Myndighed lige fra en meget stor Magtfuldkommenhed til en næsten helt intetsigende. I Stedet for Kioto valgtes da Jeddo til Hovedstad. Dér havde Iyeyasu og hans Efterfølgere skabt en japansk Storhedstid; dér var Stedet for den ny Tids Mænd. Det gamle Navn Jeddo blev dog ombyttet med et nyt, Tokio: den østlige Hovedstad.

Dermed var »Oplysningens Tidsalder«, som Japanerne kalder Tiden fra Jan. 1868, indledet paa en meget demonstrativ Maade og tydeligt for enhver.

Allerede et halvt Aar inden Residensen blev flyttet fra Kioto, havde Mikadoen erklæret, at der skulde oprettes en raadgivende Forsamling, at alle taabelige, gammeldags Sædvaner skulde opgives, og at Kundskaber og Dygtighed skulde erhverves ved omfattende Studier hele Jorden rundt, overalt hvor der var noget at lære.

Hen paa Aaret traadte da ogsaa den raadgivende Forsamling sammen, idet hver Lensfyrste sendte en Repræsentant for sit Len. Men det var en meget konservativ Forsamling. Da der stemtes om Afskaffelsen af Hara-Kiri, faldt der saaledes kun 3 Ja imod 200 Nej og 6 »Stemmer ikkè«; og et Forslag om, at Samurai for Fremtiden ikke skulde bære Sværd, blev forkastet enstemmig af den 213 Mand talrige Forsamling. Regeringen opløste den derfor hurtig.

Ganske anderledes Held var der med de sociale Reformere, der skabte et helt nyt Japan, hvad Samfundsklasserne angaar. At der paa dette Omraade maatte ske noget, var en given Ting. Da Shogunatet ophørte, var jo nemlig den Tap borte, om hvilken Iyeyasu havde ladet alt i Samfundet dreje sig (se Side 38). Det foregivne Lensforhold var ramlet sammen; thi Mikadoens »første Vasal« og alle Ridderes øverste »Lensherre« var ikke mere. Nu var det Mikadoen, der, i ethvert Fald formelt, stod i Spidsen; og for at Regeringsmyndigheden virkelig kunde samles paa ét Sted, maatte alle de mere eller mindre selvstændige Fyrster fraskrive sig deres Særretigheder baade de, som de lovlig havde, og de, som de ved Shogunernes Svækkelse i Tidens Løb havde tilvundet sig.

Samuraistanden, der var langt kraftigere og talte mange flere fremragende Mænd end den af aarelangt Velleavnede svækkede Lensadel, søgte ogsaa og med god Grund at skubbe Vognen den Vej. For Samurajerne gjaldt det nemlig om nu at komme frem i første Linie som Mikadoens Raadgivere i Regeringen og som de øverste Administratorer rundt om i Landet; og skulde dette lykkes, maatte Lensadelen skydes til Side.

Fig. 65. Okubo Toshimichi.
Ophavsmanden til Resi-
densens Flytning.

Under stærkt Tryk af de mest revolutionære Samurai i de sydlige Landsdele var det da, at Lensfyrsterne foreslog Mikadoen helt at ophæve den gamle, af Iyeyasu stiftede Samfundsorden.

Først tilbød nogle faa mere betydningsfulde Lensfyrster Mikadoen, at Staten, deres Ejendom og Undergivne; og deres Eksempel blev hurtig fulgt af andre, saaledes at inden ret længe næsten enhver Daimio havde opgivet sit »Len«. Saaledes tilintetgjordes med ét Slag det gamle Lensvæsen eller rettere Iyeyasus Politistat.

Som en ringe Erstatning for Opgivelsen af al deres Ejendom fik Lensfyrsterne en Sum Penge, hvis Renter i Følge Beregning kunde give dem $\frac{1}{10}$ af deres hidtidige aarlige Indkomster, desuden blev de

løst for deres Forpligtelser overfor deres Samurai, som Staten ligeledes affandt sig med ved en Pengesum til hver Familie.

En anden Indrømmelse, som man gjorde Daimioerne, fik mindre Betydning, fordi den af naturlige Grunde hurtig traadte ud af Kraft. Det blev dem nemlig forbeholdt, at de fortrinsvis skulde udnævnes til Statholdere i de Provinser, som Landet administrativt skulde deles i; men de viste sig meget tidlig for uduelige til at bestride Embedernes Forretninger, og derfor traadte Eks-Samurai i deres Sted.

I Stedet for den gamle Klasseinddeling fik enhver Borger lige Ret med enhver anden. Adgangen til alle Stillinger i Samfundet blev aaben for enhver, der havde de nødvendige Kvalifikationer f. Eks. godtgjort ved Eks-

aminer. Selv de tidligere udskudte »urene« og »uærlige« fik lige Borgerret med alle de andre.

Ogsaa det økonomiske Livs Former ændredes fuldstændig. Bønderne blev faktisk Ejere af deres Jord med Ret til at handle med den og bruge den efter eget Forgodtbefindende, om end Staten formelt blev den egenlige Ejendomsbesidder, hvad Staten jo for øvrig ogsaa er i et vest-europæisk Samfund. Haandværkerne fik for deres Part fuldkommen Erhvervsfrihed, og Lavstvangen ophævedes; de Handlendes Stilling blev ligeledes forbedret. I allé Virksomheder fik den enkelte Person, Individet, en ganske anden Selvstændighed end tidligere; og »Familien«, som indtil da havde været alt Erhvervslivs Enhed, mistede sit ubrydelige Sammenhold. At »Familien«

Fig. 66. Daimio før Omvæltningen.

alligevel bestandig spiller en meget stor Rolle og har en ganske anden erhvervsmæssig Betydning end Individet, der endnu neppe kan eksistere udenfor sin »Familie«, er ikke Lovenes Skyld, men kommer af, at Befolkningen ikke har evnet at følge med i den af Regeringen foraarsagede Udvikling. Særlig iblandt Bønderne er Individet endnu hverken økonomisk selvstændigt eller i Besiddelse af Initiativ; og deres Grundbesiddelse er dem nærmest en Pligt, de føler den ikke som en nyerhvervet Rettighed.

Ligesom Regeringen saaledes søgte at indføre vesteuropæiske Samfundsforhold, indrettede den ogsaa Landets Styrelse efter Vesteuropas Mønster; og foreløbig oprettedes der et Statsraad og et raadgivende Senat, hvert med sin Myndighed ved Siden af Ministerierne; og hele Landet inddeltes i Provinser med Statholdere og underordnede Embedsmænd ganske som i Europa.

Med Hensyn til de religiøse Forhold tog man derimod ikke sin Tilflugt til Europa men reformerede alligevel grundig nok.

En ret naturlig Følge af, at Mikadoen nu var kommen til Magten igen, var, at ogsaa den Religion, Shintolæren, i Følge hvilken han var en guddommelig Personlighed, blev ophøjet til Statsreligion. Den havde i Aarhundreder haft sit egentlige Tilhold ved Mikadohoffet i Kioto, hvor et højfornemt »Præsteskab« hægede om den. Det var da blot rimeligt, at den fulgte Kejseren til Tokio og forfremmedes til det hele Samfunds officielle Livsanskuelse.

Buddaismen var den ny Regering derimod haard ved. De buddaistiske Præster og særlig Klostermunkene havde mangan Gang spillet en Rolle i de politiske Intriger; og for en ung, fremskridtsvenlig Regering var en mægtig og rig Gejstlighed som den buddaistiske ikke meget bekvem. Derfor fratog Regeringen den dens Ejendomme saavel som Templernes Jord, og mange Gudebilleder blev ødelagt, og de store og smukke Klokker blev støbt om til Kanoner eller solgt som gammelt Metal. Tiggermunke-Ordenerne blev endvidere opløst, og deres Medlemmer maatte anlægge borgerlig Dragt og fik Tilladelse til at gifte sig og at spise Kød.

Da Buddaismen tidligere officielt var bleven støttet baade af Shogunerne og Mikadoerne, der desuden gjaldt for den buddaistiske

Fig. 67. En Provins-Statholder.

Kirkes Øverste, vakte Regeringens pludselig Omslag imidlertid megen Forvirring og Bestyrtelse, som dog senere har sat sig.

Endnu mere voldsom end mod Buddaismen var Regeringen overfor Kristendommen. Skønt den var bleven fuldstændig forbudt under Livsstraf i 1641, holdt der sig nemlig alligevel hist og her nogle smaa Menigheder; og i 1865 fandt man en af disse i Omegnen af Nagasaki. Og den blev ikke blidt behandlet. Dens Medlemmer fik

Valget imellem at opgive deres Tro eller at blive sendt til andre Egne spredt fra hinanden og borte fra deres Ejendom. Og man var grundig i sin Undersøgelse. Enhver mistænkt maatte, til Vidnesbyrd om at han havde den rette Tro, overfor Statens Embedsmænd fornægte Kristendommen og til yderligere Tegn trampe paa et Krucifiks med Kristusbilledet. Selv smaa Børn, der ikke kunde staa paa Benene, maatte sværge, idet Mødrene løftede dem ned og stillede dem paa Korset.

Og den reformvenlige Regering var til at begynde med ikke blidere end Shogunregeringen saaledes havde været; thi i 1868 udstedtes der en Forord-

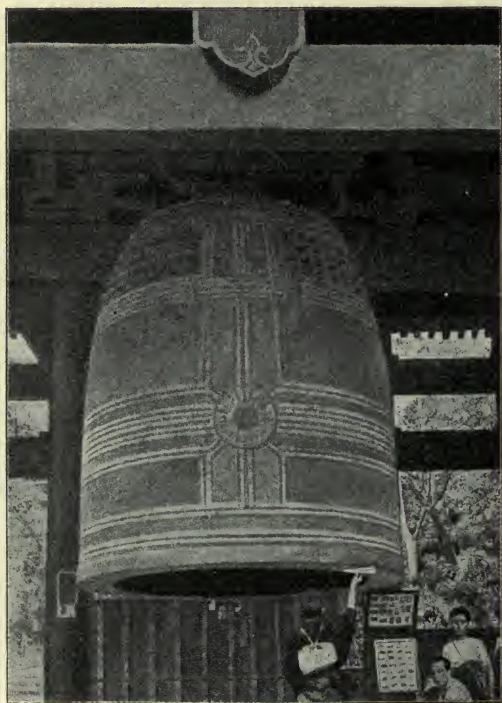

Fig. 68. Klokke.

ning, hvori det hedder: »Den onde Sekt, der kaldes Kristendommen, er strængt forbudt. Mistænkelige Personer skal anmeldes til de rette vedkommende Embedsmænd, og der vil blive udbetalt Belønninger [for Angivelsen]«.

Senere har dog Regeringen tilbagekaldt denne Bestemmelse, og Shintolæren er ikke længer Statsreligion, og fuldstændig Religionsfrihed er indført.

Alligevel har Kristendommen neppe synderlig Udsigt til Fremgang i Japan. I ethvert Fald siger en engelsk Gejstlig i en Bog, der udkom 1900, at Japanerne først maatte opgive deres Ligegyldighed for

religiøse Anliggender, og at de desuden maatte komme til at forstaa, at der ikke er nogen Modstrid imellem Troskaben overfor Kristus og overfor Mikadoen, [hvem Japanerne bestandig betragter som det store Mønster for Menneskers Liv], og heller ikke imellem Biblens Bud om at forlade Fader og Moder og følge Kristus, og den japan-ske Tanke, at Børnene skylder deres Forældre ubetinget Lydighed i alt. Og til dette kommer yderligere mange kristnes slette Levned og deres indbyrdes Stridigheder.

Japanerne ser paa deres Side heller ikke lyst paa Kristendommens Fremtid iblandt dem. De siger for Eksempel, at Biblen ganske sikkert paabyder Menneskene at leve smukt, men de kristne Europæere følger ikke dens Forskrifter. Og blandt meget andet er det dem paafaldende, at Regeringer, der bekæmper kristne Trossamfund, som i Tyskland under »Kulturkampen« eller i Frankrig i vore Dage, kan være saa ivrige for at støtte ganske de samme Trossamfunds Missionering i fremmede Folkeslag. Det er dem heller ikke ganske klart, hvorledes de samme Magter, der sender Kanonbaade og store Krigsskibe til Japan for at blande sig i Landets egne Stridigheder, desuden kan sende Missionærer med Fredens Evangelium. Endelig har de den Opfattelse, at det ikke er Kristendommen, som Europa og Amerika kan takke for deres Storhed i Nutiden. Som Følge deraf har de saa godt som ganske ladt Europas Religion i Stikken. Og dette er en af de aller ejendommeligste Tildragelser i Japans nyeste Historie og vistnok helt enestaaende i alle Tiders. Det er nemlig hidtil bestandig gaaet saadan, at et Folk, der har antaget et andet Folks Kultur, er begyndt med dettes Religion og saa i dens Kølvand har faaet, hvad der iøvrig var at lære; men i Japan har man tvertimod holdt sine Læreres Religion helt borte fra sig, medens man med den yderste Iver ind sugede hvad andet, der var at tilegne sig.

Da Japanerne fra ældgammel Tid er et Krigerfolk og da de hurtigt erfarede, at Europas og Amerikas militære Overlegenhed Gang paa Gang bragte dem Ydmygelser, er det let forstaaeligt, at de straks havde deres Opmærksomhed henvendt paa Organisationen af en moderne Hær og Flaade. Det var Vilkaaret for deres Selvstændighed som Folk.

Med Hæren begyndte de allerede 1869 og tog den Gang Frankrig til Mønster. De indførte almindelig Værnepligt, og enhver vaabenfør Mand maatte i Rullen, først tre Aar i Linien, derpaa to Aar i første Reserve, saa atter to Aar i anden Reserve og Resten af Tiden i et Landeværn. Uniformerne blev europæiske; og de gammeldags tunge Rustninger med al deres Stads kom paa Pulterkammeret (se Fig. 69 og 70). Og nu har Japan en stor, kampdygtig Hær vel nærmest paavirket af preusisk Indflydelse. I 1900 talte den efter en Opgørelse 640 000 Mand, hvoraf 204 000 var Reserve og 99 000 Grænsevagter; og selv om Tallet maaske nok er lovlig stort, saa er dog Japan siden 1869 gaaet saadan frem i militær Henseende, at det ubetinget har en større og bedre Hær end nogen europæisk Stor-

magt, Rusland indbefattet, kan stille paa Benene i Østasien. Til Forsvar for Japan er den da formentlig mere end stærk nok; og ved Flaadens Hjælp kan den komme til at spille en Hovedrolle i Forviklinger paa Fastlandet.

Flaaden grundlagde Japanerne i 1870; og ud fra deres grun-

Fig. 69. Krieger i Rustning.

dige Viden om de forskellige førende Lande tog de i denne Sag England til Forbillede. Tilsyneladende var det dem langt mere fremmed at være Sømænd end Krigere til Lands; thi efter at Shogunen lukkede for Omverdenen i 1641 og forbød at Skibstypen forbedredes, var efterhaanden Flaaden sygnet næsten helt hen. Men i ældre Tid havde Japanerne været store Sømænd. De havde ofte

med deres Sørøveri gjort Østasiens Farvande usikre, og baade paa Kinas og Koreas Kyster havde de gjort Strandhugst, saa den kinesiske Regering endog en Tid lang lod et »Læbælte« langs Kysten være ubeboet. Lensfyrsterne og Shogunregeringen havde ogsaa haft deres Krigsskibe, som ret ofte spillede en Rolle i Æt-Fejderne. Var Japanerne uden militær Dygtighed til Søs i Tokugawa-Tiden, saa var det da alligevel ikke noget helt nyt de tog sig paa, da de grundede en moderne Flaade. Og det vilde ellers heller ikke være let

Fig. 70. Soldater i Snevejr.

at forstaa, at de saa hurtig kunde naa, hvad de har præsteret. Den japanske Flaade havde nemlig i 1901 ca. 28 500 Mand Besætning og Skoler for Officerers og det øvrige Mandskabs Uddannelse og egne Værfter. Og Skibenes Antal var 70 foruden 54 Torpedobaade; og tilsammen havde de 1164 Kanoner.

Med den Hær og Flaade, som Japan i Øjeblikket kan stille paa Benene, er det da naaet et af de Maal, det tidlig satte sig, da Reformerne begyndte, nemlig at blive Østasiens Stormagt; og i Forsvarsforbund med England er det saa stærkt, at der skal en meget omfattende Sammenslutning af andre Magter til at holde

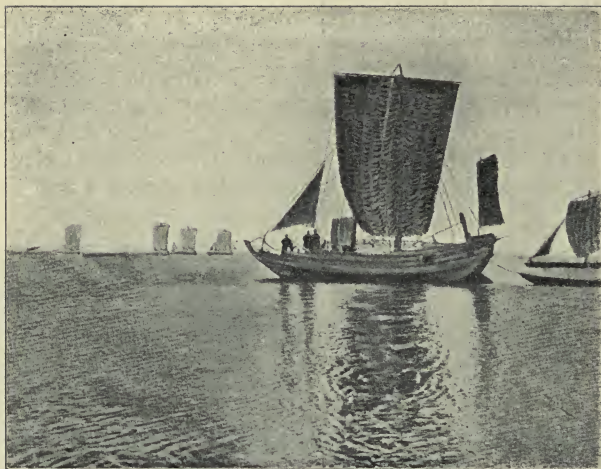

Fig. 71. Djunkte.

det Stangen. — Paa det borgerlige Livs-Område regnede det bogstavelig med Reformen paa Regeringens Initiativ.

Allerede 1869 byggedes den første Telegraflinie, og i 1871 knyttede det store nordiske Telegrafskab Forbindelsen med Fastlandet ved et Ka-

bel til Asien. Og i 1900 havde Japan omtrent 100 Mill. Km. Traad og der udvekslede $14\frac{1}{2}$ Mill. Telegrammer.

I 1870 paabegyndtes den første Jærnbane, en lille Stump fra Tokio til dens Havnestad Jokohama; og den blev aabnet 1872. Og nu har Japan, trods de mange Hinder i dets bjergfulde Terræn og dets Floder, der efter Snemeltning og Regnfald svulmer over alle Bredder, et Næt af Jærnveje, der i 1901 tilsammen var 8164 Km. eller over 1000 Mil. Med den billige Arbejdskraft, der staar til Raadighed, er de anlagt uden særlig store Omkostninger; og de betaler sig ganske godt, trods Billetternes overordenlige Prisbillighed. Paa de lange Linier medfører Toget Sovevogne og Spisesale, medens der paa kortere Strækninger kan faas »Frokostkurve« ganske som hos os.

I 1871 indførtes et europæisk Møntsystem, men senere i 1897 ændredes det. Der er nu Guldmøntfod, og Pengestykkerne præges i Guld, Sølv, Nikkel og Kobber, men hovedsagelig benyttes dog Seddelpenge. 1 Yen, der er lig 1 Kr. 86 Øre, deles

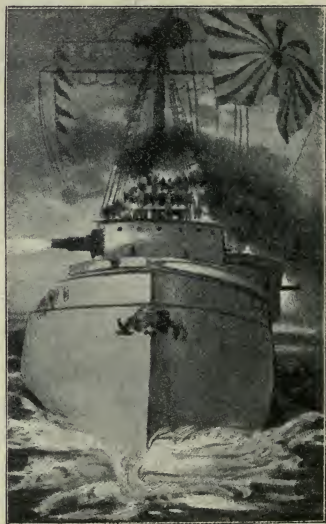

Fig. 72. Japansk Krigsskib.

i 100 Sen hver paa 10 Rin; men der regnes med endnu mindre Værdier, nemlig $\frac{1}{10}$ Rin (1 Mo), $\frac{1}{100}$ Rin (1 Shu) og $\frac{1}{1000}$ Rin (1 Kotsu eller knap $\frac{1}{500}$ Øre), hvoraf man bl. a. ser, at europæisk »Smaaamønt« rækker temmelig langt i Japan.

I 1872 gennemførtes flere betydningsfulde Reformers.

I Stedet for de gammeldags Sejlskibe, Djunkerne, byggedes der store Dampere, af hvilke en gjorde sin første Tur til Nordamerika og senere en anden besejlede Europa. Nu er der flere betydelige Damskibsselskaber, af hvilke det største har over 80 Fartøjer; og de optager med Dygtighed Konkurrencen med de europæiske og amerikanske Selskabers Skibe. Paa Formosa havde for Eksempel engelske Dampere 86% af Fragten i 1896, men nu er en japansk Linie den overlegne.

Det gammeldags Postvæsen ophævedes ogsaa i 1872, og Frimærkesystemet indførtes; og i 1879 tiltraadte Japan Verdenspostforeningen. Nu er Postforsendelser billigere end noget andet Sted, thi et Brev gaar i Indlandet for 3 Sen eller godt 5 Øre. Forsendelsernes Tal er da ogsaa betydeligt. I 1900 besøragedes nemlig godt 725 Mill. indenrigske og 10 Mill. udenrigske Sendinger.

Endvidere fik Japan i 1872 et nyt Politi, som dog siden er forandret flere Gange.

Det vigtigste ny i det Aar var dog, hvad der blev gjort for Folkets Opdragelse lige fra den laveste til den højeste.

I Middelalderen havde Opdragelsen været i de buddaistiske Præsters Hænder. Templerne var Skoler, og Undervisningen drejede sig om buddaistiske Lærdomme. Med Iyeyasu kom der et Omslag (se S. 78), idet han satte Konfucianismen i Højsædet; de klassiske, kinesiske Skrifter blev nu terpet, til Eleverne kunde dem udenad, ganske som i Kina. Men ved Siden af fik dog ogsaa Japans Historie og Literatur noget Raaderum. Det var imidlertid væsentlig Krigerstandens Børn, der søgte til Skolerne, i ethvert Fald i Tokugawa-Periodens ældste Tid. Senere oprettedes der private Undervisningsanstalter for den jævne Befolknings Børn.

I 1872 tog man alvorlig fat. Der indførtes Folkeskoler, nærmest efter amerikansk Mønster, og særlige Pigeskoler. Og siden da har man bestandig bestræbt sig for at forbedre Undervisningen og Skolearbejdets Ordning; og i 1900 var der ialt af alle Arter Skoler 28 421 med 92 963 Lærere og 4 227 341 Elever. Blandt de Fag, der særlig lægges Vægt paa, er Anstandsøvelser, Tegning og Arbejder i Træ og Pap, hvorved Japanerne aabenbarer deres højt udviklede Kultur, hvad Kunst og Formsans angaar.

Samtidig med Indførelsen af Folkeskolerne grundlagdes ogsaa det første Seminarium; og allerede 1878 fandtes der 101 med 6841 Lærere og 617 Lærerinder; senere er dog Antallet gaaet tilbage.

Endelig oprettedes i 1872 et Universitet i Tokio; og med stor Kløgt tog man sine Lærere fra de mest fremragende Universiteter i

Europa og Amerika. Senere er der kommen et i Kioto og i 1901 et særlig for Kvinder i Tokio.

Var Reformerne i 1872 betydelige, saa var dog det, der skete i 1873 endnu mere revolutionært; og det maa isne ned ad Ryggen paa de fleste i et Land, hvor man ikke har kunnet indføre det franske Maal-System, fordi gamle Folk ikke kan lære at omsætte Alen i Meter. Japans Regering tog nemlig i 1873 det umaadelige Skridt at erstatte deres hidtidige Tidsinddeling efter Maanen, paa kinesisk Vis, med den vesteuropæiske efter Solen; og de kom derved med ét Slag endog forud for Rusland, hvis Kalender jo er mere fejlfuld end den vesteuropæiske. Og Forandringen, som ramte det hele Folk, var i aller højeste Grad indgribende i en 1vers daglige Liv, thi ikke alene Aarets og Maanedernes Længde blev en anden, men ogsaa Ugen og Nytaarets og Aarstidernes Indtræden, og tillige forandrede Døgnets Inddeling i Klokkeslet i den Grad, at det ny var helt omvendt af det tilvante gammeldags.

Før 1873 var Maanederne virkelige Maaneder svarende til Maanens Omløbstid, og Aaret bestod almindeligvis af 12; kun indskød man engang imellem en Skud-Maaned, saa der blev 13. Ellers vilde det ny Aar begynde for tidligt. Det ny Aar indtraf dog ikke paa en bestemt Dag, men i Slutningen af vor Januar eller Begyndelsen af Februar; og det betragtedes som Foraarets Indtog uden Hensyn til Vejret. Uger som vore havde man slet ikke; og Døgnets Timer blev talt helt bagvendt, idet man som nævnt S. 58 begyndte med Kl. 9 svarende til vort Kl. 12 og derfra talte til Kl. 8 svarende til vort Kl. 2. osv., indtil man standsede ved Kl. 4 svarende til vort Kl. 10. En japansk Time var altsaa lig med 2 af vore, og de taltes »bagvendt«. Minutter havde de derimod ikke, og Timerne var ikke lige lange, men om Sommeren var Nattens kortere end Dagens, om Vinteren omvendt.

Hele dette Kalender-System var det Regeringen væltede overende og erstattede med Europas, og desuden indførtes Søndagen som Hviledag.

Naturligvis er dog en saa indgribende Reform ikke trængt helt igennem. Hos os regnede man jo med Mark og Skilling længe efter, at vi havde Kroner og Ører, ja Toldvæsenet er endnu ikke videre end ved det gamle, forladte Møntsystem. Det er da heller ikke til at falde i Staver over, at Folkets brede Lag, særlig Bønderne, i Japan endnu benytter den gammelkendte Tidsinddeling og afpasser deres Arbejde efter den, som det har været Skik i Aarhundreder.

Et andet Omraade, som i 1873 var Genstand for Regeringens Omsigt, var Retsvæsenet. Ogsaa det blev europæiseret særlig efter franske Sædvaner. Siden da er der dog gentagne Gange foretaget Ændringer, saaledes at Japan har et i alt væsentlig europæisk Retsvæsen, hvad der naturligvis er forbløffende hos et Folk, hvis hele Tankegang er saa vidt forskellig fra vor. Paa det strafferetlige Om-

raade har de for Eksempel kunnet gøre Springet fra Anvendelsen af legemlig Tortur til betingede Straffedomme.

I de seneste Aar er der imidlertid kommen en Reaktion imod de alt for »europæiske Love«, som blandt andet hviler paa Anerkendelsen af Individet som juridisk Person, medens man i Japan fra gammel Tid er vant til at betragte Familien som retslig Person. Og dette er i egenligste Forstand et Tilbageskridt, eftersom det er et af den fremskridende Udviklings Kendetegn, at Individualiseringen gaar dybere og dybere ned, saa at Enerne bliver bestandig mindre Dele af det store Hele.

Samtidig med, at Regeringen ved Love indførte meget nyt i Japan i Begyndelsen af 70-erne, sivede der ogsaa ad anden Vej mange ny Skikke ind. Man anlagde for Eksempel europæisk Dragt; og Mikadoen gik i Spidsen. Som sine europæiske Kollégaer gav han Audienser, tog Del i Revuer og Fester, kørte om i Hovedstaden uden at lade sig hylde som en Gud; og Kejserinden fulgte hans Eksempel og klædte sig i Pariser-Rober. Og fra Kejserparret bredte den europæiske Dragt sig til Hoffet og Embedsmændene og de Handlende, der stod i livlig Forbindelse med Europæerne; for Embedsmænds Vedkommende er det tvungent, naar de er i Funktion.

Efter 1873 var der saa nogle Aars forholdsvis Ro over Regeringen; men i 1876 tog den paany energisk fat, denne Gang dog med at fjerne en gammel Sædvane og bringe endelig Orden paa en Levning fra Lenstiden. De forhenværende Samurai bar nemlig endnu deres to Sværd, og, hvad der trykkede Regeringen adskillig mere, de kostede svært mange Penge paa Grund af de Pensioner, der var tildelt dem ved den ny Samfundsordens Indførelse. I 1876 besluttede derfor Regeringen at tvinge dem alle til at modtage en Sum én Gang for alle og desuden til Tegn paa, at Samurai nu ikke var mere, at forbyde dem at bære Sværd, med mindre de var Soldater i den ny Hær. Dette vakte imidlertid manges Forbitrelse; og særlig i Provinsen Satsuma mod sydvest, det urolige Hjørne lige siden Amerikanerne viste sig i 1853, rejstes der en Storm af Rasceri, og der blev gjort Oprør mod Mikadoen. Dets Fører var en af Japans betydeligste Mænd, Saigo, tidligere Samurai og indtil 1876 en ivrig Reformven, der endog havde haft Sæde i et af Ministerierne. Efter en langvarig Kamp undertrykte Regeringstropperne dog Oprøret i 1878; og Saigo, der havde trukket sig tilbage til en sidste Stilling med nogle faa Trofaste, lod en Ven afhugge sit Hoved, hvorpaa alle hans Mænd begik Harakiri og saaledes fulgte ham i Døden. Den sejrende Hærs Ældste lod kort efter hans Lig opsøge, vadskede selv den døde Oprørers Hoved og lod ham begrave under store Æresbevisninger.

Efter Undertrykkelsen af denne Opstand havde Regeringen paa ny fri Bane for sine Fremskridtsideer; og i 1878 iværksatte den en meget betydningsfuld Foranstaltning. Der indførtes nemlig raad-

givende Provinsforsamlinger fremgaaede af Befolkningens Valg. Og det var blot en Overgangsform til en endnu grundigere Ændring i Statsstyrelsen, og skulde forberede Folket til en konstitutionel Forfatning. Saa hurtig har imidlertid Japanerne kunnet tilegne sig eller dog i hvert Fald i Tanken forsone sig med helt nymodens europæiske Statsstyreformer, at Regeringen allerede i 1880 lovede, at en konstitutionel Forfatning skulde træde i Kraft inden 10 Aars Forløb; og det blev ikke et tomt Løfte. Den 11te Februar 1889 udstedtes nemlig en Grundlov, især udarbejdet af Grev Ito, Japans betydeligste nulevende Statsmand; og den 29de November 1890 aabnedes Japans første Rigsdag.

Foreløbig er dog Forfatningen i høj Grad aristokratisk-kejserlig.

Fig. 73. Ito Hirobumi.

Mikadoen har den udøvende Magt. Han afgør Hærens og Flaadens Organisation og Størrelse i Fredstid og træffer Afgørelserne angaaende Civilforvaltningen og Embedsmændenes Løn. Ved hans Side staar der et Ministerium paa 9 Medlemmer. Den lovgivende Myndighed er hos Rigsdagen, der bestaar af Landsting og Folketing. I Landstinget sidder alle mandlige, myndige Medlemmer af Kejserhuset, alle Fyrster og Markier*), der er fyldt 25 Aar og en Femtedel af den lavere Adel, valgte paa 7 Aar af deres Standsfæller; d. e. ialt 139 Repræsentanter for Adelen. Desuden vælger de højest beskattede Borgere i hvert Amt tilsammen 44 Landstingsmænd, og endelig kan Kejseren paa Livstid udnævne saa mange Medlemmer, at de sammen med de folkevalgte

er lige saa mange som alle Adelen Repræsentanter. Folketinget fremgaar derimod af Befolkningens Valg, og Medlemmerne vælges paa 4 Aar. Stemmeret har enhver Mand over 25 Aar, saafremt han betaler en direkte Skat paa mindst 15 Yen eller omtrent 28 Kr. Baade Landstingets og Folketingets Formand udnævnes af Mikadoen.

En Forfatning som denne er jo langt fra saa demokratisk som de vesteuropæiske, særlig ikke som Englands; men der har allerede længe været Krav oppe om Indførelsen af Folketingsparlamentarismen. Oppositionen er især ilde stemt over, at det er Mændene fra de sydlige Egne, de, der hidførte hele Omvæltningen, der saa godt

*) Der oprettedes en ny Adel i 1884.

som udelukkende sidder inde med Magten baade i Ministeriet og i de højeste militære og civile Stillinger. Men det er ikke Befolkningens brede Lag, der fører an i denne Forfatningskamp. Langt den overvejende Del af alle Folketingsmandaterne er i Hænderne paa Efterkommere af Samurai-Standen. Det er endnu den, der giver Tonen an i Japan, især i alle Fremskridtsbestræbelserne.

NÆRINGSVEJENE I NUTIDEN.

Samtidig med at Japans Statsstyrelse reformeredes saa grundig og europæiske Samfærdsmidler og Samtalemidler blev indført, forandredes ogsaa de borgerlige Erhverv. Men medens nogle Erhvervs-

Fig. 74. Rismark.

grene blev helt forvandlede og andre stærkt omdannede, er der ogsaa nogle, som indtil Datum har holdt sig i alt væsenligt uforandrede.

Foreløbig er saaledes hele Europæiseringen gaaet næsten sporeløst over Hovedet paa Japans vigtigste Erhverv Landbruget. Dette kommer formentlig hovedsagelig af, at Bønder næsten altid er meget konservativt anlagte, saa der skal lang Tid og stærke Tilskyndelser til at faa dem til at forlade deres en Gang tilvante Arbejdsmaade. Men desuden har Japanerne ikke saa overmaade meget at lære af Europa paa dette Omraade som i andre Henseender. Det japanske Landbrug er nemlig i mange Retninger fortræffeligt og har været det

i Aarhundreder, medens det samtidig stod meget skralt til med det europæiske.

Som saa meget andet er Landbruget kommen fra Kina; og det har i Aarhundreder været Japans Hovednæringsvej. I den egenlige Lenstid forstyrredes dog Bondens Arbejde alt for ofte af de evindelige Krige; men da Iyeyasu havde bragt Fred til Veje og indført sit »Lensvæsen« ㊦: Politistaten, begyndte der en Opløbstren i Bondens Virke. Regeringen søgte direkte at ophjælpe Landbruget, og Freden gjorde indirekte sit, saaledes at Japans Jord nu kan brødføde en uhyre Befolkning paa et ganske ringe Kulturland.

Det er nemlig langt fra, at hele Japan eller blot en overvejende Del er Agerland. Tvertimod. Den allerstørste Del er for bjergfuldt og ligger hen med Skov eller Hara eller Ødemarker og kun $12\frac{0}{100}$ eller $\frac{1}{8}$ af det egenlige Japan er Agerjord. Men disse ca. 600 □ Mil Kulturland, et Areal ikke meget større end Danmarks Agerland, kan brødføde over 44 Millioner Mennesker.

Dette Resultat er saa meget mere beundringsværdigt, fordi Jordbunden egentlig ikke er særlig frugtbar. Det er et gunstigt Klima, sommervarmt og fugtigt, i Forbindelse med den mest pinlig omhyggelige Anspændelse af Agerdyrkerens Evner, der har ført til det overraskende Resultat. Men i Tidens Løb er da ogsaa Japans Jord kommen i en saadan Drift, at den gennemgaende dyrkes som Havejord i Nærheden af europæiske Storbyer. Og allevegne, hvor det kan lade sig gøre, er Jordbunden nivelleret saaledes, at Markerne er ganske flade men den ene hævet lidt over den anden og skilt fra den ved en lav Balk. Derved opnaas, at de kan sættes under Vand. Og det er ikke alene det af Naturen nogenlunde jævne Land, Japannerne saaledes overrisler, men med stor Flid har de mange Steder tildannet de lavere Bjergskrænter som store Trapper, for at de vandrette Flader kunde blive brugbar Jord. Naturligvis har de ogsaa efter bedste Evne reguleret Vandløbene og gennemsat Markerne med et Net af Kanaler, hvori det frugtbargørende Vand ledes til Anvendelsesstederne. Og da baade Kanal anlæggene og Landskabets Nivelering og Terrassering kræver store Omkostninger, har Bønderne sluttet sig sammen og udført i Fællesskab, hvad der oversteg den Enkeltes Evne.

Hvor man end kommer i de lave Egne, ligger der da Mark ved Mark, men hver Mand har kun en ringe Stump. Herregaarde, som vi kender dem, findes slet ikke; og vore jævnt store Bondegaarde vilde, om de laa i Japan, være Storbrug. Jorden er nemlig i saa høj Grad udstykket, at det gennemsnitlige Brug kun er ca. $1\frac{1}{2}$ Td. Land. Men paa saadanne smaa Klatter Jord, der i Almindelighed dyrkes af Bonden og hans Kone og Børn, kan en Familie eksistere, endda til Trods for at der betales en rundelig Skat paa $3-5\frac{0}{100}$ af Udbyttets Værdi.

Avlsredskaberne er ganske gammeldags. Der pløjes med en Plov, som omtrentlig ligner den, Ægypterne anvendte paa Faraoner-

nes Tid; og den trækkes langsommeligt af Køer eller smaa Heste. Meget mere end Ploven anvendes dog Hakke og Spade. Endnu mere betegnende for den gammeldags Metode er det, at man slet ikke benytter Vogne til Transport til og fra Marken, men selv bærer Alt.

Til Gengæld for Redskabernes Ufuldkommenhed, er deres Anvendelse og hele Jordbehandlingen saa meget fortræffeligere. Gødning bruges i stor Omfang og vælges med megen Skønsomhed. Betegnende er det desuden, at Radsaaning har været kendt og anvendt fra gammel Tid.

Fig. 75. Japanske Bønder ved Indavlingen.

Den vigtigste Plante i det japanske Landbrug er Ris, som dyrkes i over 200 Varieteter og giver et meget bedre Korn end de kinesiske Sorter, hvorfor ogsaa Japan udfører fine Kvaliteter til Kina og til Gengæld modtager Sekunda-Varer derfra.

En Betingelse for at Risen skal kunne lykkes, er at Markerne kan overrisles, men den giver da ogsaa paa god Jordbund ca. 100 Korn paa hver Plante. Den saas i Slutningen af April eller Begyndelsen af Maj, og en Maanedstid senere udprikles de unge Planter i Dyndet i de overrislede Marker, som man ser det paa Fig. 13 og 74. Som Regel giver Markerne kun én Afgrøde af Ris; men i de sydligere, milde Egne kan der dog høstes to Gange; ellers tages

der et Efterslæt af Byg eller Hvede eller Ærter, Boghvede, Hamp o. a. Paa Jorder, som ikke kan overrisles, »tørre Marker«, dyrkes af Kornsorter en daarlig Sort Ris, og desuden Byg, Hvede og Hirse derimod ikke Rug og Havre.

Foruden de egenlige Kornsorter dyrkes der dog ogsaa en Mængde andre Næringsplanter; og da Jorden er i saa god Drift, har man paa de japanske Marker, baade hvad vi plejer at finde i Køkkenhaven og Frugthaven.

Blandt »Køkkenurterne« er især mange Slags Bønner fremtrædende. Desuden dyrkes Soyabønnen (*Glycine hispida*), Hestebønner, Ærter, Jordnød, Batater, Taro, Yams, forskellige Slags Kaal og mange andre af vore almindelige Køkkenurter.

Frugtdyrkningen spiller en underordnet Rolle; og i ethvert Fald for Europæere er de japanske Frugtsorter oftest uden Velsmag; og vore Æbler, Pærer, Blommer osv. mister deres Aroma og tildels deres Form og Størrelse, naar de overføres til Japan. Mest Betydning har Dyrkningen af Oranger, Druer, Pærer, Ferskenes og Kastanier.

Meget mere økonomisk Værd end Frugtavl har Dyrkningen af Te, Laktræ, Kamfertræ og Bomuldsplanten.

Teplanten er antagelig indført fra Kina ca. 800 Aar e. Kr; men i de brede Samfundslag er Tèdrikning sandsynligvis først bleven almindelig i Slutningen af det 17de Aarhundrede. Nu dyrkes Tebusken i ret betydelig Maalestok, og som Regel findes Plantagerne i Terrasseform paa jævne Skraaninger. I Slutningen af April eller Begyndelsen af Maj plukkes Bladene første Gang men desuden senere i Juni—Juli og sommetider endnu nok en Gang.

Kamfertræet dyrkes særlig paa Formosa men ogsaa i det egenlige Japan. Træet bliver baade højt og drøjt, indtil ca. 50 Fod i Omkreds. For at udvinde Kamferet maa Træet fældes og koges under en Hælte. Indvendig paa denne afsætter da Kamferet sig i fast Form.

Laktræet er ligesom Tebusken rimeligvis kommen fra Kina. Det dyrkes særlig i de nordlige Egne af det egenlige Japan, og naar det milde Vejr begynder i April, spredes en Skare af særlige Lak-Samlere ud over Landet. Det er nemlig Træets Saft, der i indtørret Tilstand er Raastof for Lakken; og Saften faas ved vandrette Indsnit i Træet, der maa behandles med indgaaende Sagkundskab.

Bomuldsplanten er forholdsvis sent kommen i Dyrkning i Japan, nemlig først efter 1600; men nu anvendes Bomuldstof almindelig til Klæder af Købstadbeboerne og i Sommertiden af de rigeste; Bomuldsplanten dyrkes da ogsaa i forholdsvis betydelig Udstrækning.

I afgjort Modsætning til vort Landbrug er det japanske saa aldeles overvejende Planteavl, medens Husdyrene spiller en meget underordnet Rolle. I den nyeste Tid er der nok indført Faar, Geder og Svin, men man kan rejse i Maaneder uden at se nogen. Og selv de større Husdyr, som før Europæernes Ankomst fandtes i Landet,

nemlig Okser og Heste, er meget faatallige i Forhold til Befolkningen og benyttes langtfra saa alsidig som vore. Af Heste er der kun ca. $1\frac{1}{2}$ Million og det er smaa Dyr, der væsenlig kun anvendes til Ridebrug, som Lastdyr og for Plov. Og Hornkvæget er endnu faatalligere og tæller blot 1 Million Stk.; og det bruges udelukkende som Arbejdsdyr, medens hverken dets Kød eller Mælken og Mælkeprodukterne anvendes.

Ét Husdyr er der dog, som har en stor økonomisk Betydning, nemlig Silkesommerfuglen. Den er som saa meget andet kommen fra Kina over Korea, maaske allerede ca. 400 Aar e. Kr. Silken faas af Larven, der fodres med Bladé af det »hvide« Morbærtræ. Skønt denne Næringsvej er ældgammel, er den dog efter Omvæltningen blomstret op i en overordenlig Grad, og ny Metoder i Avlen og Silkens Behandling er bleven indført.

Imidlertid maa man ikke af den Omstændighed, at Japanerne ikke har synderlig Husdyravl, forledes til at tro, at de ikke har Evne til at opdrætte Dyr. De er endog meget dygtige paa dette Felt. Men deres Kræfter har de prøvet og øvet med mindre Husdyr, nemlig Høns og Guld-fisk. For disse har de haft megen Forkærlighed; og ligesom Englænderne har de sværmet for aparte Former. De har saaledes Guld-fisk, hvis Haler er uhyre store og gennemsigtige og tynde som det fineste Slør, eller hvis Øjne stikker ud af Hovedet som et Par mægtige Halvkugler. Og de har forstaaet at danne en Race Høns, hvis Haner har umaadelige Haler, paa indtil 7 Alens Længde; der ikke skiftes. Disse Haner plejes med stor Omhu i høje Bure med Lys fra oven, for at Hanen skal holde til højt til Vejrs, saa at dens Hale kan hænge frit ned uden at blive smudssig.

Landbruget og Skovbrugets store Betydning ses bl. a. deraf, at

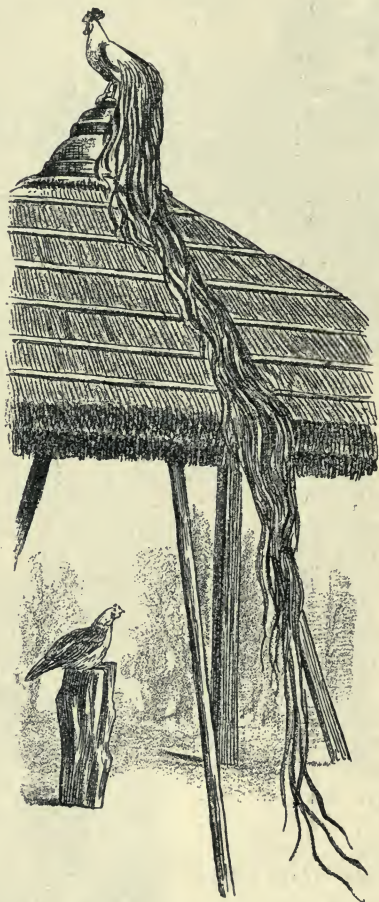

Fig. 76. Hane med lang Hale.

det beskæftiger ca. 6 Millioner Familier enten helt eller dog hovedsagelig. Men da det lave Land, især det der kan overrisles, er saa ringe i Areal og desuden gennemsat af Kanaler og paa anden Maade tildannet i Agerbrugets Tjeneste, ligger

Fig. 77. En Landsby. I Baggrunden ses et Bjerg med karakteristisk afrundede Linier.

Bondebefolkningens Huse ikke spredt ud over Jorderne som saa ofte hos os. Bønderne i Japan bor tvertimod endnu mere sammentrængte i store Landsbyer end vore Bønder selv i de mest sammenbyggede Egne. Deres Huse er bygget efter samme Grundplan som Købstadhuse men oftest tæggede med Straa. Og ligesom i Egne hos os, der ligger af-

sides fra Alfarvej, saaledes er ogsaa Japans Befolkning ude i Landet, længst borte fra de store Samfærdslinier, mest tilbage. Dér ser man for Eksempel endnu i Brug den tungvindte Bærestol, som indtil den store Revolution var

Hovedbefordringsmidlet for Standspersoner.

Ligesom Landbruget fra gammel Tid er udmærket saaledes har ogsaa Skovdrift i lange Tider, maaske i 1200 Aar, staaet paa et højt Standpunkt i Japan. Fra Skildringen af Plantevæksten vil det erindres, at Skovlandet er

Fig. 78. Bærestol.

meget betydeligt; i det egenlige Japan godt 40% og paa Formosa og Jesso meget mere. Og af det samlede Skovomraade er i det egenlige Japan næsten Halvdelen under forstmæssig Kultur.

Disse Kulturskove er oftest ensartede Bestande af en enkelt Træsart, blandt hvilke de vigtigste er Naaletræer som Kryptomerier, Fyr og Gran, desuden Kastanie, Ege o. a. Og ialt er der alene i det egenlige Japan 150 Gavntræsarter, hvortil kommer adskillige, der hører hjemme alene paa Formosa, hvis mægtige Skove for Størstedelen er jomfruelig Urskog.

Da Vejene de fleste Steder i Japan endnu er daarlige, spiller Bjærgskovene, der tilhører Staten, foreløbig ikke nogen stor Rolle i Samfundets Økonomi men ligger som et rigt Skatkammer for Fremtiden. Det lavere Lands Kulturskove, der oftest er i Privateje, er

Fig. 79. Allé af Kryptomerier.

derimod stærkt ophuggede, da Træ finder en saa udstrakt Anvendelse og Behovet er saa stort.

Af særlig Interesse blandt de japanske Skovplanter er foruden de nævnte tillige Bambus, der vokser i mange Arter. En af disse bliver sine 30 Alen høj og ca. 20 Tommer i Omfang; og alle Arterne finder Anvendelse paa de mangfoldigste Maader. Bambus er jo nemlig baade stærkt, sejt og elastisk, og desuden let, lige, rundt, glat, hult og nemt at kløve. Det gør da ogsaa Tjeneste som Tag-spær, Pæle og Stolper og som Bærestave, Medestænger og Master; det bruges til Pumper, Vandrender, Bægre, Vaser og Rør f. Eks. Fløjter o. m. m,

Et mere nøje Forhold end i Europa er der i Japan imellem Skovbrug og Havekunst, idet Japanerne, som allerede omtalt S. 48 anlægger deres Haver som Parker. Er Pladsen ringe, maa de da nøjes med lutter Dvergræer, som de kultiverer med saa stor Dygtighed. Men selv i store Parker finder denne ejendommelige Kunstform Anvendelse. Meget yndet er ogsaa Planter med brogede Blade, en Egenskab der, ligesom Dvergvæksten, gives Planterne ved lange Tidens møjsommelig Flid hos Gartneren. Men endelig spiller Træer og Buske og Urter med smukke Blomster en stor Rolle i det japan-

Fig. 80. Blommetræ, ca. 250 Aar.

Naturligvis kan dog Blomsterhavekunsten ikke have den økonomiske Betydning som Landbrug og Skovdrift, men den er lige fuldt interessant som Vidnesbyrd om, hvor højt Japanerne uden europæisk Indflydelse og ad helt andre Veje end vi har kunnet drive det.

Blandt de lidet ændrede Næringsveje er endnu Fiskeriet, der spiller en overmaade stor Rolle. I Havene omkring Japan og i de ferske Vande er der nemlig over 600 Arter brugbare Fisk, blandt hvilke mange Slags Laks, Flyndere, Sild, Aal, Tunfisk, Torsk, Makrel o. a., som ikke har saa nære Slægtninge i vore Have. Desuden kan der fiskes Sæpøls, Østers og andre Muslinger, og mange Krebsdyr.

ske Gartneri, som i vort, og vore Haver og Drivhuse har efterhaanden faaet adskillige af sine smukkeste Vækster fra Japan. Først og fremmest *Chrysanthemum*, der er Efteraarets mest yndede Blomst i Japan og endog er bleven gjort til Mikadohusets Vaabenmærke, men desuden mange andre saasom den ildrøde Kvædblomst, flere Azalier og Camellier, *Deutzia*, *Spiræa*, *Forsythia*, *Wistaria* o. m. fl.

Langt det betydeligste Udbytte giver Havfiskeriet; og alene i det temmelig snevre Sund imellem Hondo, Kiushiu og Sikkok arbejdes der med 600 000 Fiskefartøjer. Disse er ofte forsynede med et lille Hus, saaledes at de kan tjene Fiskeren og hans Familie til Bolig.

Blandt de mange særegne Fiskemaader er Anvendelsen af Skarver eller Aalekrager (Kormoraner) mest mærkelig; men nogen stor Betydning har den egentlig ikke. Fuglene plejes med stor Omhu og afrettes grundig. Ved Nattetid gaar Fiskeren ud i sin Baad og tænder Blus over Vandet; og Skarverne dykker da efter de tililende, nysgærrige Fisk. En vel dresseret Fugl kan fange 100—150 større Fisk i Timen; og til en Baad hører som Regel 16 Fugle.

Er nu de hidtil nævnte Næringsveje kun lidet paavirkede af ny-modens Metoder, saa er der til Gengæld andre, der er bleven i aller højeste Grad forvandlede.

Dette gælder tildels Haandværket men endnu mere med Hensyn til Industri, som i et Nu er bleven af den yderste Betydning i Japans økonomiske Liv.

Haandværkets fremragende Standpunkt er allerede tidligere omtalt og nærmere oplyst ved Billeder, hvortil Læ-

Fig. 81. Husbaad.

seren henvises. Og selv om Paavirkningen fra Europa og Amerika nok er kendelig og bl. a. har bevirket, at de forarbejdede Genstande laves med mindre Omhu og mere Hast end før, saa er dog de japanske Haandværkere endnu saare duelige, og de vil formentlig inden længe ryste de uheldige Indflydelser af sig. Deres Arbejdsmaade er i alt væsenlig endnu den gammeldags. Det er smaa bitte Bedrifter, i hvilke en enkelt Mand eller dog kun nogle ganske faa arbejder, som Forfædrene har arbejdet; og selv om Lavstvangen er ophævet og Individet er bleven frigjort, saa er dog bestandig Familien den egentlig Enhed ogsaa i Haandværket, og de gammeldags Korporationer eksisterer endnu. At Haandværket er Smaabedrift fremgaar med al ønskelig Tydelighed af Statistiken. I 1894 var der for Eksempel 4700 Bedrifter for Porcellæn og Fajance med ialt 24 000 Arbejdere; i Lakhaandværket var der 4400 Bedrifter med 14 000 Arbejdere; af Bronze- og Kobberværksteder var der 1000 med ialt 4000 Arbejdere;

vævede Stoffer forarbejdedes i 600 000 Værksteder med 949 000 Væverstole og 1000 000 Arbejdere; Maattefletningen foregik i 100 000 Værksteder osv.

Men foruden dette gammeldags Haandværk er der af Staten indført en Storindustri, tildels med helt ny Virksomheder; og efterhaanden som enkelte af disse Forsøg glippede, har Private overtaget Statens Fabrikker og ofte med Held udført dens Hensigter. Og ad begge Veje baade det offentlige og det private Initiativ er der skabt en allerede nu meget omfattende Fabrikdrift.

Der er Fabrikker for Vaaben, Kanoner, Geværer, Krudt og Mun-

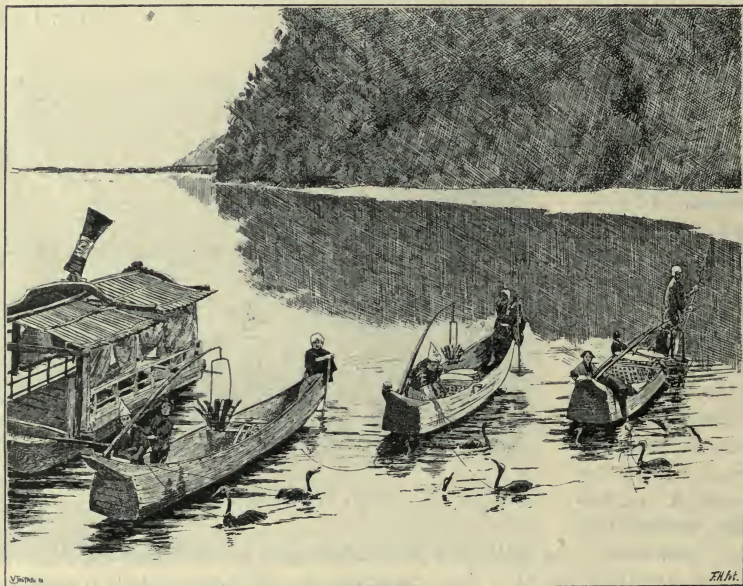

Fig. 82. Kormoran-Fiskere.

deringssager. Der er oprettet store Trykkerier, en Mønt, Silkevæverier, Bomuldsspinderier, Skibsværfter, Tændstikfabrikker o. m. a. Og paa dette Felt er Statistiken lige saa oplysende som med Hensyn til det egenlige Haandværk; den storindustrielle Virksomhed fremgaar iøjnefaldende af, at der i 1895 var 210 Fabrikker for Tændstikker med ialt 35 000 Arbejdere og i 1896 63 Selskaber, der drev Bomuldsspinderi og beskæftigede 20 000 Arbejdere.

For Europa og Amerika kan denne opdukkende Industri maaske blive farlig nok. Arbejdslønnen er nemlig overmaade lav; en Mand fik til Eksempel ca. 43 Øre og en Kvinde ca. 26 Øre om Dagen i Osaka i 1895. Og Arbejdstiden er meget lang, ofte 15 Timer. Og

selv om de japanske Arbejdere allerede er begyndt at knurre over den tarvelige Betaling og det alt for langvarige Slid, og Strejker er bleven almindelige, saa vil alligevel Japanerne kunne producere meget billigt i Fremtiden, selv om Arbejdslønnen tvinges i Vejret, og Arbejdstiden forkortes kendelig.

Paa et enkelt Omraade har de allerede tilkæmpet sig en Førsterangsplads; de forsyner snart hele Østasien med Tændstikker og kan konkurrere med Englænderne i deres egen Koloni Forindien. Paa en kuriøs Maade fik ogsaa Franskmændene deres Dygtighed at

Fig. 83 Kurvehandler.

føle. En fransk Forretningsmand tog nemlig til Japan for at oparbejde sig en Omsætning med franske Børster til Japanerne. Men det mislykkedes fuldstændig. Til sin Trøst fik han imidlertid en glimrende Handel med japanske Børster til Frankrig. Samme Artikel afsættes ogsaa i den moderne Storindustri's første Land, de nordamerikanske Fristater. Den »gule Fare« er derfor neppe et Spøgelse helt hen i Vejret.

Endnu mere gennemgribende Forandringer end i Haandværket er foregaaet med Bjærgværkdriften, der danner Grundlaget for saa mange Grene af det japanske Haandværk og desuden for den

moderne Storindustri. Før Omvæltningen var nemlig Bjærgværksdriften for en stor Del en Rovdrift paa Maa og Faa. Man bearbejdede Gruberne lige indtil Vandet i Jorden satte sin Stopper for videre Fremtrængen, og i knappe Tider lænsede man Minerne, saa vidt det lod sig gøre. Europas videnskabelige Bjærgværksbrug kendte man slet ikke. Nu er alt forandret. Ved fremmede Ingeniørers Hjælp har Japanerne lært de rette Arbejdsmaader; og Udbyttet af deres Minedrift er i stadig Vækst.

Særlig stor Rigdom paa brugbare Mineraler er der dog ikke i Japan.

Størst Betydning har Kullejerne, der findes mange Steder. De største Lejer ligger paa Jesso, desuden har Kiushiu gode Forekomster ude ved Kysten, saa Transportforholdene er bekvemme, og endelig er der rige men endnu kun lidt udnyttede Lejer paa Formosa. Derimod kan Gruberne paa Hondo og Sikkok kun lige dække det stedlige Forbrug.

Skønt de japanske Kul er Stenkul eller endog Antracit, stammer de dog ikke fra Stenkulperioden men er af langt senere Oprindelse.

Næst efter Kul er Kobbermalme af Betydning, og de leverer en særlig ren Kvalitet Metal. Mindre væsenlige er Jærnlejerne; og andre Metalarter er kun sparsomme. Sølv udvindes kun i maadelig Mængde, og Guldproduktionen er uden synderlig Værdi. Af andre mineralske Produkter vindes noget Salt, Svovl og Petroleum, især paa Formosa.

Den Næringsvej der er bleven aller stærkest ændret er Handelen og i Forbindelse dermed Skibsfarten.

Paa Grund af Afspærringen fra 1641—1854 var nemlig Udenrigshandelen sygnet næsten helt hen, og Indenrigsomsætningen var ikke livlig, og selve den handlende Stand var kun lidet anset, hvad der ikke bidrager til at fremme dens Virkelyst. Men med de sociale Reformers og det stærke Samkvem med Udlandet, der begyndte i 1868, udfoldede der sig som i et Nu en Handelsaand, som man ikke skulde have ventet sig. I 1868 var saaledes Udenrigsomsætningen kun ca. 48 Mill. Kr., medens den 30 Aar senere, i 1898, androg ca. 800 Mill. Kr.

Men en stor Del af Udenrigshandelen er dog i fremmedes Hænder.

Et samlet Overblik over Rigets Produktionsevne, Indførsel o. l. faas bedst af nedenstaaende Statistik. Men et Land med en saa levende Fremkridtsvilje som Japan forælder bestandig selv det forløbne Aars statistiske Opgørelser i en kendelig Grad.

Høsten andrager aarlig i Gennemsnit en Værdi paa 920 Mill. Kr. Broderparten falder paa Risavlén, som er 534 Mill. Kr. værd; desuden avles der Byg for 71 Mill. Kr., Hvede for 34 Mill. Kr., Hirse for 27 Mill. Kr., Soyabønner for 34 Mill. Kr., Te for 27 Mill. Kr., Bomuld for 21 Mill. Kr. m. m. Hertil kommer i Landbruget Udbyttet af Silkeavlén, der anslaaes til en Værdi af 108 Mill. Kr.

Bjærgværksdriften gav i 1890 2 608 000 Tons Kul, 22 236 Tons Jærn, 776 000 Tons Salt, 256 100 Centner Svovl, 181 460 Centner Kobber, 105 872 Ø Sølv og 1276 Ø Guld.

Af Porcellæn og Fajance produceredes der i 1895 for ca. 9 Mill. Kr., af Lakvarer for henved 6 Mill. Kr., Bronze- og Kobbervarer for godt og vel $1\frac{1}{4}$ Mill. Kr., Tændstikker for ca. 10 Mill. Kr., Papir og Genstande af Papir for ca. $21\frac{1}{4}$ Mill.

Den samlede Indførsels Værdi i 1900 var godt $531\frac{1}{4}$ Mill. Kr., og Udførsels Værdi i det samme Aar var godt $380\frac{1}{4}$ Mill. Kr. Tilsammen androg altsaa Udenrigsomsætningen ialt $911\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Blandt Indførselsvarerne staar i 1901 Bomuld øverst derefter kommer Sukker, Petroleum, Ris, Jærn, Jærnvarer og Maskiner.

Af Udførselsprodukterne er Silke og Silkevarer langt det betydeligste. Derefter følger Bomuldstraad, Kul, Kobber, Te, Tændstikker, Ris.

STORBYER.

Som overalt i Verden er Storhandelen og Maskinindustrien sammendraget i de store Byer, der netop dannes, naar Mennesker staves sammen i Handelens og Industriens Øjemed. Men i Japan var der allerede forinden Omvæltningen enkelte Storstæder og en Del ret betydelige Byer, hvis Oprindelse tildels i ethvert Fald er af en ganske anden Art.

Gaar man langt tilbage i Japans Historie kommer man til primitive Tider, da der slet ikke var store Byer. Men i de ufredse Aarhundreder, da Lensherrerne, før Iyeyasus Tid, bekæmpede hverandre og hver byggede sin Borg, hvor han havde Land at forsvare, blev der lagt Grund til Byer. Som i vor Middelalder søgte nemlig de, der ikke forstod sig paa Vaabenbrug, det fredelige Livs Mænd, ind under de store Krigeres Vinger. Om Lensfyrsternes Slotte og Samurairernes Boliger klumpede Bønder og Haandværkere sig altsaa sammen; og i Tidens Løb groede saadanne Landsbyer om en Borg ud i ét, saa der til Slut laa en Storstad. Og det landsbyagtige Præg, som Byerne saaledes, paa Grund af deres Oprindelse, havde i den ældste Tid har de, vel nærmest af andre Grunde især formedelst Jordskælvene, bevaret helt ned til Omvæltningens Dage; og hvór de europæiske og amerikanske Bygninger endnu ikke har rejst sig er det gammeldags Præg lige helstøbt til Stede midt i »Oplysningens Tidsalder«.

For en Europæer, ikke at tale om en Amerikaner, tager alle Storbyerne sig ud som Landsbyer. Lave Træhuse uden Skorsten og paa højest to Etager rækker sig Side om Side uafbrudt hvor man færdes; og kommer man op paa et Højdepunkt, der giver samlet Udsigt, tager en hel By sig ud som en uendelig Samling Legetøjs-

huse. Kun hist og her strækker et Tempeltaarn sig paa Taa op imellem høje Naaetræer. Til Gengæld for hvad der mangler af imponerende i Højden, er Byerne selv umaadelige i Omfang. Dels er jo nemlig Husene ikke Kaserner, og tillige er

Haver meget almindelige, og endelig er der store Parker rundt omkring. En By som Tokio, der har omtr. $1\frac{1}{2}$ Mill. Beboere dækker, for Eksempel et næsten lige saa stort Flaademaal som London med dets 6 Mill. Indvaanere. Et andet fælles Træk er deres regelmæssige Gade-Anlæg.

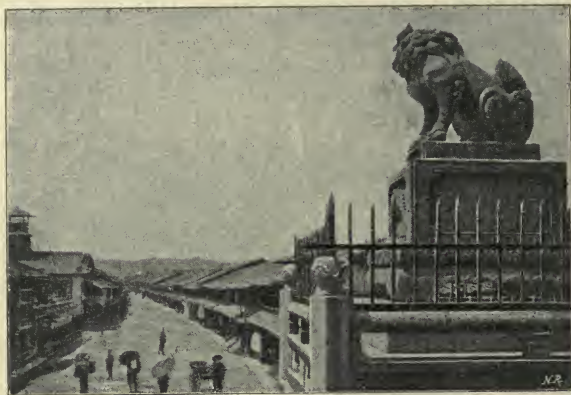

Fig. 84. Gade i Kioto.

En af de ældste Byer er Kioto, der var Residensstad indtil 1868. For at dulme dens Beboeres Smerte over, at en anden By for Fremtiden skulde huse Mikadoen, blev imidlertid Kioto omdøbt og kaldet Saikio; den vestlige Hovedstad; og dette Navn er det almindelige i Folkemunde i Japan, medens Udlændinge bestandig kalder Byen Kioto.

Sin store historiske Betydning fik Kioto allerede 794 e. Kr., da en Mikado flyttede Residensen dertil; og lige fra da af indtil 1868 boede Japans Kejser med sit Hof i det tarvelig udstyrede Palads. Byen ligger i en Dal omgivet af grøn-

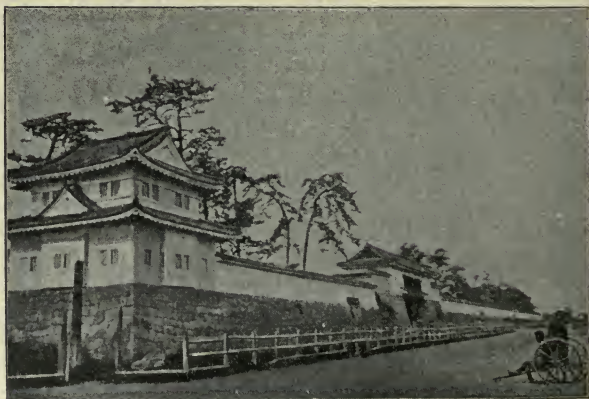

Fig 85. Mure omkring Kejserens Palads i Kioto.

klædte Bjærgvægge og gennemstrømmes af Kamo's Vande. Gaderne (se Fig. 84) er brede og lige og skærer oftest hinanden i rette

Fig. 86. Gadeparti fra Tokio. Huset tilvenstre er «Klubben». Langs dets Væg venter en Række Jinrikisha'er.

Vinkler, men Lini-erne brydes overalt af Haver, Templer, Kirkegaarde, Klostre, Paladser og Parker. Alene af Budda-Templer findes der flere Hundrede, og endnu staar Mikadopaladset; men uden sin guddommelige Beboer. Selv Befolkningen er mere gammeldags og uberørt af de nyeste Begivenheder end i de andre Storbyer. Den er bl. a. endnu bestandig yderlig høflig paa ægte japansk

Manér. Ogsaa i Erhvervslivet er Kioto bleven ved sit; thi endnu er den Hovedsædet for de udsøgte Brokader og Silkebroderier og et af de Steder, hvor der laves gode Ting i Porcellæn, Bronze og Cloisonné*).

Men Forlæggelsen af Residensen har været et alvorligt Knæk for Byen, saa den nu kun er et blegt Minde om sin fordums Storhed. Dette viser sig bl. a. i dens Folketal; thi medens Kioto før har rummet 2 Mill. Menesker, hvis de japanske Historieskrivere er

Fig. 87. Jinrikisha.

*) Cloisonné kaldes Metalvarer, paa hvilke der er et Nætværk af fine Traade, i hvis Masker der er forskellig farvet Emaile.

tilforladelige, har den nu blot 350 000 Beboere. — En anden gammel By er Nagoya, der ligger paa en Slette østen for Kioto. I Nagoya ser man blandt andet det bedst bevarede Borglaarn fra Lenstiden.

Stærkt paavirket af den ny Tids Omskiftelser er Hovedstaden Tokio. Oprindeligt var den et Fiskerleje, men da Hideyoshi gav det omgivende Landskab til Iyeyasu (se S. 39) og lod ham opføre en Fæstning i Jeddo, blev Grunden lagt til en hastig opblomstrende Storstad; og især fremskyndede Iyeyasu Byens Vækst, da han gjorde den til Shogunernes Residens og lod den sumpede Egn ud-tørre og anlagde sin Borgs Volde og Grave. Og foruden Shogunens

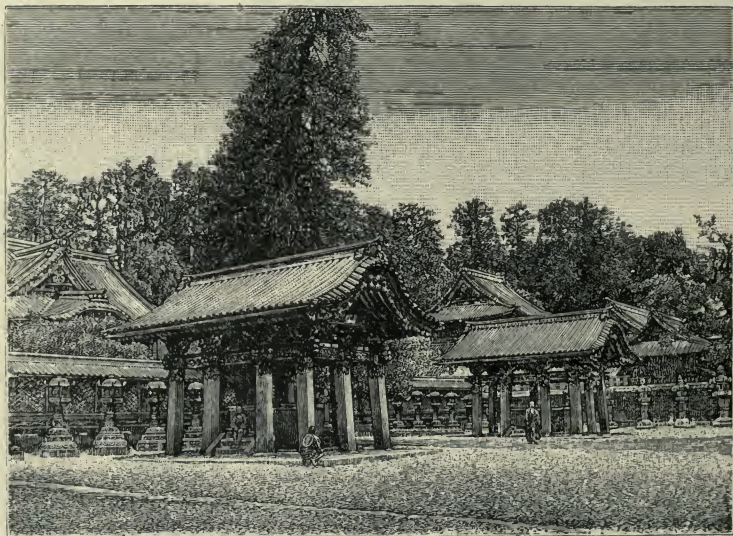

Fig. 88. Tempelgaard i Shiba.

Palads med dets Omgivelser kom Jeddo til at huse Lensfyrsterne med deres Følge, saa den blev som en stor Lejr. Men med Shogunatets Fald og Kejserens Bosættelse og hele Europæiseringen skiftede ikke alene Jeddo Navn og blev til Tokio: den østlige Hovedstad. Der vandrede ogsaa europæiske og amerikanske Sædvaner ind. Og nu er den, særlig nær ved Havnen, en mærkelig Blanding af nyt og gammelt. Man ser brede Gader flankeret af høje Stenhuse i europæisk-amerikansk-japansk Stil; i Gaderne er der elektrisk Gadebelysning og Sporvogne og et Utal af Drosker, »Jinrikisha«, trukne af Mænd, da Heste er saa faatallige i Forhold til Befolkningens store Mængde. Og for en yderst ringe Betaling efter europæisk Maalestok, nemlig ca. 9 Øre i Timen højt regnet, joller disse Jinrikisha-Mænd

afsted med en saadan Udholdenhed, at de tilbagelægger 52 km. daglig paa længere Ture.

Kommer man højt til Vejrs, saa man faar Udsigt over Tokio, forsvinder dog det fremmede i det rent japanske; og den hele By tager sig med sine mange store Parker ud som et mægtigt Anlæg med utallige Legetøjshuse isprængt Templer og Paladser.

En af de smukkeste Parker er Sciba (se Fig. 88). Der er store Skove og Søer med Svaner og dykkende Ænder. Der er Dværgtræer i mærkelige Skikkelser, og nogle af de aller herligste Værker, som den japanske Bygningskunst har frembragt, dels Budda-Templer dels Gravmæler over Shoguner.

Fig. 89. Japansk Hus.

En anden berømt Park er Ueno, hvor Tusender af Kirsebærtræer staar i deres fulde Flor i Foraarstiden og drager utallige Besøgende til sig. For øvrig minder den om Shiba og rummer lige- som den baade Templer og Shogun-Mindesmærker.

Sin egen Karakter har derimod Asaksa, en Art religiøst Tivoli, hvor hellige Templer ligger Side om Side med Boder, hvor der optræder Danserinder, Brydere eller andre Gøglere, og hvor en Mængde Restaurationer, Tehuse, tager sig af den mere solide Forplejning.

Som alt dette endnu er ægte japansk, er ogsaa de fleste Huse i den store By, der beboes af ca. $1\frac{1}{2}$ Mill. Mennesker, endnu i ren japansk Stil, opførte af umalet Træ og baarne af Bjælker paa store Sten (se Fig. 89 og 90). Og selve Folkelivet er bestandig i sine Grundtræk gammeldags.

Et Stykke sydvest for Tokio ligger dens Havnestad J o k o h a m a, der er skudt op i den sidste Menneskealder paa Grund af Forbindelsen med Udlandet. Nu har den henved 200 000 Indbyggere og et betydeligt Kvarter med europæiske og amerikanske Villaer og Hoteller o. l., der højner sig paa en Skrænt over den japanske Bydel.

Nord for Tokio i en ret betydelig Afstand, ca. 20 Mil, ligger det Landskab, Nikko, som enhver efter Japanernes Mening maa se for at have Ret til at tale med om Skønhed. Og med Jærnbanen

Fig. 90. Enkeltheder af et japansk Hus.

fra Tokio gøres der i en stor Maalestok Ture til den aldeles vidunderlig smukke Egn. Der er høje Bjerge, hvis Top er sneklædt i Maaneder, der er Vandfald, en Flod og mægtige Skove. Og i al denne Natur har Japanerne lagt deres højeste kunstneriske Evne som Gartnere; og endelig har Iyeyasus Søn rejst sin Fader et Mindesmærke, der er et af Japans skønneste Bygningsværker. Ogsaa for Iyeyasus Sønnesøn, hans dygtigste Efterfølger, er der et pragtfuldt Gravmæle.

Ligesom J o k o h a m a er bleven til Storby ved Samkvemmet med de fremmede, er det ogsaa dette, der har gjort Nagasaki til en betydelig By med over 100 000 Indbyggere. Men dens Berøring med

Udlandet gaar dog meget længer tilbage end de andre Byers; thi det var Nagasaki med den lille Ø Deschima, der var Hollændernes Handelsplads (se S. 5) og derved atter Japans Kighul til Omverdenen i den Tid, Shogunerne holdt det i Laas og Lukke. Alligevel er Nagasaki først ret begyndt at trives, efter at Shogunatet ophørte og den udenrigske Handel blev fri.

Endnu et Par store Byer, stærkt paavirkede af Europa og Amerika, fortjener Omtale, nemlig den udmærkede Havnestad Kobe og Fabriksbyen og Handelsstaden Osaka. De ligger begge sydvest for Kioto, Kobe helt ude ved Havet, Osaka derimod et Stykke indenfor

Fig. 91. Mindesmærket over Iyeyasu.

Jodo-Flodens Munding. I Kobe, der har over 200 000 Indbyggere, ankrer de særlig store Skibe op; men til Osaka gaar en Mængde mindre; og den er Handelsplads for et stort Opland.

I sin Anlægsmaade minder den en Kende om Venedig; thi den er gennemsat af Kanaler og har over 1000 Broer; men den er vrimlende fuld af Fabrikskorstene, thi den er Midtpunktet for Japans opdukkende Storindustri. I Løbet af en ganske kort Tid er den da ogsaa vokset saa stærkt, at den tæller over 800 000 Beboere, og den er Japans næst største By.

Sammenligner man Storbyernes Befolkningstal og Antal med Forholdene i vesteuropæiske Stater, træder der en skarp Modsætning

frem; og særligt tydeligt ses den, naar man vælger England til Jævnføring. Medens nemlig England eller rettere Storbritannien og Irland med deres 40 Mill. Indbyggere har en Hærskare af mægtige Byer, rent fraset Mangemillionbyen London, saa har det egenlige Japan med sine 44 Mill. Mennesker ikke mere end to Storbyer; og i hele Riget er der ikke mere end 8 Byer, der har over 100000 Indbyggere, og 21, der huser mere end 50000. Japans Befolkning er da i en overvældende Grad Landboere; og dette Forhold har naturligvis paa mangfoldige Maader stor Betydning bl. a. for den Hurtighed og Grundighed, hvormed Regeringens Reformer trænger igennem.

KULTURERNE BLANDES.

At et helt Folk i alle sine Samfundsklasser i en Menneskealder skulde kunne optage en saa uhyre Mængde Nyt i sig som det, Regeringen i Japan har overrislet Landet med, og samtidig enten udrense det modstridende Gamle eller forsone det med det Moderne, er ganske umuligt. Det er da heller ikke sket. Som det er at vente, kan man i mange Forhold forfølge, hvorledes det nye har faaet mindre og mindre Betydning, jo længer man er fra Regeringens Haand.

Dette viser sig som nylig omtalt i Byernes Udseende og deres Beboeres Liv; thi jo mere fremskudt de ligger, desto mere nymodens er de, medens omvendt de Byer, der ligger gemt i Landets Indre, er forholdsvis lidet berørte og Landsbyerne endnu mindre. Saa-danne Steder, fjærnt fra Handelsstæder og Turistveje, er det fornemmelig kun rene Statsforanstaltninger, saasom Telefoner, Telegrafer, Jærnbaner, Postvæsen, Embedsmænd o. l., der er trængt ud til Befolkningen. Og i det egenlige daglige Liv har selv det højt moderne Japan saa godt som alle de samme Sædvaner, der udmærkede Japannerne forhen. De har indført Petroleumslamper, og en ringe Del klæder sig europæisk nemlig Hoffet, Militæret, Embedsmændene og enkelte private, der i Forretningsanliggender kommer i nøje Berøring med Fremmede. Men næsten alle andre gaar endnu klædte paa gammeldags Manér; særlig er Kvinderne meget konservative i deres Paaklædning. Man kan rejse i lange Tider, hedder det i Rejsebeskrivelser, uden at se en europæisk klædt Dame. Dog er Hatte bleven almindelige hos Mænd; og Kvinderne har opgivet den gamle Skik ved Indtrædelsen i Ægteskab at rage Øjenbrynene og sværte Tænderne sorte.

Selv i Storbyerne trisser næsten alle endnu om paa deres høje Træsandaler (se Fig. 94); og i Gadterne boltrer store Børn sig med deres smaa Sødskende hængende paa Ryggen, ganske som i de gode, gamle Tider. Ogsaa med Hensyn til Mad og Drikke og Husets Indretning o. l. er der ikke sket synderlige Forandringer. I det meste,

der vedrører det rent personlige Dag: igliv er altsaa Japanerne endnu som før; i deres Hjem er de i den gamle Atmosfære. Men naar de kommer paa Gaden er det, at det Nye møder dem og paatvinger sig; thi der er Sporvognene, Gadebelysningen, Jærnbaner, offentlige Kontorer, Politiet o. s. v. o. s. v.

Trænger man ind i Japanernes Sind og Tanke, faar man at se, at de der er endnu mere uberørte end i deres Husliv. Hvor meget Nyt de end har lært, saa er det dog for de allerfleste en blot ydre Fernis. Naar man skrabes lidt, kommer den gamle Japaner frem. Men det er heller ikke enhvers Sag at gøre Springet fra Kong-fu-the til Herbert Spencer*) eller at gaa over fra engang for alle fastslaaede Regler i alle Livsforhold til Europas og Amerikas eksperimentelle Videnskab. Og selv i de højest dannede Japanere, der har tilegnet sig vor videnskabelige Metode og Livsbetragtning paa de fleste Punkter, er vistnok endnu alt andet end »moderne Mennesker« i deres ethiske Synspunkter. For dem er nemlig endnu, som for alle de andre, Fortiden ærefrygtindgydende og Forfædrene og Forældrene Børnenes naturlige Mønster

*) Berømt engelsk Tænker, der særlig har slaaet an i Japan.

Fig. 92 Kejsersfamilien. Europæiseret Kakemono.

Fig. 93. Mitsuhashi. Japansk Gesandt for Holland og Norden.

og den høje Alderdom i sig selv ærværdig. Men dette er jo alt sammen stik modsat den moderne Europæer, for hvem Løsenet er Fremtiden, Børnene og den selvstændig tilkæmpede og selvvalgte Livsførelse.

Saadanne Modsætninger har Japanerne ogsaa nu Øje for; og der er allerede paa mange Punkter en bevidst Reaktion imod Europas og Amerikas Aand og Sædvaner. I den første Rus var alt fremmed evig dejligt. Man bortbyttede gladelig lækre Lakarbejder for tarveligt europæisk Gods, saa som Knapper med prinselige Vaaben o. l. Alt skulde snarest mulig være som hos de store Læremestre. Man forbød for Eksempel Ligbrænding i 1873; men da det blev opdaget, at de mest fremmelige Europæere søgte Ligbrænding

indført hjemme hos sig, tog Regeringen sit Forbud tilbage i 1875. De unge Piger skulde ikke sætte Blomster i Vase og binde Livbælte og lære Anstand paa gammel Vis men undervises helt europæisk o. s. v. Men det voldte efterhaanden saa mange Bryderier. De unge Piger, der havde faaet en moderne Opdragelse, blev alt for hoffærdige og besværlige Hustruer. De fik Nykker og var alt for langt fra det Billede af kvindeligt Væsen, som en Japaner var vant til (se S. 54). Følgen var, at saadanne unge Piger vanskelig blev gift; og det har atter bragt den gammeldags Undervisning mere i Agt og Ære. Nu lærer de derfor igen at binde det store Livbælte efter alle Kunstens Regler, at bøje ceremonielt og være Manden hørige og lydige. Naar det kommer højt, kan en moderne Japaner, hvis Hustru er klædt paa europæisk, nedlade sig at lade hende gaa først ind ad en Dør el. l., men det er endda noget, som maaske blot hænder, naar nogen ser paa det. Naar han ikke skal vise sit fremskredne Standpunkt, gaar Manden først.

Fig. 94. Børn.

Men ved Siden af den vanemæssige Fastholden ved det gamle og den klart bevidste Afvisning af det nye, der ikke vinder Bifald, er der formentlig en endnu dybere Aarsag til, at Japanerne neppe lige i et Nu naar den inderste Sjæl i Europas og Amerikas Kultur. særlig med Hensyn til Videnskaberne og deres Anvendelse i alle Livets Forhold. Saa vidt det foreløbig kan skønnes, er nemlig Japanerne

Fig. 95. Bæltet bindes.

ikke i nogen høj Grad oprindelige, originale, men væsenlig blot modtagelige og saa smaat bearbejdende det modtagne. De har nok paa enkelte Omraader udviklet helt selvstændig Kultur, saasom deres overordentlige Renlighedssans*), og de har i Kunst og Haandværk

*) Alene i Tokio er der over 1000 offentlige Badeanstalter; og daglig bader gennemsnitlig 400 000 Personer. Et Bad koster knap 2 Øre.

Fig. 96. Japaner tatoveret efter gammeldags Skik.

dette, den moderne Videnskabs Aand og Forskningsmaader, saaledes at Japanerne kommer ind i den samme fremskridende Udvikling, som Europa og Amerika er midt i; eller vil de stoppe kort efter Opløbet? At den kinesisk-japanske Livsbetragtning er imod

bragt det meget videre end deres Læremestre, Kineserne. Men i de fleste Henseender og navnlig med Hensyn til deres Hovedsynspunkter for Livet, deres Filosofi, har de næppe lagt mange Tommer til de Alen, de modtog.

Paa den anden Side kan det jo heller ikke nægtes, at den moderne europæisk-amerikanske Kultur i mangfoldige Punkter staar med sine Ben i Romernes, Grækernes, Ægypternes, Jødernes o. s. v., saaledes at det egentlige Gennembrud i Aandslivet og dermed atter i det hverdagsagtige først er sket ved Renaissance.

Det interessanteste Spørgsmaal, som Begivenhederne i Japan stiller, er da dette: Vil Indførelsen af den europæisk-amerikanske Kulturs Ydersider, Telefoner, Telegrafer o. l., Regeringsformer, Kalender m. m. tvinge Japanerne til ogsaa at tilegne sig Grundlaget for alt

det inderste og afgørende i Europas og Amerikas Kultur er nemlig sikkert nok.

Dette hører dog Fremtiden til og maa ikke tilsløre Blikket for den uhyre Udvikling, der er foregaaet i Japan. Der var jo nemlig i 1868 et Folk, som levede middelalderligt og i Spændetroje, saa Ingen kunde røre sig frit; og ingen Fremgang maatte finde Sted for ikke at rokke Tokugawernes Magt. Og dette Samfund er bleven frigjort i den Grad, at Individet er en selvstændig Personlighed med lige Borgerret og Del i Statsstyrelsen og Adgang til Tidens højeste videnskabelige Dannelse og Statens øverste Stillinger. Apparatet er da i Orden. Tiden maa vise, om Folket vil gøre Brug af det.

Foreløbig er det væsentlig kun de øverste Samfundsklasser, der er kommen rigtig i Gang; og de er naturligvis et ringe Mindretal. Den egenlige Adel tæller nemlig kun 4500 Individer og Samurai-Standens Efterfølgere godt 2 Millioner, medens derimod Borger- og Bondestanden udgør ca. 42 Millioner. Og da hele Reformbevægelsen er udgaaet fra oven og følgelig ikke har sat Massernes Sind i en saadan Svingning som i Europa, hvor Fremskridtene for en stor Del ulmer for neden og blusser op der, er det næppe urimeligt at antage, at ikke alle de milde Kulturgaver fra allerhøjeste Steder vil blive modtaget med begærlige Hænder af »Folket«.

Karikaturbillede af en Hurtigmaler.

Blandt de Bøger, der er bleven benyttet ved Udarbejdelsen, er følgende de vigtigste:

Rein : »Japan«.

Chamberlain: »Things Japanese«.

Lafcadio Hearn: »Kokoro«.

David Murray: »Japan«.

W. G. Aston: »Japanese Literature«.

Edmund Naumann: »Ueber den Bau und die Entstehung der japanischen Inseln«.

»Transactions of the Asiatic Society«.

E. J. Reed: »Japan«.

Tokuzo Fukuda: »Die gesellschaftliche und wirthschaftliche Entwicklung in Japan«.

De la Mazelière: »Essai sur l'histoire du Japon«.

A. M. Bacon: »Japanese Girls and Woman«.

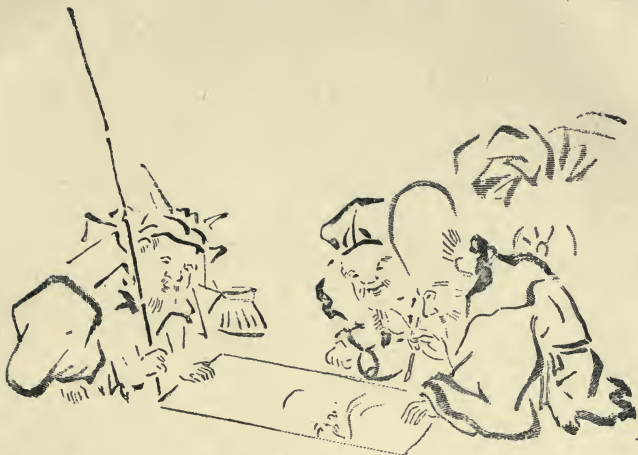
A. B. Mitford: »Tales of old Japan«.

May Knapp: »Feudal and Modern Japan«.

J. Conder: »Landscape Gardening in Japan«.

Karl Madsen: »Japansk Malerkunst«.

»Travels of Marco Polo«; ed. Col. H. Joule.

Fukurukujuu tegner for to andre Lykkeguder.

FIGUR-FORTEGNELSE.

Fra Københavns Nationalmusæums ethnografiske Samling er følgende Figurer:

- Fig. 14. Gæs og Palmer.
- 15. Bambuskvist.
- 18. Svaner og Pil.
- 19. Vildænder.
- 20. To Saru'er.
- 21. Traner.
- 28. En japansk Kriger til Hest.
- 33. Kakemono.
- 51. Fukurukujuu.
- 52. Rovfugl.
- 53. Mus.
- 54. Hest.
- 55. Karrikaturer af fede og magre.
- 56. Hotei.
- 57. En Mand med en Skruptudse.
- 58. Netsuke.

Fra Københavns Kunstindustrimusæum følgende:

- Fig. 16. Fasaner paa en Træplade.
- 17. Bambusgren og Spurve.
- 58. Gaas af Bronze.
- 60. Blomsterkurv.

De øvrige Figurer er Gengivelser af Fotografier eller af Illustrationer i forskellige Værker.

